

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS

Teisės fakultetas

Baudžiamosios teisės ir kriminologijos katedra

MARIUS TAMULEVIČIUS

Baudžiamosios teisės ir kriminologijos studijų programos studentas

**BAUDŽIAMOJI ATSAKOMYBĖ UŽ NETEISĖTĄ DISPONAVIMĄ ŠAUNAMAISIAIS
GINKLAIS, ŠAUDMENIMIS, SPROGMENIMIS AR SPROGSTAMOSIOMIS
MEDŽIAGOMIS**

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas - Prof. dr. Aurelijus Gutauskas

Vilnius, 2012

TURINYS:

ĮVADAS	3
1.NETEISĖTO DISPONAVIMO ŠAUNAMAISIAIS GINKLAIS, ŠAUDMENIMIS, SPROGMENIMIS AR SPROGSTAMOSIOMIS MEDŽIAGOMIS BENDRA BAUDŽIAMOJI TEISINĖ CHARAKTERISTIKA	7
2. NETEISĖTO DISPONAVIMO ŠAUNAMAISIAIS GINKLAIS, ŠAUDMENIMIS, SPROGMENIMIS AR SPROGSTAMOSIOMIS MEDŽIAGOMIS SUDĖTIS	15
2.1. Neteisėto disponavimo šaunamaisiais ginklais, šaudmenimis ar sprogstamosiomis medžiagomis objektyvieji požymiai	15
2.1.1. Baudžiamuoju įstatymu saugomos vertybės	16
2.1.2. Dalykas	19
2.1.3. Pavojingos veikos	46
2.1.4. Atsakomybėn trauktinas asmuo	60
2.1.5. Trys šaunamieji ginklai, didelės sprogstamosios galios arba didelis kiekis šaudmenų, sprogmenų ar sprogstamųjų medžiagų, kaip kvalifikuojantys požymiai.	61
2.2. Kaltė, kaip pagrindinis subjektyvusis neteisėto disponavimo šaunamaisiais ginklais, šaudmenimis, sprogmenimis ar sprogstamosiomis medžiagomis požymis	64
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI	68
LITERATŪROS SĄRAŠAS	70
SANTRAUKA	77
SUMMARY	78

IVADAS

Darbo aktualumas

Ginklai visais laikais buvo padidinto pavojaus objektais, todėl valstybė, visada skirdavo dėmesio su ginklas susietų santykių reguliavimui. Nė vienai pasaulio šaliai ne paslaptis, kad ginklų, šaudmenų, sprogmenų, sprogstamųjų medžiagų prekyba – vienas pelningiausių verslų, gerokai papildančių ne tik valstybės biudžetą. Todėl pagrįstai skiriamas ypatingas dėmesys priemonėms, kuriomis siekiama užkirsti kelią neteisėtai šių objektų apyvartai, nes tokia veikla kelia pavojų žmonių gerovei, jų socialinei ir ekonominei raidai bei jų teisei gyventi taikos sąlygomis. Viena iš tokių priemonių – baudžiamoji atsakomybė, kuri Lietuvos Respublikoje yra numatyta Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso¹ (toliau šiame darbe - LR BK) XXXVI skyriuje. Šiai temai mums aktualus LR BK 253 straipsnis, kuriame būtent numatyta baudžiamoji atsakomybė už neteisėtą disponavimą šaunamaisiais ginklais, šaudmenimis, sprogmenimis ar sprogstamosiomis medžiagomis.

Asmuo, įsigydamas ginklą ar sprogmenis, įgyja ne vien daiktą, jis kartu prisiima ir didelę atsakomybę. Tačiau vis dažniau nesilaikymas numatyto reglamentavimo sukelia neigiamų ar net tragiškų padarinių, liečiančių visą visuomenę. Todėl ginklų, šaudmenų, sprogmenų ar sprogstamųjų medžiagų įgijimas, bet koks disponavimas jais yra griežtai reglamentuoti teisės aktais.

Terorizmas, organizuotas nusikalstamumas ir šių reiškinių didėjantis pavojingumas visuomenei, tiesiogiai susijęs su ginkluotumu ir yra didelė problema ne tik valstybei, bet ir tarptautinei bendruomenei, todėl disponavimo ginklais ir sprogmenimis problemą bandoma spręsti ne tik nacionaliniu, bet ir tarptautiniu mastu, įvairiais metodais ir priemonėmis. Pavyzdžiui Jungtinės Tautos siekdamas užkirsti kelią šaunamųjų ginklų, jų dalių ir komponentų bei šaudmenų neteisėtai gamybai ir prekybai jais, bei kovoti su šiais reiškiniais ir juos išnaikinti, priėmė Protokolą prieš neteisėtą šaunamųjų ginklų, jų dalių ir komponentų bei šaudmenų gamybą ir prekybą jais, kuris papildė Jungtinių Tautų konvenciją prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą², taip skatindamos bendradarbiavimą tarp šalių narių, sutelkiant jų pastangas išspręsti susidariusias problemas.

¹ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas //Valstybės žinios. 2000-10-25. Nr.89-2741.

² Protokolas prieš neteisėtą šaunamųjų ginklų, jų dalių bei komponentų bei šaudmenų gamybą ir prekybą jais, papildantis JT konvenciją prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą // Valstybės žinios. 2005, Nr. 12.

Be abejonės, teisinės priemonės reguliuojančios santykius susijusius su neteisėtu disponavimu šaunamaisiais ginklais, šaudmenimis, sprogmenimis ar sprogstamosiomis medžiagomis yra ypatingai svarbios – nes valstybės ir visuomenės saugumas yra prioritetinga valstybės sritis. Todėl aktualu šiandien išsamiai išanalizuoti minėtos veikos pažeidimo ypatumus, sampratą, kvalifikavimo problemas. Lietuvos baudžiamojoje teisinėje literatūroje šio darbo temos teoriniams ir praktiniams aspektams nėra skiriama daug dėmesio. Šio darbo temos aktualumą pagrindžia ir tai, kad teismams kvalifikuojant pažeidimus susijusius su neteisėtu disponavimu šaunamaisiais ginklais, šaudmenimis, sprogmenimis ar sprogstamosiomis medžiagomis, susiduriama su įvairiomis kvalifikavimo, bei įstatymo taikymo problemomis, ką patvirtina gana didelis Lietuvos Apeliacinio teismo ir Lietuvos Aukščiausiojo teismo procesinių sprendimų skaičius, dėl LR BK 253 straipsnio taikymo.

Baudžiamosios atsakomybės už neteisėtą disponavimą šaunamaisiais ginklais, šaudmenimis, sprogmenimis ar sprogstamosiomis medžiagomis Lietuvos valstybėje, fragmentiškai, tam tikrus probleminius aspektus nagrinėjo keletas Lietuvos autorių : J.Misiūnas, A.Pivoriūnas, E.Vaitkevičius, E.Kurapka, H.Malevski, J.Pečkaitis. Nėra nė vieno išsamaus veikalo šia tema, kuriame būtų išanalizuota LR BK 253 straipsnyje numatytos veikos samprata, sudėtis, kvalifikavimo ypatumai. Šiame darbe, remiantis tarptautiniais ir nacionaliniais teisės aktais, teisine literatūra, bei Lietuvos teismų suformuota praktika, analizuosime baudžiamosios atsakomybės už neteisėtą disponavimą šaunamaisiais ginklais, šaudmenimis, sprogmenimis ar sprogstamosiomis medžiagomis sampratą, pagrindus, ypatumus, kvalifikavimo ir įstatymo taikymo problemas.

Darbo tikslas – išanalizuoti baudžiamosios atsakomybės už neteisėtą disponavimą šaunamaisiais ginklais, šaudmenimis, sprogmenimis ar sprogstamosiomis medžiagomis teorinius ir praktinius aspektus, Lietuvos valstybės teisinės sistemos kontekste.

Darbo uždaviniai:

1. Atskleisti baudžiamosios atsakomybės už neteisėtą disponavimą šaunamaisiais ginklais, šaudmenimis, sprogmenimis ar sprogstamosiomis medžiagomis teisinio reglamentavimo raidos Lietuvoje pagrindinius bruožus.

2. Atskleisti baudžiamosios atsakomybės už neteisėtą disponavimą šaunamaisiais ginklais, šaudmenimis, sprogmenimis ar sprogstamosiomis medžiagomis bendrą teisinę charakteristiką.

3. Išanalizuoti baudžiamosios atsakomybės už neteisėtą disponavimą šaunamaisiais ginklais, šaudmenimis, sprogmenimis ar sprogstamosiomis medžiagomis sudėties požymių teorinius aspektus.

4. Apžvelgti Lietuvos teismų formuojamą praktiką ginklų, šaudmenų, sprogmenų ir sprogstamųjų medžiagų apyvartos kontrolės ir baudžiamosios atsakomybės už neteisėtą disponavimą šiais objektais ypatumus.

5. Iškelti pagrindines baudžiamosios atsakomybės už neteisėtą disponavimą šaunamaisiais ginklais, šaudmenimis, sprogmenimis ar sprogstamosiomis medžiagomis kvalifikavimo ir baudžiamojo įstatymo taikymo problemas.

6. Išanalizuoti LR BK 253 straipsnio pažeidimo atirbojimo nuo kitų, artimų nusikalstamų veikų ir administracinių teisės pažeidimų, ypatumus.

Darbo objektas - baudžiamosios atsakomybės už neteisėtą disponavimą šaunamaisiais ginklais, šaudmenimis, sprogmenimis ar sprogstamosiomis medžiagomis (LR BK 253 straipsnis) samprata, istorinė raida Lietuvoje, šio nusikalstamos veikos sudėtis (objektyvieji bei subjektyvieji požymiai), Lietuvos teismų praktika šios nusikalstamos veikos apimtyje.

Darbo šaltiniai :

Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas, Lietuvos Respublikos įstatymai ir kiti teisės normų aktai, tarptautiniai ir Europos Sąjungos teisės normų aktai šio darbo tema, Lietuvos teismų praktika (apeliacinės instancijos, bei kasacinio teismo procesiniai sprendimai), vadovėliai ir kita mokslinė literatūra, statistikos duomenys ir kt.

Darbo metodai:

Numatytam darbo tikslui pasiekti ir uždaviniams įvykdyti taikomi teoriniai ir empiriniai metodai: lingvistinis, lyginamasis, istorinis, sisteminės analizės, dokumentų analizės. Lingvistinis metodas taikomas aiškinant LR BK 253 straipsnio dispozicijoje ir kituose norminiuose teisės aktuose vartojamas sąvokas. Remiantis istoriniu metodu analizuojami baudžiamosios atsakomybės pagrindai už neteisėtą disponavimą šaunamaisiais ginklais, šaudmenimis, sprogmenimis ar sprogstamosiomis medžiagomis iki įsigaliojant 2000 m. Baudžiamajam kodeksui. Taikant lyginamąjį bei sisteminės analizės metodus analizuojama ir apibendrinama baudžiamosios atsakomybės už neteisėtą disponavimą šaunamaisiais ginklais, šaudmenimis, sprogmenimis ar sprogstamosiomis medžiagomis pažeidimo samprata ir sistema, nusikalstamos veikos sudėtis lyginant bei analizuojant santykiyje su kitomis nusikalstamomis

veikomis ir administraciniais teisės pažeidimais. Dokumentų analizės metodas naudojamas analizuojant Lietuvos Respublikos baudžiamuosius įstatymus, bei kitus bendrųjų teisės normų aktus, tarptautinius teisės aktus, liečiančius šio darbo temą, Lietuvos teismų formuojamą teismų praktiką.

Darbo struktūra:

Magistro baigiamąjį darbą sudaro įvadas, du skyriai, kurie skirstomi į poskyrius, išvados ir pasiūlymai, literatūros sąrašas, santrauka lietuvių ir anglų kalbomis.

Pirmasis skyrius skirtas baudžiamosios atsakomybės už neteisėtą disponavimą šaunamaisiais ginklais, šaudmenimis, sprogmenimis ar sprogstamosiomis medžiagomis teisinio reglamentavimo raidos Lietuvoje pagrindiniams bruožams bei bendros teisinės charakteristikos atskleidimui. Antrajame skyriuje analizuojami baudžiamosios atsakomybės už neteisėtą disponavimą šaunamaisiais ginklais, šaudmenimis, sprogmenimis ar sprogstamosiomis medžiagomis sudėties elementai, apžvelgiama Lietuvos Teismų formuojama praktika bei atskleidžiami nagrinėjamos veikos ir kitų nusikalstamų veikų bei administracinių teisės pažeidimų atskyrimo pagrindai.

1. NETEISĖTO DISPONAVIMO ŠAUNAMAISIAIS GINKLAIS, ŠAUDMENIMIS, SPROGMENIMIS AR SPROGSTAMOSIOMIS MEDŽIAGOMIS BENDRA BAUDŽIAMOJI TEISINĖ CHARAKTERISTIKA

Baudžiamoji atsakomybė teisinėje literatūroje apibrėžiama kaip „*griežčiausios rūšies deliktinė teisinė atsakomybė, kurią taiko teismai už pavojingiausias teisės pažeidimus – nusikaltimus ir baudžiamuosius nusižengimus.*“³ Ginklai ir sprogmenys per visą žmonijos istoriją atliko keletą funkcijų. Iš vienos pusės šaunamieji ginklai tai priemonė padedanti apginti turtą, žmonių saugumą ir neliečiamybę, o sprogmenys naudojami kalnakasybos pramonėje, griauant pastatus ir pan. Tačiau tenka pripažinti, kad kartu tai priemonės, kuriomis siekiama pergales užpuolimuose prieš tautas, valstybes ar atskirus žmones. Būtent dėl savo savybių, šaunamieji ginklai ir sprogmenys sukelia padidintą pavojų valstybės ir žmogaus saugomiems interesams.

Autorius norėtų atkreipti dėmesį į tam tikrus statistinius duomenis. Informatikos ir ryšių departamento, prie Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerijos duomenimis, 2011 metais ikiteisminio tyrimo įstaigose pradėti 382 ikiteisminiai tyrimai (iš jų nutraukti 95) dėl nusikalstamos veikos numatytos LR BK 253 straipsnyje. 2012 metais (sausio-rugpjūčio mėnesiais) šis skaičius pasiekė 247⁴. Įžvelgti tam tikras didėjimo ar mažėjimo tendencijas per 2007-2011 metus nėra įmanoma, tačiau pastebėtina, kad bendrojo registruoto nusikalstamumo struktūroje, LR BK 253 straipsnio pažeidimai 2007-2011 metais sudaro nedidelę dalį – vos 0,4 – 0,5 procento visų užregistruotų nusikalstamų veikų.⁵ Žinoma galima diskutuoti dėl šios nusikalstamos veikos latentškumo, tačiau oficiali statistika nuteikia pozityvia linkme, juo labiau, kad nusikaltimų panaudojant šaunamąjį ginklą 2011 metais užregistruota vos 19, kai 2010 šis skaičius buvo 47, o 2002-2010 metais vidutiniškai buvo užregistruojama 76 tokie atvejai⁶.

³ Vaišvila A. *Teisės teorija. Vadovėlis. Antrasis, pataisytas ir papildytas leidimas.* Vilnius : Justitia, 2004. P. 451.

⁴ Informatikos ir ryšių departamento, prie Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerijos duomenys apie ikiteisminio tyrimo įstaigose užregistruotas nusikalstamas veikas susijusias su neteisėtu disponavimu šaunamaisiais ginklais, šaudmenimis, sprogmenimis ar sprogstamosiomis medžiagomis, padarytas Lietuvos Respublikoje. http://wwwold.vrm.lt/fileadmin/Image_Archive/IRD/Statistika/html_file.phtml?metai=2009&menuo=12&ff=EK-ITI&fnr=59 [žiūrėta 2012-10-12].

⁵ Skaičiavimai atlikti autoriaus, naudojantis Informatikos ir ryšių departamento, prie Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerijos, internetiniame puslapyje pateikiamais duomenimis, laikotarpyje nuo 2007 iki 2011, apie bendrai užregistruotų nusikalstamų veikų skaičių ir nusikalstamos veikos numatytos LR BK 253 straipsnyje skaičių.

⁶ Informatikos ir ryšių departamento, prie Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerijos duomenys apie padarytus nusikaltimus panaudojant šaunamąjį ginklą.

Pateikiame dar keletą statistinių rodiklių, kurie padeda įvertinti Lietuvos visuomenės ginkluotumą: 1993 m. sausio 1d. buvo 2296 vienetai ginklų, išduotų savigynai ir šis skaičius iki 2011 m. sausio 1d. padidėjo iki 27 100 vienetų savigynai skirtų ginklų, nepamirštant virš 32 000 medžiotojų, turinčių virš 60 000 medžioklinių ginklų⁷. Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2011 m. ginklų ir šaudmenų, bei jų dalių ir reikmenų importas Lietuvoje sudarė 16,6 mln. Litų, o sprogmenų, pirotechnikos ir tam tikrų degių medžiagų – 9,6 mln. Litų (kai Lietuvoje yra tik 6 įmonės, turinčios licencijas sprogmenų naudojimui), lyginant su ankstesniais metais, matomas nežymus padidėjimas⁸. Įdomu pastebėti, kad 2007 m. buvo atliktas tarptautinis tyrimas ir remiantis to tyrimo duomenimis, Lietuva užėmė 160 vietą tarp 179 valstybių, pagal civilinėje apyvartoje disponuojamų šaunamųjų ginklų skaičių, tenkantį 100 gyventojų.⁹ Tai parodo, kad nepaisant augančio visuomenės ginklavimo, lyginant su kitomis valstybėmis šis skaičius išlieka minimalus.

Apibendrinami turimus duomenis galime teigti, kad teisėtai turimų ginklų, šaudmenų, sprogmenų ir sprogstamųjų medžiagų apyvarta didėja, o veikų patenkančių į baudžiamosios teisės taikymo sritį, kurios susijusios su šaunamaisiais ginklais, šaudmenimis, sprogmenimis ir sprogstamosiomis medžiagomis skaičius mažėja (šaunamojo ginklo panaudojimo atveju), ar bent jau išlieka neutralus ir nedidėja (turima mintyje pradedamų ikiteisminių tyrimų skaičių, dėl galimo LR BK 253 straipsnio pažeidimo).

Nuolatinis ginklų ir sprogmenų tobulinimas, buvo lydimas įvairių apyvartos taisyklių – nuo visiškos laisvės iki iš esmės absoliutaus suvaržymo. Pripažinus neigiamą neteisėtos šaunamųjų ginklų ir sprogmenų apyvartos poveikį kiekvienos valstybės, regiono ir pasaulio saugumui¹⁰, atsirado poreikis numatyti baudžiamąją atsakomybę ir už neteisėtą

http://wwwold.vrm.lt/fileadmin/Image_Archive/IRD/Statistika/index2.phtml?id=198&idStat=13&metai=2009&menu=12®ionas=0&id3=35 [žiūrėta 2012-10-12].

⁷ Policijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos duomenys. <http://www.policija.lt/index.php?id=5505> [žiūrėta 2012-10-12].

⁸ Lietuvos statistikos departamento duomenys apie eksporto ir importo struktūrą pagal kombinuotosios nomenklatūros skyrius <http://www.stat.gov.lt/lt/pages/view/?id=3730> [žiūrėta 2012-10-12].

⁹ Karp, Aaron. 2007. 'Completing the Count: Civilian firearms.' *Small Arms Survey 2007: Guns and the City*, p. 67. Cambridge: Cambridge University Press. 27 August.

¹⁰ Vienas iš pavyzdžių jau paminėtas Jungtinių Tautų protokolais prieš neteisėtą šaunamųjų ginklų, jų dalių bei komponentų bei šaudmenų gamybą ir prekybą jais, papildantis Jungtinių Tautų konvenciją prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą, kurio tikslas – „skatinti, puoselėti ir stiprinti valstybių, šio Protokolo Šalių, bendradarbiavimą siekiant užkirsti kelią šaunamųjų ginklų, jų dalių ir komponentų bei šaudmenų neteisėtai gamybai ir prekybai jais, su šiais reiškiniais kovoti ir juos išnaikinti.“ (Žinoma galima diskutuoti, ar pasirinktas terminas

disponavimą šaunamaisiais ginklais, šaudmenimis, sprogmenimis ar sprogstamosiomis medžiagomis.

Baudžiamosios atsakomybės už neteisėtą disponavimą šaunamaisiais ginklais, šaudmenimis, sprogmenimis ir sprogstamosiomis medžiagomis užuomazgos Lietuvoje buvo suformuotos dar 1919 m. sausio 16 d. Lietuvos valstybės Tarybos Prezidiumui pripažinus Lietuvos teritorijoje galiojančiu įstatymu Rusijos imperijos 1903 m. Baudžiamąjį statutą. Statuto 230 straipsnyje numatyta, kad asmuo nusižengė, jei „*I. laikęs arba nešiojęs uždraustą ginklą*“, o 230(1) straipsnyje : „*laikęs be tam tikro leidimo kariškus ginklus, sprogstamąją medžiagą, amuniciją ar didelį skaičių paprastų ginklų*“¹¹. Svarbu paminėti, kad tuo metu galiojo ir „Leidimų ginklams laikyti davimo taisyklės“ – atskiras norminis teisės aktas, kuriame buvo nustatyta, kad „*draudžiama be tam tikro leidimo laikyti ir nešioti šaunamasis ginklas*“¹² Šiame teisės akte, buvo tiesiogiai nustatyta, kad „*nusikaltusieji šių taisyklių 1 – 10-am (aut. past. – paragrafui) baudžiami pagal Baudžiamojo Statuto 230 str.*“¹³ Toks teisinis reglamentavimas su nedideliais pakeitimais galiojo iki 1940 m.

Nuo 1940 m. gruodžio 1d. Lietuvoje pradėjo galioti 1926 m. Rusijos TFSSR baudžiamasis kodeksas¹⁴, kuriame galime surasti:

- šių dienų LR BK 254 straipsnio analogą – RTFSR baudžiamojo kodekso 59(3a) ir 166(a) straipsniai, numatę baudžiamąją atsakomybę už šaunamojo ginklo, jo dalių ir šaudmenų pagrobimą, bei LR BK 258 straipsnio ištakos – RTFSR baudžiamojo kodekso 182 straipsnio 4 dalis, numaćiusi baudžiamąją atsakomybę, už durklų, suomiškų peilių ir panašių nešaunamųjų ginklų gaminimą, laikymą, pardavimą ir nešiojimą, be nustatyta tvarka duoto leidimo;

„kova“ yra teisiškai korektiškas, o ir pasirinktas galutinis tikslas – išnaikinimas, veikiau siekiamybė, nei realus ir įgyvendinimas tikslas).

¹¹ Kavolis M., Bieliackinas S. *Baudžiamasis statutas su papildomais baudžiamaisiais įstatymais ir komentarais, sudarytais iš Rusijos Senato sprendimų bei kitų aiškinimų*. Kaunas : D.Gutmano knygynas, 1934. P.234.

¹² *Ibid.* P.683.

¹³ *Ibid.* P.684.

¹⁴ RTFSR Baudžiamasis kodeksas su pakeitimais iki 1940 m. lapkričio 15d. Oficialus tekstas su pastraipsniui susistemintos medžiagos priedu. Lietuvos TSR Teisingumo Liaudies Komisariato Kodifikacijos skyriaus vertimas. Kaunas, 1941.

- specifinę normą – 193(14) straipsnis numatęs baudžiamąją atsakomybę už duotų tarnyboje naudotis šaunamųjų ar nešaunamųjų ginklų, šovinių ir susisiekimo priemonių perleidimą, įkeitimą ar perdavimą naudotis, tyčinį šių daiktų sunaikinimą ar sužalojimą.
- bei mums aktualią 182 straipsnio 1 dalį, kuri numatė, kad sprogstamųjų medžiagų ar sviedinių, taip pat šaunamųjų (išskyrus medžioklinius) ginklų gaminimas, laikymas, pirkimas ir pardavimas be reikiamo leidimo užtraukia baudžiamąją atsakomybę. Atkreiptinas dėmesys, kad šio nusikaltimo dalyku nebuvo laikomas medžioklinis ginklas. Tokia nuostata, keičiantis reglamentavimui, iš esmės išliko iki pat 1998 metų (plačiau apie tai II šio darbo skyriuje).

1961 m. įsigaliojusiame Lietuvos Tarybų socialistinės Respublikos baudžiamojo kodekso X skirsnyje „Nusikaltimai visuomenės saugumui ir viešajai tvarkai“ 234 straipsnyje, buvo kriminalizuotas šaunamojo ginklo (išskyrus lygiavamzdį medžioklinį), šaudmenų ar sprogstamųjų medžiagų nešiojimas, laikymas, įgijimas, gaminimas arba realizavimas be atitinkamo leidimo.¹⁵ Kaip matome, tobulėjant juridinei technikai, pasirinktas dispozicijos aprašymas praplėtė alternatyvių veikų sąrašą, lyginant su senesniu reglamentavimu, be to buvo įtvirtintas naujas ir specialus atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagrindas, t.y. – to paties 234 straipsnio 2 dalyje, buvo nurodyta, kad *„asmuo, savanoriškai atidavęs šaunamąjį ginklą, šaudmenis ar sprogstamąsias medžiagas, kuriuos jis laikė be atitinkamo leidimo, nuo baudžiamosios atsakomybės atleidžiamas.“*

1990 m., Lietuvai atgavus nepriklausomybę, liko galioti Lietuvos TSR 1961 m. baudžiamasis kodeksas. Nors po nepriklausomybės atgavimo buvo sudaryta specialistų grupė naujam Lietuvos Respublikos baudžiamajam kodeksui rengti¹⁶, tačiau dėl įvairių priežasčių naujojo Baudžiamojo kodekso rengimas užtruko. Dėl šios priežasties buvo akceptuotas tuo metu galiojęs 1961 m. Lietuvos TSR baudžiamasis kodeksas ir nedelsiant imtasi jo tobulinimo. Negalime nepaminėti padarytų reikšmingiausių pakeitimų, susijusių su mūsų nagrinėjama veika. Vienas iš tokių 1991 m. gruodžio 3d. Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos priimtas įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo, Baudžiamojo proceso ir Pataisos darbų kodeksų pakeitimo ir papildymo“, kuriuo baudžiamojo kodekso 234 straipsnis papildytas antrąją dalimi :

„Didelio kiekio šaunamųjų ginklų (išskyrus lygiavamzdį medžioklinį ginklą), šaudmenų ar sprogstamųjų medžiagų laikymas, įgijimas, gaminimas, realizavimas arba

¹⁵ Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos baudžiamasis kodeksas. Vilnius: Valstybinė politinės ir mokslinės literatūros leidykla. 1961.

¹⁶ Piesliakas V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Vadovėlis. Pirmoji knyga, antroji pataisyta ir papildyta laida.* Vilnius : Justitia, 2009. P. 39.

*perdavimas – baudžiami laisvės atėmimu nuo penkerių iki dešimties metų.*¹⁷ T.y. – buvo numatyta kvalifikuota sudėtis, tuo pačiu paliekant ir nuostatą dėl atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės, kuri tapo minimo straipsnio 3 dalimi.

Bėgant metams įstatymų leidėjas sukonkretino sąvoką – „didelis kiekis šaunamųjų ginklų“. Buvo nuspręsta, jog didelis kiekis, tai daugiau nei 3 šaunamieji ginklai (išskyrus lygiavamzdį medžioklinį ginklą), šaudmenų – daugiau nei 50, o sprogstamosios medžiagos – 0,25 kg. Esminiai 234 straipsnio pokyčiai padaryti 1998 m. gegužės 14d.¹⁸ Nagrinėjamo nusikaltimo dalyku pripažintas ir lygiavamzdis medžioklinis ginklas, be to įvesta nauja sąvoka – sprogmėnys, nes anksčiau buvo tik sprogstamosios medžiagos (apie tai plačiau II šio darbo skyriuje), dideliu šaunamųjų ginklų kiekiu pripažinta ne 3, bet 2 šaunamieji ginklai, o sprogstamosios medžiagos – 0,1 kg. Taip pat panaikinta 3 dalis – t.y. atsisakyta specialaus atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagrindo. Šitokia baudžiamojo įstatymo redakcija galiojo iki 2003 m. balandžio 30 d.

2000 m. rugsėjo 26 d. įstatymu Nr. VIII-1968 buvo patvirtintas 10 metų lauktas naujasis Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas¹⁹, kuris įsigaliojo 2003 m. gegužės 1 d. (t.y. – praėjus 13 metų nuo Lietuvos Respublikos nepriklausomybės atgavimo). Naujajame baudžiamajame kodekse šaunamojo ginklo, šaudmenų, sprogmėnų ar sprogstamųjų medžiagų sąvokos naudojamos:

- vardinant baudžiamąją atsakomybę sunkinančias aplinkybes (LR BK 60 straipsnio 1 dalies 10 punktas);
- kvalifikuojant nusikalstamas veikas, kaip plėšimas (LR BK 180 straipsnio 3 dalis), kontrabanda (LR BK 199 straipsnio 2 dalis), dalyvavimo nusikalstamo susivienijimo veikloje (LR BK 249 straipsnio 2 dalis), orlaivio, laivo arba stacionarios platformos kontinentiniame šelfe užgrobimas (LR BK 251 straipsnio 3 dalis)
- straipsniuose, numatančiuose baudžiamąją atsakomybę – už neteisėtą disponavimą šaunamaisiais ginklais, šaudmenimis, sprogmėnėmis, sprogmėnėmis ar sprogstamosiomis

¹⁷ Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo, Baudžiamojo proceso ir Pataisos darbų kodeksų pakeitimo ir papildymo. *Valstybės žinios*. 1991, Nr. 36-975.

¹⁸ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 8(1), 35, 54, 54(1), 131(1), 227(2), 234, 234(1), 294, 295, 321(2) straipsnių pakeitimo ir papildymo 227(3) straipsniu įstatymas. *Valstybės žinios*. 1998, Nr. 51-1396.

¹⁹ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas // *Valstybės žinios*. 2000-10-25. Nr.89-2741

medžiagomis (LR BK 253 straipsnis), jų pagrobimą (LR BK 254 straipsnis) ir laikymo taisyklių pažeidimą (LR BK 255 straipsnis).

Detaliau nagrinėdami LR BK matome, kad mūsų darbui aktuali neteisėto disponavimo šaunamaisiais ginklais, šaudmenimis, sprogmenimis ar sprogstamosiomis medžiagomis veika, priešingai nei iki tol galiojusiuose baudžiamuosiuose įstatymuose, įtvirtinta atskirame – XXXVI skyriuje „Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai, susiję su disponavimu ginklais, šaudmenimis, sprogmenimis, sprogstamosiomis ar radioaktyviosiomis medžiagomis arba karine įranga“, 253 straipsnyje. Šią permainą autoriaus vertina teigiamai, nes jei pažvelgtume į galiojusio 1961 m. baudžiamojo kodekso ypatingos dalies X skirsnį – „Nusikaltimai visuomenės saugumui ir viešajai tvarkai“ – matome du rūšinius objektus – visuomenės saugumą ir viešąją tvarką, tačiau skirsnyje įtraukta apie 60 atskirų straipsnių (tarp jų ir 234 straipsnis – dabar galiojančio baudžiamojo įstatymo 253 straipsnio analogas) įtvirtinančių baudžiamąją atsakomybę už nusikaltimus, iš esmės turinčius mažai ką bendro²⁰. Tuo tarpu sukuriant naują skyrių – įtvirtinami kompleksiskai tarpusavyje suderinti straipsniai. Šis naujas suskirstymas naudingas ne tik teoriškai, bet ir praktiškai, nes suteikia galimybę aiškiau pastebėti analizuojamos nusikalstamos veikos specifiką ir pavojingumą visuomenei.

Kalbant sisteminiu aspektu, atkreiptinas dėmesys, kad LR BK 253 straipsnis yra vienintelis, numatantis atsakomybę už neteisėtą disponavimą šaunamaisiais ginklais, šaudmenimis, sprogmenimis ar sprogstamosiomis medžiagomis, tačiau yra straipsnių numatančių tiek baudžiamąją, tiek administracinę atsakomybę už panašias veikas, o tai sukelia atribojo būtinumą. Tam tikrų problemų gali kilti atribojojant LR BK 253 straipsnį nuo : LR BK 254, 258 straipsnių, bei nuo Administracinių teisės pažeidimų kodekso²¹ 195 straipsnio. Pažymėtina, kad atribojo probleminiai klausimai bus aptarti II šio darbo skyriuje.

Analizuojamą LR BK 253 straipsnį sudaro dvi dalys. LR BK 10 straipsnis numato dvi nusikalstamų veikų rūšis – nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai. Remiantis pastaruoju straipsniu matome, kad, tiek LR BK 253 straipsnio pirmojoje, tiek antrojoje dalyje numatyta baudžiamoji atsakomybė už nusikaltimą. Taigi nagrinėjama veika gali pasireikšti tik viena nusikalstamos veikos rūšimi – nusikaltimu. Šiame kontekste paminėtina, kad nagrinėjamam

²⁰ Nusikaltimai žmonių sveikatai, susiję su neteisėta psichotropinių ar narkotinių medžiagų apyvarta, nusikaltimai nepilnamečiams ir visuomenės dorovei, nusikaltimai gamtai, nusikaltimai eismo saugumui ir kita.

²¹ Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas. Įsigaliojęs nuo 1985 m. balandžio 1d. *Valstybės žinios*. 1985-01-03 Nr. 1-1.

nusikaltimui yra būdinga tik viena kaltės forma – tyčinė. Atkreiptinas dėmesys, kad LR BK 11 straipsnyje įtvirtinta visų tyčinių nusikaltimų klasifikacija pagal jų pavojingumo pobūdį :

1. nesunkių nusikaltimų kategorija;
2. apysunkių nusikaltimų kategorija;
3. sunkių nusikaltimų kategorija;
4. labai sunkių nusikaltimų kategorija;

Palyginę LR BK 253 straipsnio 1 ir 2 dalies sankcijas, su sankcijomis, kuriomis remiantis atitinkamas tyčinis nusikaltimas patenka į vieną iš aukščiau nurodytų kategorijų, galime padaryti išvadą, kad įstatymų leidėjo valia analizuojamo nusikaltimo pirmoji dalis priskiriama prie apysunkių nusikaltimų kategorijos, o antroji – prie sunkių nusikaltimų kategorijos. Nagrinėdami sankcijas, negalime nepastebėti, kad antroji dalis yra kvalifikuota pirmosios dalies atžvilgiu, nes aprašant antrojoje dalyje numatytą nusikaltimą, panaudoti papildomi požymiai, lyginant su pagrindine sudėtimi (įtvirtinta pirmojoje dalyje), sunkinantys kaltininko atsakomybę – o būtent, sankcijoje nelieta alternatyvios bausmės pasirinkimo, numatant tik laisvės atėmimą, didinant jos minimalią ir maksimalią ribas. Tokios atsakomybės diferenciacijos pagrindas – jau minėti papildomi kvalifikuojantys požymiai, didinantys nusikalstamos veikos pavojingumą - dalyko kiekis ir/arba didelė sprogstamoji galia.

LR BK 253 straipsnio dispozicijos konstrukcija nulemia tai, kad neteisėto disponavimo šaunamaisiais ginklais, šaudmenimis, sprogmenimis ar sprogstamosiomis medžiagomis sudėtis yra formalioji, todėl nusikaltimas yra baigtas nuo šaunamojo ginklo, šaudmenų, sprogmenų ar sprogstamųjų medžiagų gaminimo, įgijimo, laikymo, nešiojimo, gabenimo pradžios momento arba jų realizavimo. Kai kurie veiksmai (gaminimas, laikymas, nešiojimas, gabenimas) nurodyti dispozicijoje yra trunkamojo pobūdžio. Todėl veika bus laikoma baigtu nusikaltimu nuo atitinkamų veiksmų darymo pradžios, tačiau nusikaltimas pabaigiamas daryti tik pačiam įtariamajam ar kitiems asmenims (dažniausiai policijos pareigūnams) nutraukus įtariamojo daromą nusikaltimą. Tą patvirtina ir teismų praktika:

„šio nusikaltimo sudėtis yra formalioji. Nusikaltimas yra baigtas nuo šaudmenų laikymo, neturint leidimo, pradžios momento. Šaudmenų kiekio – minimalios ribos BK 253 straipsnio 1 dalies dispozicija neapibrėžia. Kaltininkas neneigia tos aplinkybės, kad suvokė, jog laikė šaudmenis, tačiau teigia, kad nežinojo apie baudžiamąją atsakomybę už jų laikymą. Pagal

*BK 2 straipsnio 2 dalies nuostatą įstatymo nežinojimas nuo baudžiamosios atsakomybės neatleidžia*²²

Tačiau atkreiptinas dėmesys į nagrinėjamo straipsnio 2 dalį, kurioje naudojama sąvoka „pagamino“, kuri priešingai nei pirmojoje dalyje naudojama sąvoka „gamino“, reiškia ne procesą, bet rezultatą, todėl esant pakankamai pagrįstų įrodymų, kad įtariamasis ketino pagaminti daugiau nei 3 šaunamuosius ginklus, tačiau, dėl ne nuo jo priklausančių aplinkybių jam nepavyko pagaminti – t.y. sukurti 3 šaunamuosius ginklus (pavyzdžiui šį ketinimą nutraukė policijos pareigūnai), tiksli tokio asmens veikos kvalifikacija – pasikėsinimas padaryti nusikalstamą veiką, numatytą LR BK 253 straipsnio 2 dalyje. Plačiau apie LR BK 253 straipsnio veikas ir jų neteisėtumą – šio darbo II skyriuje.

Apibendrinus tai, kas išdėstyta, galime teigti, jog LR BK 253 straipsnis, numatantis baudžiamąją atsakomybę už neteisėtą disponavimą šaunamaisiais ginklais, šaudmenimis, sprogmenimis ar sprogstamosiomis medžiagomis, yra daugiamečio teisininkų darbo rezultatas, kuriam didelės įtakos turėjo ne tik tarybinės Rusijos baudžiamoji teisė, bet ir tarpukario Lietuvos teisinė patirtis. Galime įžvelgti tam tikrą socialinių santykių kaitos tendenciją, o būtent bėgant metams plečiama ir griežtinama baudžiamoji atsakomybė už nagrinėjamos veikos padarymą. Be to, LR BK 253 straipsnyje įtvirtintos veikos pažeidimo modelis nuo pat jo pirminio sukūrimo nuolat buvo tobulinamas, stengiantis užtikrinti dėl jo kaltiems asmenims baudžiamosios atsakomybės neišvengiamumą bei teisingos bausmės paskyrimą. Tačiau akivaizdu, jog dabartinio reglamentavimo įtvirtinimas LR BK 253 straipsnyje, nereiškia jo tobulinimo pabaigos: teismų praktikoje susiduriama su įvairiomis kvalifikavimo pagal šį straipsnį problemomis, teikiami straipsnio pakeitimo projektai.

Aptarus baudžiamosios atsakomybės už neteisėtą disponavimą šaunamaisiais ginklais, šaudmenimis, sprogmenimis ar sprogstamosiomis medžiagomis baudžiamąją teisinę charakteristiką, iškyla būtinybė išanalizuoti teisiškai reikšmingus nagrinėjamos veikos pažeidimo sudėtyse numatytus požymius, kuriems esant padaryta veika kvalifikuojama kaip LR BK 253 straipsnio pažeidimas.

²² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. gegužės 10d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 2K-362/2005).

2. NETEISĖTO DISPONAVIMO ŠAUNAMAISIAIS GINKLAIS, ŠAUDMENIMIS, SPROGMENIMIS AR SPROGSTAMOSIOMIS MEDŽIAGOMIS SUDĖTIS

Baudžiamosios teisės moksle formuojama nuostata, kad : „*norint padaryti išvadą apie nusikalstamą ar nenusikalstamą veikos pobūdį, būtina nustatyti nusikalstamos veikos sudėtį kaltininko veikoje, t.y. faktą, kad asmens poelgiui yra būdingi visi baudžiamajame įstatyme numatytos ir draudžiamos veikos požymiai.*”²³ Tai patvirtina ir LR BK 2 straipsnio 4 dalis, kuri numato, kad „*pagal baudžiamąjį įstatymą atsako tik tas asmuo, kurio padaryta veika atitinka baudžiamojo įstatymo numatytą nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo sudėtį*“. Todėl teigti, kad asmuo neteisėtai disponavo šaunamaisiais ginklais, šaudmenimis, sprogmenimis ar sprogstamosiomis medžiagomis, galima tik tada, kai jo veiksmuose nustatyta nusikaltimo sudėtis.

Taigi šioje darbo dalyje nagrinėsime pagrindinius neteisėto disponavimo šaunamaisiais ginklais, šaudmenimis, sprogmenimis ar sprogstamosiomis medžiagomis sudėties požymius, kurių nustatymas yra būtinas baudžiamosios atsakomybės pagal LR BK 253 straipsnį kilimui, aptarsime šių požymių pasireiškimo minėtoje veikoje specifiką ir probleminius aspektus, analizuosime Lietuvos Apeliacinio Teismo ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo formuojamą praktiką minėtu klausimu ir atskirsime nagrinėjamo straipsnio pažeidimo sudėtį, nuo kitų panašių neteisėtų veikų.

2.1. Neteisėto disponavimo šaunamaisiais ginklais, šaudmenimis, sprogmenimis ar sprogstamosiomis medžiagomis objektyvieji požymiai

„*Objektyvieji nusikalstamos veikos požymiai – tai išorinė pavojingo kėsینimosi, kuriuo pažeidžiami baudžiamojo įstatymo saugomi teisiniai gėriai, pasireiškimo pusė.*“²⁴ Šioje darbo dalyje nagrinėsime šiuos pagrindinius nusikalstamą veiką, įtvirtintą LR BK 253 straipsnyje, apibūdinančius objektyviuosius sudėties požymius :

- baudžiamuoju įstatymu saugomos vertybės (nusikaltimo objektas);
- dalykas;
- pavojingos veikos (alternatyvios);

²³ Piesliakas V. *supra note 15*, P. 185.

²⁴ Abramavičius A., Čepas A., Drakšienė A. ir kt. *Baudžiamoji teisė: bendroji dalis. Vadovėlis*. Vilnius: Eugrimas, 1996 m. P. 167.

- atsakomybėn trauktinas asmuo;
- trys šaunamieji ginklai, didelės sprogstamosios galios arba didelis kiekis šaudmenų, sprogmenų ar sprogstamųjų medžiagų, kaip kvalifikuojantys požymiai.

2.1.1. Baudžiamuoju įstatymu saugomos vertybės

Baudžiamoji atsakomybė demokratinėje, teisinėje valstybėje suvokiama kaip kraštutinė, išimtinio pobūdžio priemonė (lot. *ultima ratio*), todėl įstatymų leidėjas baudžiamaisiais įstatymais apsaugo labiausiai visuomenėje branginamus gėrius. Baudžiamosios teisės literatūroje teigiama, kad: „*svarbiausias veiksnys, nulemiantis žmogaus poelgio pavojingumą ir baudžiamąjį teisinį jo vertinimą, yra vertybės arba gėriai, kuriems šis poelgis daro žalą ar kelia pavojų*“²⁵. Todėl LR BK 253 straipsnio pažeidimo sudėtį pradėsime nagrinėti nuo pagrindinio objektyviojo nusikalstamos veikos požymio – baudžiamojų įstatymų saugomų vertybių, kurios baudžiamojoje teisėje dažnai įvardijamos kaip nusikalstamos veikos objektas.

Turbūt neįmanoma surasti vieningos nuomonės dėl nusikalstamos veikos objekto sampratos, tačiau pritartina bendrai baudžiamosios teisės mokslininkų nuomonei, kuria nusikalstamos veikos objektu pripažįstama tai, į ką nukreipta pavojinga veika, ir kartu tai, ką įstatymų leidėjas nori apsaugoti baudžiamuoju įstatymu.

Yra keletas būdų, kaip nustatyti konkretaus LR BK straipsnio – šiuo atveju 253 straipsnio saugomą vertybę. Pirmasis būdas – galimybė nustatyti baudžiamojų įstatymų saugomą vertybę iš skyriaus, kuriame įtvirtintas 253 straipsnis, pavadinimo. Nagrinėjamas straipsnis įtvirtintas LR BK XXXVI skyriuje, kuris vadinasi – „Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai, susiję su disponavimu ginklais, šaudmenimis, sprogmenimis, sprogstamosiomis ar radioaktyviosiomis medžiagomis arba karine įranga“. Lingvistinė LR BK XXXVI skyriaus pavadinimo analizė leidžia teigti, jog LR BK 253 straipsnis saugo valstybės nustatytą šaunamųjų ginklų, šaudmenų, sprogmenų ar sprogstamųjų medžiagų apyvartos tvarką, arba atsirandančius teisinius santykius dėl minėtų daiktų apyvartos. Anksčiau užsiminta, kad baudžiamoji teisė savo apsaugon ima tik labiausiai visuomenėje gerbiamus ir pripažįstamus gėrius. Kyla klausimas, ar įstatymų leidėjas tikrai norėjo apsaugoti minėtų daiktų apyvartos tvarką, kaip tokią, ar vis dėlto už to slypi didesni tikslai. Tokiu atveju reikia įtraukti kitus baudžiamojų įstatymų aiškinimo būdus – loginį, teisinį ir doktrinį.

²⁵ Piesliakas V., *supra note* 15, P. 222.

Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaro autoriai LR BK 253 straipsnio objektu įvardija „*visuomenės saugumą, kuriam kyla pavojus dėl neteisėto šaunamųjų ginklų, šaudmenų, sprogmenų, sprogstamųjų medžiagų laikymo ir apyvartos*“²⁶. Tokiam aiškinimui pritarina ir sąlyginai galime išskirti kelias to priežastis. Visų pirma - šaunamieji ginklai, šaudmenys, sprogmenys ir sprogstamosios medžiagos yra padidinto pavojaus šaltiniai, todėl asmenys, kurie teisėtai įsigyja minėtus daiktus, atitinkamais atvejais turi gauti leidimus ar licencijas (kurių gavimui keliami aukšti saugumo standartai, reglamentuojantys amžiaus cenzą, asmenų apmokymą, tinkamas sąlygas minėtiems daiktams laikyti ir pan.), taip užtikrinamas saugus šaunamųjų ginklų, šaudmenų, sprogmenų ir sprogstamųjų medžiagų laikymas, nešiojimas, gabenimas ar realizavimas, nesukeliant papildomo pavojaus aplinkiniams. Antroji priežastis – dėl neteisėto šaunamųjų ginklų, šaudmenų, sprogmenų ar sprogstamųjų medžiagų laikymo ar apyvartos, neįmanoma tam tikrų institucijų darbuotojų kontrolė ir taip susikuriama situacija lengviau nuslėpti padarytą kitą nusikalstamą veiką, panaudojant šaunamuosius ginklus, šaudmenis, sprogmenis ar sprogstamąsias medžiagas.

Pažymėtina, kad dėl nagrinėjamos nusikalstamos veikos objekto yra pasisakęs ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas vienoje iš nutarčių :

*„BK 253 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinta atsakomybė už neteisėtą, t. y. neturint leidimo, šaunamojo ginklo, šaudmenų, sprogmenų ar sprogstamųjų medžiagų gaminimą, įgijimą, laikymą, nešiojimą, gabenimą ar realizavimą. Šiame BK straipsnyje nustatyto nusikaltimo objektas yra visuomenės saugumas, kuriam kyla pavojus dėl neteisėto šaunamųjų ginklų, šaudmenų, sprogmenų ar sprogstamųjų medžiagų disponavimo.“*²⁷

Taip pat atkreiptinas dėmesys ir į Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2001 m. balandžio 12 d. nutarimą, kuriame konstatuota, kad :

„ pagal Konstituciją valstybės valdžios ir valdymo institucijos turi pareigą užtikrinti visuomenės saugumą ir viešąją tvarką, saugoti asmenį nuo kėsimosi į jo gyvybę bei sveikatą, ginti žmogaus teises ir laisves.“

Teismas šioje byloje pabrėžė, kad:

²⁶ Švedas G., Abramavičius A., Bieliūnas E., *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras III tomas. Specialioji dalis (213 – 330 straipsniai) (II tomas 2 dalis)* Vilnius : Registrų centras, 2010, P. 253.

²⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. liepos 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 2K-400/2012).

„ ginklai bei šaudmenys gali kelti pavojų viešajai tvarkai ir visuomenės saugumui, žmonių gyvybei ar sveikatai, todėl įstatymų leidėjas, atsižvelgdamas į būtinumą užtikrinti visuomenės saugumą ir viešąją tvarką, ginti žmogaus teises ir laisves, turi įgaliojimus nustatyti ginklų ir šaudmenų patekimo į civilinę apyvartą, jų laikymo, naudojimo, leidimų įsigyti ginklų išdavimo sąlygas ir tvarką.“²⁸

Apibendrinami išdėstyti teiginius matome, kad LR BK 253 straipsnyje įtvirtintoje normoje nustatoma vieno iš visuomenės gėrių – visuomenės saugumo apsauga. Nei LR BK, nei kituose Lietuvos Respublikos įstatymuose nėra apibrėžta visuomenės saugumo sąvoka, nors ji ir vartojama. Štai Lietuvos Respublikos Konstitucijos 94 straipsnis numato, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybė, be kitų jai priskirtų funkcijų, *garantuoja valstybės saugumą ir viešąją tvarką*.²⁹ Policijos veiklos įstatymo 5 straipsnyje teigiama, jog vienas iš policijos uždavinių yra *viešosios tvarkos ir visuomenės saugumo užtikrinimas*.³⁰ Be kita ko LR BK XXXV skyrius vadinasi „Nusikaltimai visuomenės saugumui“. Skaitant baudžiamosios teisės literatūrą, sutinkama vieninga nuomonė, kad :

1. „*Visuomenės saugumas, tai bendras poreikis gyventi saugioje visuomeninėje aplinkoje, kurioje užtikrinama apsauga nuo pavojų žmonių gyvybei, sveikatai ir turtui*“³¹ – t.y. rūšinis objektas iš esmės apima neapibrėžtą teisinių gėrių ratą.
2. „*Grėsmė visuomenės saugumui paprastai siejama su pavojumi ne konkrečiam individui, bet didelei arba neapibrėžtai žmonių grupei*“³² - galima situacija, kad darant žalą konkrečiam žmogui, pavojus iškyla ne tik nukentėjusiajam, bet ir daugeliui kitų asmenų.

Tad matome, kad LR BK 253 straipsnio saugoma vertybė – visuomenės saugumas, siejamas su grėsme, kurią kelia neteisėtas disponavimas šaunamaisiais ginklais, šaudmenimis, sprogmenimis ar sprogstamosiomis medžiagomis.

²⁸ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2001 m. balandžio 12 d. nutarimas „ Dėl Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo 19 straipsnio 8 dalies 9 punkto ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. balandžio 10 d. nutarimu Nr.436 „ Dėl ginklų ir šaudmenų apyvartą reglamentuojančių taisyklių patvirtinimo“ patvirtintų Medžioklinių ginklų apyvartos taisyklių 14. 9 ir 57. 2 punktų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ Valstybės žinios, 2001, Nr. 33-1108.

²⁹ Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Valstybės žinios*. 1992, Nr. 33-1014.

³⁰ Lietuvos Respublikos policijos veiklos įstatymas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 90 - 2777.

³¹ Švedas G., Abramavičius A., Bieliūnas E., *supra note* 25, P. 224.

³² *Ibid.*

2.1.2. Dalykas

Šiame poskyryje nagrinėsime labai aktualią – nusikalstamos veikos dalyko problemą. Visų pirma, baudžiamosios teisės teorijoje randame keletą nuomonių dėl nusikalstamos veikos dalyko sampratos, tačiau galime sutikti, jog nusikalstamos veikos dalykas – „yra daiktas, kurį veikiant pažeidžiamos baudžiamojo įstatymo saugomos vertybės.“³³ Tačiau tai, kad veikiant nusikalstamos veikos dalyką padaroma žala įstatymo saugomos vertybėms, dar nereiškia, kad visada bus padaroma žala ir dalykui. Atsižvelgiant į tai kas pasakyta, konstatuotina, kad LR BK 253 straipsnio dalykas – šaunamasis ginklas, šaudmuo, sprogmuo ar sprogstamosios medžiagos. Norėdami suprasti, ką baudžiamąją teisine prasme reiškia kiekvienas iš paminėtų daiktų, juos nagrinėsime atskirai.

Pradėsime nuo šaunamojo ginklo sampratos. Tarptautiniu lygiu apibrėžiant šaunamojo ginklo sampratą svarbų vaidmenį užima jau minėtas Protokolas prieš neteisėtą šaunamųjų ginklų, jų dalių ir komponentų bei šaudmenų gamybą ir prekybą jais, papildantis Jungtinių Tautų konvenciją prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą, kuriame šaunamuoju ginklu įvardijamas – „bet koks nešiojamasis vamzdinis ginklas, kuris išstumia, yra suprojektuotas išstumti arba gali būti lengvai perdirbtas, kad galėtų veikiant sprogstamajai medžiagai išstumti šratą, kulką ar šovinį, išskyrus senovinius šaunamuosius ginklus ar jų tiksliai kopijas. Senoviniai šaunamieji ginklai ir jų kopijos apibūdinami vadovaujantis vidaus teisės normomis. Tačiau jokių atveju senoviniai šaunamieji ginklai neapima šaunamųjų ginklų, pagamintų po 1899 m.“³⁴

Žiūrint į nacionalinę teisę, tiek senajame³⁵, tiek naujajame³⁶ baudžiamuosiuose kodeksuose, kuriuose galime surasti pateikiamų kai kurių sąvokų išaiškinimus, arba blanketinių normų, nurodančių kitus teisės aktus, kuriuose išaiškinamos atitinkamos sąvokos, šaunamojo ginklo sąvoka neišaiškinama, bei nėra pateikiamos nuorodos, kur ieškoti šios sąvokos apibrėžimo. Kriminalistikos mokslo atstovai teigia, kad tai visiškai suprantama, nes : „Lietuvoje, kaip ir kitose šalyse, baudžiamoji teisė šaunamojo ginklo sampratos nenagrinėja. Klausimo, ar

³³ Piesliakas V., *supra note* 15, P. 312.

³⁴ Protokolas prieš neteisėtą šaunamųjų ginklų, jų dalių ir komponentų bei šaudmenų gamybą ir prekybą jais, papildantis Jungtinių Tautų konvenciją prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą (2002 12 12) //Valstybės žinios. 2005. Nr.12 – 358.

³⁵ 1961 m. rugsėjo 1d. buvusios Lietuvos TSR teritorijoje įsigaliojęs baudžiamasis kodeksas

³⁶ 2003 m. gegužės 1d. įsigaliojęs Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas

konkretus objektas yra šaunamasis ginklas, sprendimas pavedamas teismo balistikos ekspertui ar kitam specialistui“³⁷. Tokiai nuomonei pritaria ir teismų praktika :

„Daiktų priskyrimas šaunamųjų ir nešaunamųjų ginklų, peilių, kitų specialiai žmogui žaloti pritaikytų daiktų ar sprogmenų kategorijai paprastai nustatomas remiantis eksperto ar specialisto išvada.“³⁸

Kriminalistikos mokslo atstovai šaunamojo ginklo sampratos klausimą įvardina kaip vieną „svarbiausių ir įdomiausių kriminalistikos problemų“³⁹. Nesivieliant į didesnes diskusijas, konstatuotina, kad iš kriminalistikos mokslo pozicijų, tam, kad pripažintume tam tikrą objektą šaunamuoju ginklu, jis turi atitikti tam tikrus požymius : „Šaunamojo ginklo bendrasis požymis – paskirtis pulti arba gintis ir specialieji požymiai – parako ar kitos sprogstamosios medžiagos dujų panaudojimas sviediniui išmesti, vamzdis, suteikiantis sviediniui judėjimo kryptį, prietaisas (įtaisas) užtaisui uždegti, pakankamas sviedinio pažeidžiamasis poveikis, konstrukcija ir tvirtumas, leidžiantys iššauti daugiau kaip vieną šūvį“⁴⁰. Kaip teigia kriminalistikos ekspertai, jei bent vieno iš paminėtų požymių nėra, ginklas šaunamiesiems ginklams nepriskiriamas. Ir visgi nereikėtų pamiršti, kad nors balistinė ekspertizė⁴¹ yra labai svarbi nagrinėjant baudžiamąsias bylas, kuriose įtariami ir kaltinami asmenys padarę nusikalstamą veiką numatytą LR BK 253 straipsnyje, ji įvertina ar objektas yra šaunamasis ginklas kriminalistikos mokslo prasme, o baudžiamojoje byloje svarbus šaunamojo ginklo supratimas baudžiamosios teisės prasme. Tai puikiai atspindėta vienoje iš Lietuvos Apeliacinio Teismo nutarčių, kurioje akcentuojamas kriminalistinis šaunamojo ginklo įvertinimas, atsižvelgiant į tai, kad svarbu įvertinti objektą, kaip šaunamąjį ginklą ir baudžiamosios teisės rėmuose :

³⁷ Kurapka E., Malevski H., Pečkaitis J., Vaitkevičius E., Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas baudžiamosios teisės ir kriminalistikos kontekste, *Jurisprudencija*. 2006 7 (85) : 16 – 23.

³⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas Nr.52 „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose. *Teismų praktika*. 2005, Nr. 23.

³⁹ Kurapka E., Malevski H., Palskys E., Kuklianskis S., *Kriminalistikos technikos pagrindai*, Vilnius Eugrimas, 1998. P. 137.

⁴⁰ *Ibid.* P. 139.

⁴¹ Balistinė ekspertizė nustato, ar objektai priskiriami prie šaunamųjų ginklų ir šaudmenų, šaunamųjų ginklų, šaudmenų ir jų dalių būklę ir savybes, šaunamąjį ginklą pagal pėdsakus ant iššautų sviedinių (kulku, grankulkių, šratų) ir tūtelių, nustato šautinius pažeidimus ir šūvio aplinkybes (šūvio atstumą, šovusiojo, ginklo ir nukentėjusiojo padėtį, šūvio vietą ir kryptį) - <http://www.ltec.lt/balistines-ekspertizes> [žiūrėta 2012-09-15]

„Šio nusikaltimo dalykas yra ne bet kokie daiktai, bet tik tokie įrenginiai ar daiktai (šaunamieji ginklai), kurie sukonstruoti arba pritaikyti mechaniškai paveikti taikinį per nuotolį sviediniu, turinčiu pakankamą nukaunamąją galią. Baudžiamajai atsakomybei kilti itin svarbus ir kriminalistinis tokio nusikaltimo (dalyko) daikto įvertinimas. Kriminalistikos doktrina apibūdina, kad šaunamasis ginklas tam, kad jį galima būtų pripažinti nusikaltimo dalyku (daiktu), turi turėti dvi apibendrinančias požymių grupes – tai bendruosius požymius ir specialiuosius požymius: bendrieji šaunamojo ginklo požymiai yra jų paskirtis – galimybė panaudoti puolimui arba gynybai, o specialūs požymiai –parako ar kitos sprogstamosios medžiagos dujų panaudojimas sviediniui išmesti, vamzdis, suteikiantis sviediniui judėjimo kryptį, prietaisas (įtaisas) užtaisui uždegti, pakankamas sviedinio pažeidžiamasis poveikis, konstrukcija, leidžianti atlikti daugiau kaip vieną šūvį. Jei bent vieno iš šių požymių nėra, ginklas šaunamiesiems ginklams baudžiamąjo įstatymo prasme negali būti priskirtas.“⁴² Šioje byloje teismas konstatavo, kad :

„ teismas įvertinęs byloje surinktų įrodymų visetą pagrįstai konstatavo, kad A. M. veikoje nėra šio nusikaltimo požymio – objekto, t. y. kaltinamojo padaryta veika nekėlė pavojaus nei asmens, nei visuomenės, nei valstybės saugumui, nes rastų įtaisų negalima laikyti šaunamaisiais ginklais baudžiamosios teisės ir kriminalistikos mokslo prasme, kadangi jie buvo neveikiantys, sugadinti, šaudymui netinkami, taigi nekėlė ir negalėjo kelti grėsmės visuomenės saugumui.“⁴³ Tad žinodami kriminalistikos mokslo svarbą, apibrėžiant kas yra šaunamasis ginklas baudžiamąjoje byloje, bei jo suformuluotą šaunamojo ginklo sampratą, pasistengsime nustatyti, šaunamojo ginklo sąvoką baudžiamosios teisės prasme.

Nagrindėdami norminius teisės aktus šaunamojo ginklo sąvokos apibrėžimą galime surasti 1996 metų Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme: „Šaunamieji ginklai – įrenginiai ar daiktai, sukonstruoti ar pritaikyti mechaniškai paveikti taikinį per nuotolį sviediniu, turinčiu pakankamą nukaunamąją galią padaryti pavojingus gyvybei kūno sužalojimus; sviedinio nukreipiantysis judėjimas atsiranda naudojant parako ar kitos medžiagos užtaiso degimo energiją“⁴⁴ Kaip matome tuo laiku buvo pasirinktas sąvokos apibrėžimas, artimas kriminalistikos mokslo pateikiamai šaunamojo ginklo sampratai. Tačiau 2003 metų liepos 1 d. įsigaliojus naujai Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo

⁴² Lietuvos Apeliacinio Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. gegužės 12 d. nutartis baudžiamąjoje byloje (bylos Nr. 1A-76/2008).

⁴³ *Ibid.*

⁴⁴ Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas //Valstybės žinios. 1996. Nr.69 -1665.

redakcijai įtvirtinta nauja šaunamojo ginklo samprata, kuri iš esmės skiriasi nuo pastarosios. Kaip teigiama Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarime, nauja įstatymo redakcija buvo būtina: „Siekiant suderinti Lietuvos Respublikos teisės aktus, reglamentuojančius ginklų ir šaudmenų apyvartą, su Europos Sąjungos teisės aktų reikalavimais“⁴⁵. O būtent buvo siekiama atsižvelgti į Europos Tarybos 1991 m. birželio 18 d. direktyvoje Nr. 91/ 477/EEC⁴⁶ formuluojamas nuostatas, kad „būtina priimti veiksmingas ir visų Europos Sąjungos valstybių suderintas taisykles, leidžiančias kontroliuoti ginklų ir šaudmenų įsigijimą ir laikymą, perdavimą iš vienos valstybės į kitą, nustatyti vieną draudžiamų ginklų sąrašą. Direktyvoje ginklai pagal pavojingumą skirstomi į A, B, C, D kategorijas, nustatytas bendras Europos šaunamojo ginklo leidimas, sureguliuotas ginklų eksporto, importo, gabenimo kontrolės mechanizmas, keitimosi informacija su užsienio valstybių ginklų apyvartą kontroliuojančiomis institucijomis būtinumas.“⁴⁷ Kuriant naująjį įstatymą, didelę įtaką šaunamojo ginklo sampratos formavimui padarė ir ginklų apyvartą reguliuojanti 1978 m. birželio 28 d. Konvencija dėl privačių asmenų šaunamųjų ginklų įsigijimo ir laikymo kontrolės.

Padaryti įstatymo pakeitimai ne kartą tapo teisininkų diskusijos objektu⁴⁸. Viena iš nagrinėtų problemų, tai ginklų suskirstymas į tam tikras kategorijas. Ne kartą akcentuota, kad ginklų klasifikavimas naujos redakcijos įstatyme neužtikrina ginklų apyvartos reguliavimo, kuris atitiktų valstybės ir žmonių saugumo interesus.

⁴⁵ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. birželio 1 d. nutarimas Nr. 657 „Dėl naujos redakcijos Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo koncepcijos. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=136021&p_query=&p_tr2=2 [žiūrėta 2012-10-13].

⁴⁶ Europos Bendrijų Tarybos 1991m. birželio 18d. direktyva Nr. 91/477/EEC „Dėl ginklų įsigijimo ir laikymo kontrolės“. Europos sąjungos teisės internetinis puslapis <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:13:11:31991L0477:LT:PDF> [žiūrėta 2012-10-13]

⁴⁷ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. birželio 1 d. nutarimas Nr. 657. *supra note 44*.

⁴⁸ Teisės mokslininkų parašyti moksliniai straipsniai :

- Kurapka V.E., Malevski H., Pečkaitis S.J., Vaitkevičius E. Lietuvos Respublikos Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas baudžiamosios teisės ir kriminalistikos kontekste. *Jurisprudencija*. 2006, 7(85): 16-23.
- Vaitkevičius E. Ginklo pavojingumo sąvoka teisėje ir kriminalistikoje. *Jurisprudencija*. 2007, 5(95): 46-50.
- Vaitkevičius E., Sinkevičius S. Dėl ginklų paskirties nustatymo svarbos taikant jų apyvartos apribojimus. *Jurisprudencija*. 2007, 11(101): 80-85.

„Europos Taryba dar 1991 m. birželio 18 d. priėmė direktyvą Nr.477, kuria rekomenduojama laikytis tam tikrų bendrų taisyklių reguliuojant šaunamųjų ginklų apyvartą, ypač kontroliuojant ginklų patekimą iš vienos valstybės narės į kitą, bet kartu ir kiek galima mažiau ribojant asmenų judėjimo laisvę, kai jie keliauja iš vienos šalies į kitą su medžioklei ar sportiniam šaudymui skirtais ginklais. Šioje direktyvoje ginklai yra klasifikuoti priskirstant juos vienai iš keturių kategorijų: A, B, C ir D. Direktyvoje nurodoma valstybėms narėms imtis visų atitinkamų priemonių uždraudžiančių asmenims įsigyti ir laikyti A kategorijai priskirtus šaunamuosius ginklus bei šaudmenis. B kategorijai priskirto šaunamojo ginklo įsigijimui turi būti gaunamas oficialus leidimas. C kategorijai priskirtas šaunamasis ginklas, turi būti registruojamas atitinkamoje valdžios institucijoje. D kategorijai priskirto šaunamojo ginklo įsigijimas turi būti ribojamas amžiaus cenzu.“⁴⁹ Kategorijoms priskiriami ginklai – jų 17, buvo išvardinti direktyvos priede, remiantis vienu pagrindu – apyvartos apribojimų griežtumu. Naujos redakcijos Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas suklasifikavo ginklus nesilaikant Europos Tarybos rekomendacijų, o būtent :

1.Pasirinktas kitas klasifikavimo pagrindas – ne apyvartos apribojimų griežtumas, bet kaip pačiame įstatyme numatyta – „šiuo įstatyme nustatytas ginklų, jų priedėlių ir šaudmenų priskyrimas pagal jų pavojingumą vienai iš kategorijų (A, B, C arba D). Pavojingiausi yra A kategorijos ginklai, jų priedėliai ir šaudmenys, mažiausiai pavojingi – D kategorijos ginklai ir šaudmenys.“

2.Suklasifikuoti ne tik šaunamieji ginklai, kurie neminimi direktyvoje, tačiau į klasifikaciją įtraukti ir šaudmenys, nešaunamieji ginklai, bei sprogmenys („visų rūšių bombos, torpedos, minos, jų užtaisai ir neužtaisai sviediniai bei jų paleidimo įtaisai“), nors pastarieji, žiūrint į įstatymo paskirtį⁵⁰ nepatenka į įstatymo reguliavimo sferą.

3. Sukuriama nauja ginklų klasifikavimo kategorija – „Draudžiami ginklai, ginklų priedėliai ir šaudmenys“.

⁴⁹ Kurapka V.E., Malevski H., Pečkaitis S.J., Vaitkevičius E. Lietuvos Respublikos Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas baudžiamosios teisės ir kriminalistikos kontekste. *Jurisprudencija*. 2006, 7(85): 16-23.

⁵⁰ Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas //Valstybės žinios. 2002. Nr.13 - 467. Aktualio įstatymo redakcija nuo 2012-09-01. Šio įstatymo 1 straipsnio 2 dalis apibrėžia paskirtį – „nustatyti ginklų, ginklų priedėlių ir šaudmenų klasifikavimo į kategorijas nuostatas, ginklų, ginklų priedėlių ir šaudmenų apyvartos ir apyvartos kontrolės teisinius pagrindus ir subjektų, kurių veikla susijusi su ginklais ir šaudmenimis, teises ir pareigas.“

Kaip pažymi minėtų mokslinių straipsnių autoriai, „*tokia situacija leido išplisti ginklams, kurie kelia grėsmę visuomenės saugumui*“ (revolverių, skirtų šaudyti Flobero šoviniais pasklidimas; Rusijos gamybos dujiniai pistoletai IŽ-79-8 ir Turkijos gamybos 9mm kalibro pistoletai BLOW Magnum Mod. 2000 – grėsmė visuomenei kyla, dėl galimybės pastaruosius pistoletus pritaikyti - juos šaudant koviniais šoviniais).

Susijusi problema – šaunamojo ginklo samprata. Šaunamasis ginklas naujos redakcijos įstatyme, tai „*ginklas, iš kurio sprogstamųjų medžiagų degimo produktų slėgio jėga per vamzdį gali būti paleisti kulkos, sviediniai arba kenksmingosios, dirginančiosios medžiagos mechaniškai, termiškai, chemiškai ar kitaip taikiniui per atstumą paveikti arba duotas garso ar šviesos signalas. Šaunamaisiais ginklais šiame įstatyme laikomos ir pagrindinės šaunamųjų ginklų dalys.*“⁵¹ Nagrinėdami įstatymo nuostatas matome, kad prie šaunamųjų ginklų priskiriami dujiniai pistoletai ir revolveriai, bei signaliniai ginklai skirti garso, šviesos signalui sukurti signaliniu pirotechnikos įtaisu ar signaliniais šaudmenimis, o iki 2008 m. birželio 5 d., minimo įstatymo redakcijos⁵², prie šaunamųjų ginklų įstatymas priskyrė net templinius ginklus - *kurių sviediniui energiją suteikia tamprus elementas, naudojant žmogaus raumenų jėgą ar mechaninius įrenginius*, bei pneumatinius ginklus - *iš kurių paleidžiamo sviedinio (kulkos ar kt.) kryptingas judėjimas atsiranda naudojant suspausto oro ar kitų dujų jėgą*. Be abejonės, toks pasirinktas išplėstinis šaunamojo ginklo traktavimas kirtosi ir iš esmės dabar ne visiškai atitinka kriminalistikos mokslo atstovų formuojamą šaunamojo ginklo sampratą.

Kyla natūralus klausimas kodėl? Juk kriminalistikos specialistų žinios, bei įgūdžiai iš esmės turėtų būti orientyras, pripažįstant objektą šaunamuoju ginklu baudžiamojoje byloje. Atsakymas gan akivaizdus. Kriminalistinė šaunamojo ginklo samprata formuojama atsižvelgiant į objekto funkcinę paskirtį ir specialiuosius požymius, tuo tarpu tiek senojo, tiek naujojo Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymų paskirtis – reguliuoti civilinę ginklų ir šaudmenų apyvartą Lietuvos Respublikoje, kaip pačiame įstatyme numatyta : „*nustatyti ginklų, ginklų priedėlių ir šaudmenų klasifikavimo į kategorijas nuostatas, ginklų, ginklų priedėlių ir šaudmenų apyvartos ir apyvartos kontrolės teisinius pagrindus ir subjektų, kurių*

⁵¹ Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas //Valstybės žinios. 2002. Nr.13 - 467. Aktuali įstatymo redakcija nuo 2012-09-01.

⁵² Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo pakeitimo ir papildymo bei Įstatymo papildymo priedu įstatymas, Valstybės žinios, 2007, Nr. 135-5452. Šie pakeitimai tai reakcija į 2008 m. gegužės 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyvą 2008/51/EB, kuri iš dalies pakeitė Tarybos direktyvą 91/477/EEB dėl ginklų įsigijimo ir laikymo kontrolės.

veikla susijusi su ginklais ir šaudmenimis, teisės ir pareigos.“⁵³ Atlikdamas savo pagrindinę užduotį – reguliuoti ir kontroliuoti ginklų ir šaudmenų apyvartą mūsų šalyje, minimas įstatymas yra bene vienintelis teisės aktas, operuojantis šaunamojo ginklo sąvoka, tad juo tenka vadovautis ir kitose teisinio reguliavimo sferose. Kaip teigia kriminalistikos mokslo atstovai : „*Nors Ginklų kontrolės įstatymo funkcija yra reguliuoti, jo normos, manome nepagrįstai, bandomos taikyti ir baudžiamojoje teisėje. Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas reguliuoja legalią apyvartą šaunamaisiais ginklais, tuo tarpu baudžiamoji teisė nagrinėja neteisėtas veikas, susijusias su šaunamųjų ginklų ir šaudmenų disponavimu ir panaudojimu.*“⁵⁴ Tad iškyla svarbus klausimas, kokia Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo įtaka, pripažįstant daiktą/įtaisą baudžiamojoje byloje šaunamuoju ginklu. Atsakymą galime surasti teismų praktikoje.

Štai Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2005 m. birželio 23 d. nutarime „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“ 18 punkte teigiama, kad:

*„Baudžiamasis kodeksas nepateikia šaunamojo, nešaunamojo ginklo ir sprogmens sąvokų išaiškinimo. Nešaunamojo ir šaunamojo ginklo turinys atskleidžiamas 2002 m. sausio 15 d. Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme Nr. IX- 705. Sprogmens sąvoka apibrėžta 2003 m. sausio 28 d. Lietuvos Respublikos sprogmens apyvartos kontrolės įstatyme Nr. IX-1315. Tačiau šiuose įstatymuose apibrėžtos nešaunamojo ir šaunamojo ginklo bei sprogmens sąvokos negali būti tapatinamos su to paties pavadinimo BK 180 straipsnio požymiais, o turi būti vertinamos kaip metodinė medžiaga – kriterijai, techniniai duomenys, naudojami nustatant nešaunamojo, šaunamojo ginklo ir sprogmens požymį pagal BR 180 straipsnį“*⁵⁵.

LR BK 180 straipsnio 3 dalyje ir LR BK 253 straipsnio 1 ir 2 dalyse sąvoka šaunamasis ginklas naudojama tapačiai - t.y. šios sąvokos to paties turinio ir jei įtariamasis (kaltinamasis) apiplėšė nukentėjusįjį panaudodamas šaunamąjį ginklą, be plėšimo jis bus teisiamas ir už neteisėtą disponavimą šaunamuoju ginklu (jei atitiks ir kiti LR BK 253 straipsnio sudėties elementai). Todėl paminėtos nuostatos, kad šaunamojo ginklo sąvoka, bei šaunamųjų ginklų suskirstymas į kategorijas, turi būti vertinamos kaip metodinė medžiaga, tinka nagrinėjant ir baudžiamąsias bylas dėl nusikalstamos veikos numatytos LR BK 253 straipsnyje.

⁵³ Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas, *op cit.* 1str. 2d.

⁵⁴ Kurapka V.E., Malevski H., Pečkaitis S.J., Vaitkevičius E. *supra note 48.*

⁵⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas Nr.52 „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose. *Teismų praktika.* 2005, Nr. 23.

Toliau nagrinėjant teismų sprendimus, susiduriame su jau paminėta Lietuvos Apeliacinio Teismo nutartimi Nr.1A-76/2008, kurioje formuojama pozicija, kad :

„Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo paskirtis yra daug platesnė: jo tikslas – reglamentuoti ginklų ir šaudmenų apyvartą, siekiant užtikrinti žmogaus, visuomenės ir valstybės saugumą, o paskirtis- įtvirtinti ginklų ir šaudmenų klasifikavimo į kategorijas nuostatas, ginklų ir šaudmenų apyvartos bei jos kontrolės teisinius pagrindus, taip pat nustatyti subjektų, kurių veikla susijusi su ginklais ir šaudmenimis, teises ir pareigas. Pažymėtina, kad Įstatyme nurodyta, jog šio Įstatymo nuostatos netaikomos ginklams, kurie visiškai netinkami naudoti pagal jų tiesioginę paskirtį. Taigi akivaizdu, kad minimo Įstatymo normos apima įvairias teisinio reguliavimo sritis, kurios susiję su ginklais, tame tarpe ir ginklų pripažinimą visiškai netinkamais, ir jų kolekcionavimą, ir parodų organizavimą ir patalpų jiems įrengimą ir kt. Tuo tarpu vertinant baudžiamojo įstatymo prasme A. M. veiką, BK 253 straipsnio sąveiką su Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo nuostatomis, būtina atkreipti dėmesį į tai, kad baudžiamasis įstatymas šaunamąjį ginklą, kaip aptariamo nusikaltimo dalyką supranta kiek kitaip ir kiek siauriau nei Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas.“⁵⁶

Apibendrinus galime konstatuoti, kad būtų formuojama netinkama praktika, jei Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo nuostatos būtų mechaniškai ir be pagrindo perkeliama į baudžiamosios teisės taikymo sferą. Vienas akivaizdus pavyzdys – Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo nuostatos, pripažįstančios pagrindines šaunamųjų ginklų dalis⁵⁷ šaunamaisiais ginklais. Vertinant situaciją, kai pas asmenį randamas, tarkim šaunamojo ginklo vamzdis ir asmuo neturi jokių leidimų įsigyti ar laikyti šaunamuosius ginklus, o pagrindinė šaunamojo ginklo dalis yra ginklo, kuriam įsigyti ir laikyti reikalingas leidimas, galėtume teigti, jog asmuo įtariamasis neteisėtai šaunamojo ginklo laikymu, ir jam grėstų baudžiamoji atsakomybė. Tačiau baudžiamąją teisinę ir kriminalistinę prasmėmis, tai būtų absurdas. Tai puikiai iliustruoja pateikta analogija, jog : *„Pagrindinė ginklo dalis priskiriama tai kategorijai, kuriai būtų priskirtas ir pats ginklas, kurio dalis ji yra. Tai reiškia, kad, pavyzdžiui, stambaus kalibro kulkosvaidžio vamzdis, priskiriamas A kategorijos ginklams, nors kriminalistiniu vertinimu jis, kaip nusikaltimo įrankis,*

⁵⁶ Lietuvos Apeliacinio Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. gegužės 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 1A-76/2008).

⁵⁷ Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo 2 straipsnio 50 dalyje numatyta, kad : *„Vamzdis, būgnelis, spyta (užraktas), spygnos (užrakto) rėmas, šovinio lizdas (kai jis yra atskira dalis) ir į šaunamojo ginklo vamzdį įdedamas įdėklas (mažesnio kalibro vamzdis) priskiriami pagrindinėms šaunamojo ginklo dalims.“*

*realiai vertinant galimybes jį panaudoti kaip nusikaltimo įrankį, tiek pat pavojingas, kiek ir to paties skersmens vandentiekio vamzdis.*⁵⁸

Tačiau negalima pamiršti situacijos konteksto. Šaunamojo ginklo vamzdis gali tapti LR BK 253 straipsnio dalyku, jei bus pakankamai kitų įrodymų, pagrindžiančių, jog tas asmuo užsiima ginklų gaminiu. Kita situacija – įtariamieji siekdami išvengti atsakomybės, gali išrinkti šaunamąjį ginklą iki pagrindinių jo dalių ir laikyti juos atskirai, tačiau tai keičia vertinimą, nes įtariamojo minimaliomis pastangomis – atskiri objektai gali būti sujungti ir šaunamasis ginklas galės būti tinkamas naudoti pagal paskirtį, t.y. – iššauti. Tuo tarpu, kaip jau konstatavome anksčiau, pavienio šaunamojo ginklo pagrindinės dalies laikymas ar nešiojimas, neturėtų būti vertinamas, kaip neteisėtas šaunamojo ginklo laikymas ar nešiojimas, užtraukiantis baudžiamąją atsakomybę. Tai patvirtina ir teismų praktika :

„Kolegijos manymu, prokuroras apeliaciniame skunde aiškindamas Ginklų ir šaudmenų įstatymo pagrindines nuostatas supaprastino šio įstatymo sampratą, nurodydamas, kad, bet kurios šio įstatymo normos pažeidimas, užtraukia asmeniui baudžiamąją atsakomybę, bei sekant Įstatymo nuostata, bet kuri šaunamojo ginklo pagrindinė dalis laikoma šaunamuoju ginklu, ja remdamasi ir pareiškė kaltinimus A. M. pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 253 straipsnio 2 dalį. Dėl lygiavamzdžio medžioklinio šautuvo ZK NR. A 39337 atramos ekspertizės akte nurodoma, kad medžioklinio šautuvo atrama su skeliamuoju ir paleidžiamuoju mechanizmu, tačiau jame nėra nei vamzdžio, nei kitų specialiųjų šaunamajam ginklui būtinųjų požymių, kad šią šaunamojo ginklo pagrindinę ir vienintelę dalį būtų galima laikyti šaunamuoju ginklu baudžiamojo įstatymo ir kriminalistinė prasmėmis.“⁵⁹

Tai tik dar kartą patvirtina darbe pateiktą nuomonę, kad sprendžiant ar objektas yra šaunamasis ginklas LR BK 253 straipsnio kontekste, negalima tiesiogiai remtis Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo nuostatomis, nes jos tik metodinė medžiaga. Įstatymo pateikiama šaunamojo ginklo samprata ir klasifikacija, tenkina visai kitokius teisinius poreikius, nei tie kurie kyla baudžiamojoje byloje, pripažįstant objektą šaunamuoju ginklu.

Todėl konkretaus objekto priskyrimas prie šaunamojo ginklo ir atitinkamai kurios nors šaunamojo ginklo rūšies, turėtų būti pavestas atlikti kriminalistikos specialistui/ekspertui (ginklotyros specialistui/ekspertui). *„Specialistas šį uždavinį sprendžia atlikdamas išsamų ekspertinį tyrimą, remdamasis turimomis specialiomis žiniomis bei aprobuotomis kriminalistinio*

⁵⁸ Kurapka V.E., Malevski H., Pečkaitis S.J., Vaitkevičius E. *supra note 48*.

⁵⁹ Lietuvos Apeliacinio Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. gegužės 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 1A-76/2008).

*ginklų tyrimo metodikomis. Specialistas teikia išvadą dėl tiriamo objekto remdamasis tyrimo metu nustatytais faktiniais duomenimis. Kokie svarbiausi požymiai nurodo objekto priklausymą ginklui? Visų pirma tai – objekto paskirtis, atsispindinti jo konstrukcijoje, matmenyse ir panaudojimo jo gamybai medžiagoje, bei techninė būklė, leidžianti įgyvendinti jo kovines savybes, tai reiškia galimybę padaryti žmogui pavojingus gyvybei sužalojimus.*⁶⁰

Čia turėtumėme stabtelėti ir aptarti gan keblią situaciją, susijusią su dujiniais pistoletais ir revolveriais. Kaip jau minėta, naujos redakcijos įstatymas priskyre minėtus objektus prie šaunamųjų ginklų. Po šios įstatymo įsigaliojimo, kilo tam tikrų ginčų kvalifikuojant plėšimo veikas, panaudojant dujinius pistoletus ar revolverius, kaip kvalifikuotas veikas, būtent pripažįstant dujinius pistoletus ar revolverius šaunamaisiais ginklais. Gynyba remdavosi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 1996 m. kovo 22 d. nutarimu Nr.35. Minimoje nutartyje buvo konstatuota, kad dujinis pistoletas nėra šaunamasis ginklas, todėl jų teigimu, teismai turėtų vadovautis tokiu aiškinimu. Tašką tokiuose ginčiuose padėjo Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2006 m. vasario 28d. nutartyje, pasisakydamas, kad :

„Teismų įstatymo nuostata, įpareigojanti teismus ir kitus subjektus atsižvelgti į oficialiai paskelbtose Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartyse esančius išaiškinimus, nereiškia, kad teismai į šiuos išaiškinimus privalo atsižvelgti akiai, nevertindami kituose įstatymuose ar kitokiuose teisės aktuose padarytų pakeitimų, visuomenės gyvenime įvykusių pokyčių ir kitokių aplinkybių. Būtent taip ir yra atsitikę nagrinėjamu atveju.

1996 metų pradžioje, t. y. kai buvo priimti minėta nutartis ir Teisėjų senato nutarimas, teisės aktuose šaunamojo ginklo sąvoka nebuvo pateikta. Ši sąvoka buvo suformuluota kriminalistikos moksle ir objekto priskyrimas šaunamiesiems ginklams buvo išimtinai specialisto ar eksperto kompetencijoje. Bene pirmą kartą Lietuvos Respublikos teisės aktuose šaunamojo ginklo sąvoka buvo pateikta Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme, priimtame 1996 m. liepos 2 d. ir įsigaliojusiame nuo 1997 m. kovo 31 dienos. Šiame įstatyme pateikta šaunamojo ginklo sąvoka iš esmės atitiko kriminalistinę ginklo sampratą, suformuluotą kriminalistikos moksle. Pagal šią sąvoką dujiniai ginklai šaunamiesiems ginklams nebuvo priskiriami.

2002 m. sausio 15 d. priimtame ir nuo 2003 m. liepos 1 dienos galiojančiame Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme pateikta nauja ginklo sąvoka, apimanti ir dujinius ginklus. Be to, šio įstatymo 2 straipsnio 9 dalyje tiesiogiai nurodyta, kad dujiniai pistoletai (revolveriai) priskiriami šaunamiesiems ginklams. Taigi dujiniai pistoletai (revolveriai) šaunamiesiems ginklams priskirti įstatymo leidėjo valia, todėl nuo minėto įstatymo įsigaliojimo

⁶⁰ Vaitkevičius E. *supra* note 47. P. 48.

dienos negali būti taikomas Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 1996 m. kovo 22 d. nutarimas Nr. 35, nors jis ir nėra pripažintas netekusiu galios. Nusikaltimą A. S. padarė 2003 m. liepos 20 d., t. y. jau galiojant ką tik aptartoms Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo normoms, todėl teismai, kvalifikuodami jo veiką, neturėjo atsižvelgti į Teisėjų senato 1996 m. kovo 22 d. nutarime Nr. 35 esančius išaiškinimus. Be to, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimo Nr. 52 „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“ 18 punkte yra išaiškintas teismams BK 180 straipsnio 3 dalyje numatyto požymio – šaunamojo ginklo panaudojimo – taikymas. Šis išaiškinimas grindžiamas 2002 m. sausio 15 d. Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo Nr. IX-705 nuostatomis ir skiriasi nuo Teisėjų senato 1996 m. kovo 22 d. nutarimo Nr. 35 esančio išaiškavimo.“⁶¹

Taigi Lietuvos Aukščiausiasis Teismas iš esmės pripažįsta, kad senosios Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo redakcijos šaunamojo ginklo samprata atitiko kriminalistinę ginklo sampratą, tačiau pasirinkta nauja kryptis – baudžiamosiose bylose plečiamas šaunamojo ginklo sąvokos turinys, taip tiesiogiai perkeliama naujos įstatymo redakcijos nuostata. Mes jau minėjome, kad to baudžiamosiose bylose neturėtų būti, tačiau matome tam prieš pastatomą argumentą, kad negalima neįvertinti „kituose įstatymuose ar kitokiuose teisės aktuose padarytų pakeitimų, visuomenės gyvenime įvykusių pokyčių ir kitokių aplinkybių“. Todėl klausimas dėl dujinio pistoleto ar revolverio pripažinimo baudžiamosiose bylose šaunamuoju ginklu lieka atviras diskusijoms, nepamirštant fakto, kad teismų praktika vienareikšmiškai pritaria tinkamo šaudyti dujinio pistoleto ar revolverio pripažinimu šaunamuoju ginklu.

Atkreiptinas dėmesys į jau šiame darbe paminėtą situaciją, kuri buvo susidariusi Lietuvoje iki 1998 metų, kai tuo metu galiojusio baudžiamosio kodekso 234 straipsnyje, buvo numatyta baudžiamoji atsakomybė už neteisėtą šaunamojo ginklo, šaudmenų ir sprogstamųjų medžiagų nešiojimą, laikymą, įgijimą, gaminimą ir realizavimą, tačiau įstatymų leidėjo valia - lygiavamzdis medžioklinis ginklas nebuvo pripažintas šios nusikalstamos veikos dalyku, t.y. buvo padaryta išlyga : „išskyrus lygiavamzdį medžioklinį“ ir už tokią veiką buvo numatyta tik administracinė atsakomybė. Akivaizdu, kad lygiavamzdis medžioklinis šautuvas atitinka visus šaunamojo ginklo požymius, be to kiekvienas suaugęs, protingas žmogus pasakytų, kad tai šaunamasis ginklas. Tačiau darytina prielaida, kad šios rūšies ginklas buvo laikytas ne tiek pavojingas visuomenei, kad reikėtų kriminalizuoti jo neteisėtą disponavimą, nes dėl savo konstrukcijos, šios rūšies ginklas praktiškai nebuvo naudojamas padarant nusikalstamas veikas. Tad tuo metu gavęs tirti lygiavamzdį medžioklinį ginklą, ekspertas turėdavo atsakyti, kad tai

⁶¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. vasario 28 d. nutartis baudžiamosiose bylose (bylos Nr. 2K-172/2006).

nėra šaunamasis ginklas, baudžiamojo įstatymo 234 straipsnio prasme, nors tai prieštaravo kriminalistiniam objekto vertinimui. Taip pat pažymėtina, kad tuometiniame baudžiamojo kodekso komentare, buvo išaiškinta, kad lygiavamzdžiai medžiokliniai šautuvai nebuvo priskiriami prie šaunamųjų ginklų, o lygiavamzdžio medžioklinio šautuvo šoviniai – prie šovinių.⁶² Tačiau teismų praktika laikėsi formalumų ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 1997 m. gegužės 9 d. pateiktoje konsultacijoje, buvo teigiama, kad:

„Dėl lygiavamzdžiams medžiokliniams ginklams skirtų šaudmenų neteisėto nešiojimo, laikymo, įsigijimo, gaminimo ar realizavimo įstatymas jokių išimčių nenumato, todėl tokia veika užtraukia baudžiamąją atsakomybę pagal BK 234 str.“⁶³

Toks teisinis reguliavimas, sutikime nebuvo pats racionaliausias, atsižvelgiant į tai, kokius padarinius gali sukelti lygiavamzdžio medžioklinio ginklo panaudojimas ir *„ši išlyga buvo panaikinta 1998 m. vasario 19 d. dėl vieno rezonansinio nusikaltimo, padaryto panaudojus lygiavamzdį medžioklinį šautuvą.“⁶⁴*

Mes ne kartą akcentavome, balistinės šaunamojo ginklo ekspertizės svarbą, tačiau praktikoje pasitaiko atvejų, kai tokio procesinio veiksmo paskyrimas baudžiamojoje byloje yra neįmanomas, nes nerandamas pats šaunamasis ginklas. Tad gali kilti pagrįsta abejonė, ar įmanoma nuteisti asmenį pagal LR BK 253 straipsnį, neradus šaunamojo ginklo. Toks klausimas teismams kilo dar 1998 m. ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas tuo metu suteikė konsultaciją, atsakydamas, kad :

„Tiek pagal BK 234 str., tiek ir pagal kitus BK straipsnius asmuo gali būti pripažintas kaltu ir nuteisiamas, remiantis bet kokiais BPK 74 str. numatytais įrodymais. Antra vertus, remiantis BPK 76 str., jokie įrodymai teismui neturi iš anksto nustatytos galios. BK 234 str. numatyta nusikaltimo sudėtį galima įrodinėti tiek liudytojų parodymais, tiek kitais įrodymais, vadovaujantis bendrosiomis įrodinėjimo proceso taisyklėmis.“⁶⁵

Tokių argumentų įprasminimą galime pamatyti konkrečioje baudžiamojoje byloje, kurioje nepilnametis šovė iš tiksliau ikiteisminio tyrimo ir teismo nagrinėjimo metu

⁶² Pavilionis V., *Lietuvos TSR baudžiamojo kodekso komentaras*. Vilnius, 1989.

⁶³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 1997 m. gegužės 9 d. konsultacija Nr. B3-46. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo internetinis puslapis - http://www2.lat.lt/lat_web_test/4_tpbuletiniai/senos/nutartis.aspx?id=26716 [žiūrėta – 2012-10-15].

⁶⁴ Vaitkevičius E. *supra note 47*. P. 48.

⁶⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 1998 m. balandžio 1 d. konsultacija Nr. B3-80. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo internetinis puslapis - http://www2.lat.lt/lat_web_test/4_tpbuletiniai/senos/nutartis.aspx?id=26810 [žiūrėta – 2012-10-20].

nenustatyto revolverio „ME 38 Compact G“ arba „BBM Olympic 38“ ir pataikė kitam asmeniui į nugarą bei dešinės kojos šlaunį. Kadangi asmuo neturėjo 18 metų, jis, be kitų nusikalstamų veikų padarymo, buvo kaltinamas ir neteisėtu disponavimu šaunamuoju ginklu. Pats ginklas nebuvo surastas ir nebuvo galimybės atkilti balistinę jo ekspertizę. Tai buvo įtariamojo gynybos pagrindas:

„A. Z. tvirtina, kad teismai apkaltinamąjį nuosprendį priėmė nesant objektyvių jo kaltės įrodymų. Jis nuteistas už neteisėtą ginklo laikymą nesant pagrindinio ir vienintelio objektyvaus įrodymo – ginklo. Nuteistasis teigia, kad niekada neturėjo jokio ginklo. Nesant tokio įrodymo pagal BK 253 straipsnio 1 dalį ir 284 straipsnio 1 dalį jis turėjo būti išteisintas. Negalima nubausti už neteisėtą šaunamojo ginklo, kuris nesurastas, laikymą.“⁶⁶

Tačiau byloje buvo nustatyta, jog A. Z. „D“ kategorijos ginklams priskiriamą garsinį revolverį („ME 38 Compact G“ arba „BBM Olympic 38“) laikė ir nešiojo Mažeikių mieste prie Sedos g. esančios parduotuvės „TPL“. Ši aplinkybė paaiškėjo, kai buvo nustatytas revolverio panaudojimo faktas: nukentėjusiajam padaryti šautiniai sužalojimai, aptiktas svetimkūnis jo dešinėje šlaunyje, buvo atlikta to svetimkūnio ekspertizė ir svetimkūnis identifikuotas kaip šratas, kurį galima iššauti iš 9 mm kalibro dujinių–garsinių revolverių „ME 38 Compact G“ arba „BBM Olympic 38“, bei nukentėjusiojo ir liudytojo parodymais nustatyta, kad A. Z. du kartus šovė į T. Š. Atsiliepime į kasacinį skundą, prokurorė pažymėjo, kad :

„Tai, kad kaltinime ir nustatomojoje nuosprendžio dalyje nurodyti du skirtingi ginklai, paaiškinama tuo, jog specialistai, tyrę svetimkūnį, aptiktą nukentėjusiojo dešinėje šlaunyje, nustatė, kad jį galima iššauti iš 9 mm kalibro dujinių–garsinių revolverių „ME 38 Compact G“ ar „BBM Olympic 38“. Tiksliai nenustačius, iš kokio ginklo buvo iššauti du šūviai į nukentėjusįjį, kaltinimas A. Z. buvo sukonkretintas tiek, kiek tai buvo įmanoma pagal bylos medžiagą. Tačiau abu kaltinime nurodyti ginklai priskiriami „D“ kategorijos šaunamiesiems ginklams, kurių disponavimui keliami vienodi reikalavimai. Taigi A. Z. teisė žinoti, kuo jis kaltinamas, nebuvo pažeista.“

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas šioje byloje pritarė kaltinamosios pusės pozicijai, teigdamas, kad :

„daiktinio įrodymo – ginklo, kuriuo du kartus buvo šauta į nukentėjusįjį T. Š., nesuradimas neturėjo esminės įtakos byloje sprendžiant nuteistojo A. Z. kaltės klausimą dėl

⁶⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. birželio 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 2K-356/2010).

neteisėto disponavimo šaunamuoju ginklu. Tokia išvada darytina todėl, kad šio nusikaltimo faktinės aplinkybės buvo pakankamai tiksliai nustatytos kitais bylos įrodymais, ypač balistinio tyrimo duomenimis, ištyrus nukentėjusiojo kūne rastą šratą. A. Z. pateiktas kaltinimas, kad jis įvykio metu neteisėtai laikė ir nešiojo dujinį–garsinį, tiksliau ikiteisminio tyrimo ir teismo nagrinėjimo metu nenustatytą revolverį „ME 38 Compact G“ arba „BBM Olympic 38“, yra pakankamai konkretus ir atitinkantis BPK 219 straipsnio 3 punkto reikalavimus. Jame nurodytas veikos, numatytos BK 253 straipsnio 1 dalyje, dalyko (šaunamasis ginklas) požymis – dujinis–garsinis revolveris „ME 38 Compact G“ arba „BBM Olympic 38“ – nustatytas tiek tiksliai, kiek tai pavyko padaryti ikiteisminio tyrimo ir teismo nagrinėjimo metu. Tiek dujinis–garsinis revolveris „ME 38 Compact G“, tiek „BBM Olympic 38“ pagal 2002 m. sausio 15 d. Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo 6 straipsnį priskiriamas tai pačiai „D“ šaunamųjų ginklų kategorijai ir pagal šio įstatymo 13 straipsnio 10 dalį jų disponavimui keliami vienodi reikalavimai – be leidimų juos gali įsigyti fiziniai asmenys nuo 18 metų. Atsižvelgiant į šias aplinkybes, nėra pagrindo teigti, kad buvo pažeista nuteistojo teisė žinoti, kuo jis kaltinamas, kartu ir jo teisė į gynybą.“

Atkreiptinas dėmesys ir į priešingą situaciją, kai vien objekto – kurį balistinė ekspertizė pripažįsta šaunamuoju ginklu, suradimo faktas, dar nesuponuoja asmens baudžiamosios atsakomybės:

„Uždraustų daiktų suradimas tam tikro asmens gyvenamojoje vietoje, nesant jokių kitų tiesioginių ar netiesioginių duomenų, iš kurių būtų galima spręsti, kaip jie atsirado ir kam priklauso, nėra besąlygiškas įrodymas, jog būtent šis asmuo tyčia juos įgijo ir laikė (žr., pvz., kasacines nutartis Nr. 2K-490/2001, 2K-157/2006). Nagrinėjamoje byloje atkreiptinas dėmesys į tai, kad šaudmenys ir sprogstamosios medžiagos V. B. namuose rasti atsitiktinai, tiriant visai kitokio pobūdžio nusikalstamą veiką. Jokių kitų duomenų, patvirtinančių (kad ir netiesiogiai) kaltinimo versiją, kad šiuos daiktus įgijo ir laikė V. B., negauta. V. B. tiek ikiteisminio tyrimo metu, tiek teisme davė parodymus, kad nežino, kaip jo namo palėpėje atsirado šaudmenys ir sprogstamosios medžiagos. Jo iškelta ši faktą paaiškinanti versija yra hipotetinė – taip, jo manymu, galėjo būti. Todėl argumentai, kuriais bandoma paneigti šią versiją (beje, tokiais argumentais pagrįstas ir kasacinis skundas), nėra pakankami pagrindžiant V. B. kaltumą.“⁶⁷

⁶⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. birželio 7 d. nutartis baudžiamojame byloje (bylos Nr. 2K-281/2011). Taip pat 2007 m. kovo 27 d. nutartis baudžiamojame byloje (bylos Nr. 2K-304/2007).

Apibendrinami pastarąsias dvi situacijas, galime teigti, kad ikiteisminio tyrimo pareigūnų, prokurorų ir teismo išvados dėl aplinkybių, turinčių reikšmės bylai išspręsti teisingai, gali būti daromos tik tada, kai tam pakanka įrodymų. Įrodymų pakankamumo klausimą lemia byloje esančių duomenų visuma (įrodymų kiekis, jų rūšys, patikimumas ir pan.), tačiau daromos išvados negali būti pagrįstos prielaidomis, o priešingai turi būti pagrįstos įrodymais, neginčijamai patvirtinančiais įtariamojo/kaltinamojo kaltę padarius nusikalstamą veiką ir kitas svarbias bylos aplinkybes, tuo tarpu abejonės, kurių nebegalima pašalinti, aiškintinos kaltinamojo naudai.

Aptarę įvairias praktines problemas, grįžtame prie esminio šio poskyrio tikslo – atskleisti nusikalstamos veikos dalyko – šaunamojo ginklo sampratą, LR BK 253 straipsnio prasme. Mūsų visuomenėje yra susiformavusi pakankami aiški šaunamojo ginklo samprata, tačiau baudžiamajoje byloje, reikia nustatyti ginklo tikrumą, galimybę atlikti šūvį, padaryti sužalojimus ir pan., o tai išeina ne tik už paprasto asmens, bet ir teisininko kompetencijos ribų, todėl reikalingos specialios, kitų mokslų žinios ir tas žinias taikančių asmenų patirtis. Ir visgi apibendrinami išnagrinėtą teisinę literatūrą, teisės aktus ir teismų praktika, galime teigti, jog šaunamasis ginklas, tai įrenginys ar daiktas, kuris sukonstruotas arba pritaikytas mechaniškai paveikti taikinį per nuotolį sviediniu, kuris išmetamas iš vamzdžio, panaudojant parako ar kitos sprogstamosios medžiagos dujas, turinčiu pakankamą nukaunamąją galią ir yra tinkamas naudoti pagal paskirtį. Žinoma tai nėra tobulas sąvokos apibrėžimas, galime surasti jo „silpnų“ vietų, tačiau matome tam tikrus požymius, kurie leidžia priskirti tam tikrą objektą, prie šaunamojo ginklo kategorijos.

Nusistatę ką laikysime šaunamuoju ginklu, galime išspręsti LR BK 253 straipsnio atribojimo nuo LR BK 258 straipsnio problemą. Nagrinėdami ir lygindami minimų straipsnių dispozicijas, matome tam tikrus skirtumus, tačiau šiame darbe mums aktualus šaunamojo ginklo atskyrimas, nuo nešaunamojo ginklo. Kriminalistikos mokslo atstovai (kaip ir šaunamąjį ginklą) nešaunamąjį ginklą apibrėžia per požymius: *„Bendrasis nešaunamojo ginklo požymis – jo paskirtis pulti arba aktyviai gintis. Specialieji požymiai :*

1. speciali paskirtis – kūno sužalojimams, pavojingiems gyvybei, padaryti ir tiesioginės gamybinės ar ūkinės – buitinės paskirties nebuvimas;

2. konstrukcija, matmenys ir medžiaga garantuoja tokius sužalojimus;

3. sužalojimams padaryti panaudojama raumenų jėga;

4.pagal veikimo (pažeidžiančio veiksmo) būdą yra duriamieji, kertamieji, pjaunamieji, duriamieji-pjaunamieji, duriamieji-kertamieji, pjaunamieji-kertamieji, duriamieji-pjaunamieji-kertamieji, smogiamieji-triuškinamieji nešaunamieji ginklai.⁶⁸ Tuo metu, cituojamo vadovėlio autoriai pabrėžė, kad nešaunamaisiais ginklais laikomi tikslai daiktai, kurie naudojami užpulti arba aktyviai gintis, esant tiesioginiam kontaktui. Tačiau negalime atmesti galimybės pripažinti nešaunamuosiu ginklu ir svaidomuosius ginklus, t.y. tokius ginklus, kurie skirti per nuotolį sunaikinti ar kitaip mechaniškai paveikti taikinį užtaisais (pavyzdžiui strėle) ar kitomis konstrukcijos dalimis naudojant raumenų jėgą ar mechaninius įrenginius. Tad žinodami tai, matome pagrindinius kriterijus, leidžiančius atskirti šaunamąjį nuo nešaunamojo ginklo :

1. šaunamojo ginklo atveju, taikinys paveikiamas sviedinio, kurio nukreipiantysis judėjimas atsiranda naudojant parako ar kitos medžiagos užtaiso degimo energiją, tuo tarpu nešaunamojo ginklo atveju, taikinys paveikiamas nenaudojant sprogstamųjų medžiagų degimo produktų slėgio jėgos. Kaip jau minėta, pastaruoju atveju taikinys paveikiamas panaudojant raumenų jėgą.

2. naudojant šaunamąjį ginklą pagal paskirtį, t.y. – atliekant šūvį, taikinys paveikiamas per nuotolį (didesnį ar mažesnį), o naudojant nešaunamąjį ginklą taikinys gali būti paveikiamas per atstumą arba esant tiesioginiam sąlyčiui, atkreiptinas dėmesys, kad pastarasis variantas praktikoje pasitaiko dažniausiai.

Pažymėtina, kad baudžiamojoje byloje neišvengiamai bus pasinaudota specialiomis eksperto ar specialisto žiniomis, norint pripažinti tam tikrą objektą nešaunamuosiu ginklu LR BK 258 straipsnio prasme, t.y. – bus skiriama nešaunamojo ginklo ekspertizė (kai kuriuose šaltiniuose įvardijama kaip - ekspertizė dėl objektų priskyrimo prie nešaunamųjų ginklų.)⁶⁹

Sekantis nagrinėtinas objektas, kuris gali būti pripažintas LR BK 253 straipsnio dalyku, tai šaudmuo. Tikriausiai reikėtų pradėti nuo to, kad kaip ir šaunamojo ginklo, taip ir šaudmenų sąvoka nėra atskleista LR BK. Nagrinėdami literatūrą, nesurasime išsamaus šaudmens sąvokos apibūdinimo, dažniausiai koncentruojamasi ties lakonišku pasakymu, jog šaudmuo tai, kuo šaudoma iš šaunamųjų ginklų, arba atkreipiamas dėmesys į pagrindinę apibūdinančią

⁶⁸Kurapka E., Malevski H., Palskys E., Kuklianskis S., *supra note* 38 P.160.

⁶⁹ Plačiau apie nešaunamuosius ginklus, bei objektų priskyrimą prie jų - <http://www.ltec.lt/nesaunamojo-ginklo-metodines>

charakteristiką – kalibrą.⁷⁰ Kita vertus, nereikėtų tai laikyti trūkumu, nes pati objekto esmė ir paskirtis yra atskleidžiami – šaudmuo reikalingas šūviui iš šaunamojo ginklo atlikti. Be šaudmenų, šaunamieji ginklai netektų prasmės.

Nagrinėdami norminius teisės aktus, galime surasti analogiškus aiškinimus. Štai iki 2008 m. birželio 5d. galiojusi Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo redakcija, šaudmenį apibrėžė, *kaip daiktų ir medžiagų visumą, skirtą šūviui iš šaunamojo ginklo atlikti*. Po to įsigaliojusi redakcija pasirinko abstraktesnį šaudmens sąvokos apibrėžimą – *tai kuo šaudoma iš šaunamųjų ginklų*. Tačiau tai nepakeičia fakto, kad šaudmuo tai tam tikrų daiktų ir medžiagų visuma, kurio „pagrindinės dalys yra sviedinys, sviedžiamasis užtaisas, kapsulė ar kapsulinė tūtelė“⁷¹. Reikėtų atskirti šaudmens sąvoką, nuo šovinio sąvokos. Pastaroji yra siauresnė ir įeina į šaudmens sąvoką, nes: „šaudmenimis laikomi pistoletų, revolverių, šautuvų, automatų, kulkosvaidžių šoviniai, granatsvaidžių granatos, minosvaidžių minos, patrankų sviediniai ar kiti įrenginiai“⁷².

Pažymėtina, kad LR BK 253 straipsnio 1 dalies dispozicijoje skamba sąvoka „šaudmenis“, t.y. dalykas įvardijamas daugiskaitos forma. Lingvistine prasme, baudžiamoji atsakomybė turėtų kilti už daugiau nei vieno šaudmens gaminimą, įgijimą, laikymą, nešiojimą, gabenimą ar realizavimą, neturint tam leidimo. Tačiau autoriaus nuomone, tokia prielaida būtų klaidinga. Štai oficialiame Lietuvos Respublikos Teisingumo Ministerijos internetiniame tinklalapyje teikiamose konsultacijose, randame išaiškinimą, kad:

„Baudžiamoji atsakomybė pagal BK 253 str. 1 d. kyla, kuomet neturint leidimo, nors jis yra privalomas pagal Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymą (Žin., 2002, Nr. 13-467), pagaminamas, įgyjamas, laikomas, nešiojamas, gabenamas ar realizuojamas bent vienas šaudmuo (pvz., vienas šovinys).“⁷³ Deja argumentai dėl šios pateiktos pozicijos, nepateikiami.

Jei pažvelgsime į antrąją nagrinėjamo straipsnio dalį, ten pamatysime vertinamąją sąvoką „didelis kiekis šaudmenų“ (apie kvalifikuojančius požymius kalbėsime toliau darbe), t.y. – LR BK 253 straipsnio 1 ir 2 dalies dispozicijose nėra numatyto nei minimalaus, nei

⁷⁰ Plačiau apie šovinių rūšis ir jų klasifikavimo pagrindus – Teismo ekspertizės: jų skyrimas, klausimų formulavimas ir medžiagos joms rengimas. Metodinės rekomendacijos. Vilnius, 2004. P.155.

⁷¹ Švedas G., Abramavičius A., Bieliūnas E., *supra note* 25, P. 254.

⁷² *Ibid.*

⁷³ Teisingumo ministerijos internetinis puslapis, http://tm.infolex.lt/?item=taktai_list&aktoid=42972&strmr=253 [žiūrėta 2012-11-05].

maksimalaus šaudmenų kiekio reikalavimo, kaip baudžiamosios atsakomybės kilimo sąlygos, yra numatytas tik kvalifikuojantis požymis.

Galima ginčytis, kiek pavojingas valstybei ir visuomenei asmuo, neteisėtai disponuojantis vienu šaudmeniu ir ar tai jau patenka į baudžiamosios teisės, kaip *ultima ratio* taikymo sritį, bei tai, kad baudžiamasis procesas yra brangus ir ilgai užtrunkantis, o tokio asmens patraukimas baudžiamojon atsakomybėn būtų tik valstybės biudžeto pinigų, bei valstybės pareigūnų laiko švaistymas, tačiau galimybės taikyti baudžiamąjį įstatymą tokiu atveju yra įmanomos. Tai patvirtina ir teismų praktika, kurioje galime surasti atvejų, kai asmenims gresia baudžiamoji atsakomybė ir už vieno šaudmens, neteisėtą disponavimą.

Vienas iš pavyzdžių – Rokiškio rajono apylinkės teismo nuosprendis, kuriuo asmuo buvo kaltinamas vieno savadarbio šaudmens pagaminimu, neturint tam leidimo, o būtent į revolverio ME38 Compact- G būgnelį įstatydamas vieną garsinį 9mm kalibro šovinį ir vieną guminį šratą (kulka), tai yra juos panaudodamas kaip komponentus savadarbiui šaudmeniui, neturėdamas leidimo, pasigamino šaudmenį, neatitinkantį D ginklų kategorijai skirtiems šaudmenims keliamų reikalavimų, nes jo kinetinė energija - 36,7 J, žymiai viršijo leistiną 7,5 J kinetinės energijos ribą. (Svarbu paminėti, kad byla išspręsta 2009 metais, galiojant to laiko Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo redakcijai, kai minimas ginklas buvo priskiriamas prie D kategorijos ginklų). Asmuo prisipažino kaltu, jo kaltė buvo įrodyta ir kitais byloje surinktais įrodymais, tačiau esant LR BK 38 straipsnio 1 dalies sąlygoms, asmuo buvo atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės⁷⁴. Manytina, kad toks sprendimas atitinka konstitucinius protingumo ir teisingumo principus, bei paneigia formalaus teisingumo įgyvendinimo galimybę. Be kita ko, teismams, esant tokioms aplinkybėms, kai baudžiamoji atsakomybė ar bausmė, būtų netinkami pasiekti savo tikslus, yra galimybė pasinaudoti ir kitomis LR BK VI skyriaus atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės nuostatomis, arba LR BK 62 straipsniu, bei 54 straipsnio 3 dalimi.

Jei užsiminėme apie dujinius pistoletus, bei revolverius, norėtusi atkreipti dėmesį į susidariusią situaciją, kai asmenys, į dujinių revolverių, skirtų šaudyti dujiniais, garsiniais, bei šoviniais su guminėmis kulkomis (šratais) būgnelį įdeda garsinį šovinį ir guminį šratą – t.y. sukuriama taip vadinamas neunitarinis šaudmuo. Tokie šaudmenys neatitinka, tam tikrai kategorijai šaudmenų keliamų reikalavimų. Iki 2011 m. kovo 3d. Ginklų ir šaudmenų kontrolės

⁷⁴ Rokiškio rajono apylinkės teismo 2009m. gegužės 21d. nuosprendis baudžiamajoje byloje (bylos Nr. 1-92-128/2009). O štai Lietuvos Apeliacinio Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012m. balandžio 27d. nutartyje patvirtinta asmens kaltė dėl vieno šovinio neteisėto įsigijimo, gabenimo ir laikymo (baudžiamoji byla Nr. 1A-216/2012).

įstatymas priskyrė tokius šaunamuosius ginklus, skirtus šaudyti guminėmis kulkomis prie D kategorijos ginklų, kurių įsigijimui ir laikymui nebuvo reikalingas leidimas (šiuo metu pasikeitęs reglamentavimas ir yra susidariusi kuriozinė situacija, apie kurią bus kalbama tolimesniame darbo skyriuje), užteko būti sulaukusiu 18 metų. Taip buvo dėl keliamų reikalavimų šiam ginklui – nedidelės nukaunamosios galios ir sviedinio kinetinės energijos, neviršijančios 7,5 J. Žmonės be jokių leidimų įsigydavo tokius ginklus, ir pradėdavo tobulinti šaudmenis, siekdami, kad nukaunamasis poveikis kitam asmeniui – taikiniui, būtų kuo didesnis. Pradėjus teisti tokius asmenis dėl savadarbių šaudmenų pagal LR BK 253 straipsnį, jie gindavosi, esą sudėti garsinį šovinį ir guminį šratą į revolverio būgnelį nėra neteisėtas veiksmas, nes nei garsiniams šoviniams, nei guminiams šratams įsigyti nereikalingas leidimas, jie parduodami kiekvienam asmeniui, sulaukusiam pilnametystės kiekvienoje ginklų parduotuvėje. Tinkamą argumentaciją, paneigiančią šią gynybinę poziciją, galime surasti vienoje iš Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutarčių:

„A. S. turėtas revolveris „ME 38 Compact G“ Nr. 011268 pagal Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymą (Įstatymo 2002 m. sausio 15 d. Nr. IX-705 redakcija) priskiriamas „D“ kategorijos šaunamiesiems ginklams, skirtiems šaudyti .380 (6 mm) kalibro šoviniais su guminėmis kulkomis, kurių kinetinė energija neviršija 7,5 J. Toks šaudmuo pagamintas iš tūtelės, kapsulės ir guminės kulkos. Šiuose šaudmenyse nėra parako, todėl jų kulkos (sviedinio) kinetinė energija neviršija 7,5 J. Iš A. S. paimto revolverio būgnelio kameroje rasti įstatyti trys pramoninės gamybos garsiniai šoviniai (susidedantys iš tūtelės, kapsulės ir parako užtaiso) su prieš juos įdėtais trimis guminiais šratais. Garsinis šovinys ir guminis šratas įstatyti į revolverio būgnelio kamerą specialisto išvadoje įvardytas kaip savadarbis šaudmuo. Iš A. S. paimto revolverio kameroje rasti trys savadarbiai šaudmenys. Specialisto išvadoje nustatyta, kad savadarbių šaudmenų iššautų sviedinių kinetinė energija buvo 26, 9 J, 33,3 J ir 30,7 J, kuri ženkliai viršijo „D“ kategorijos šaudmenų su guminėmis kulkomis nustatytą didžiausią leistiną kinetinės energijos ribą – 7,5 J. Šių savadarbių šaudmenų iššautų sviedinių kinetinę energiją specialistas nustatė atlikęs tyrimus. Tiek pirmosios instancijos teismas, tiek apeliacinės instancijos teismas tinkamai įvertino ir pagrįstai rėmėsi minima specialisto išvada. Didesnė, negu nustatyta Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo 6 straipsnio 5 punkte, sviedinio kinetinė energija reiškia, kad toks šaudmuo priskiriamas ne „D“ kategorijai, bet „B“ arba „C“ kategorijai, o šių kategorijų šaudmenų įsigijimui, o taip pat ir gaminimui reikalingas leidimas,

kurio A. S. neturėjo.⁷⁵ Verta pažymėti, kad asmuo į revolverio būgnelio kameras įstatydamas pramoninės gamybos garsinius revolverinius šovinius ir guminius šratus, tokiu būdu pasigamindamas savadarbius neunitarinius šaudmenis, siekia akivaizdžiai padidinti šaudmens galingumą ir savo veiksmų pavojingumą puikiai supranta, todėl kalbėti apie galimą klaidą, ar netyčinę kaltės formą, nėra net pagrindo. Be to vėl matome, kad baudžiamojoje byloje, kalbant apie šaudmenis, neišsiversime be specialisto ar eksperto pagalbos, kurių sprendimai gali būti lemiami baudžiamojoje byloje.

Kalbant apie šaudmenis, liko aptarti dar vieną probleminį aspektą, o būtent imitacinių šaudmenų pripažinimą LR BK 253 straipsnio dalyku. Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo 2 straipsnio 24 punktą apibrėžia imitacinį šaudmenį, taip – „šaudmuo be sviedinio (*susidedantis iš tūtos, kapsulės, parako užtaiso ir kamščio ar be kamščio*) šūviui iš šaunamojo ginklo imituoti“. Matome, kad šiuo šaudmeniu nėra atliekamas šūvis, jis tik imituojamas, t.y. – šūvio metu nepaleidžiamas sviedinys (šaudmens dalis skirta taikiniui paveikti), kuris galėtų sužaloti, ar nukauti taikinį. Jei pažiūrėtumėme dar giliau, tai surastume Ekspertų komisijos daiktų, įrenginių modeliams ginklams bei konkrečiai jų kategorijai priskirti 2011 m. kovo 24 d. posėdžio protokolo išrašą⁷⁶ (šios komisijos darbo pagrindas – Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo 1 straipsnio 4 dalis, numatanti, kad : „*Daiktų ir įrenginių modelius ginklams ir konkrečiai jų kategorijai priskiria Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau – Vyriausybė) arba jos įgaliotos institucijos sudaryta ekspertų komisija*“, beje kurios sprendimais kriminalistikos mokslo atstovai ne kartą abejojo ir kritikavo⁷⁷), kurio 13 punkte nurodyta : „*Mokomieji šoviniai (skirti šovinio sandarai demonstruoti arba išmokyti užtaisyti ginklą) prie šaudmenų nepriskiriami.*“, o 15 punkte nurodyta, kad : „*Imitaciniai šaudmenys (šūvio metu imituojantys garsą ir atatranką, tačiau neužtaisyti sviediniu ar sprogstamuoju užtaisu) priskiriami tai kategorijai, kuriai priskirtas ginklas, kuriame naudojami šie šaudmenys.*“ Darytina išvada, kad minėta komisija imitacinius šovinius laiko šaudmenimis Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo prasme. Žiūrint formaliai – taip, imitaciniai šoviniai yra šaudmenys, tačiau ar baudžiamojoje byloje galima juos pripažinti dalyku? Ne kartą minėjome tam tikrų veikų kriminalizavimo, bei baudžiamosios atsakomybės

⁷⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. birželio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 2K-269/2009). Taip pat, kone identiški argumentai pateikiami 2008 m. sausio 22 d. nutartyje, baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 2K-24/2008).

⁷⁶ Ekspertų komisijos daiktų, įrenginių modeliams ginklams bei konkrečiai jų kategorijai priskirti 2011 m. kovo 24 d. posėdžio protokolo išrašas Nr. 12. *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 42-2033.

⁷⁷ Kurapka V.E., Malevski H., Pečkaitis S.J., Vaitkevičius E. *supra note 48.*, bei Vaitkevičius E. *supra note 47.*

taikymo pagrįstumo klausimus. Iš esmės, pagal savo galimą poveikį kitiems asmenims, imitaciniai šoviniai nėra pavojingi, jie negali sukelti neigiamų padarinių sveikatai ar gyvybei, tad kyla klausimas, ar jie yra pavojingi baudžiamosios teisės prasme? Nagrinėdami teismų praktiką, galime surasti skirtingų nuomonių.

Štai 2008 metų Klaipėdos apygardos nuosprendžiu asmuo buvo išteisintas dėl LR BK 253 straipsnio 1 dalyje numatytos veikos padarymo. Asmuo buvo kaltinamas ir pirmosios instancijos teismo nuteistas už tai, kad jis iki 2006-02-03 bute, neteisėtai laikė 11 vnt. fabrikinės gamybos 7,62 mm kalibro (7,62×39) garsinių-imitacinių šovinių, kuriuos 2006-02-03 kratos metu rado ir paėmė policijos pareigūnai. Jis nesutiko su tokiu nuosprendžiu, bei ginčijo nurodytą nusikalstamos veikos dalyką. Klaipėdos apygardos teismas sutiko su nuteistojo argumentais ir pasisakė, kad :

„T. A. apeliacinio skundo argumentai dėl BK 253 str. 1 d. nusikaltimo sudėties dalyko yra pagrįsti. Skunde pagrįstai nurodoma, kad tokie garsiniai-imitaciniai šoviniai nėra BK 253 str. 1 d. numatytos nusikalstamos veikos dalyku, kadangi šie šoviniai tik imituoja tikrus kovinius šovinius ir patį jų garsą, nes neturi šoviniui būtinos sudedamosios dalies, tai yra kulkos (sviedinio).

Teisėjų kolegija neturi pagrindo imitacinių šovinių gretinti ar tapatinti su šoviniais, kurie turi kaunamąją galią, ir juos priskirti BK 253 str. reglamentuojamui dalykui. Su tokiais garsiniais -imitaciniais šoviniais negalima nieko nukauti ar kitaip paveikti taikinį (išskyrus garso skleidžiamą jėgą). Todėl teisėjų kolegija daro išvadą, kad tokie šoviniai nėra pavojingi baudžiamosios teisės prasme.

Ginklų ir šaudmenų įstatymas taip pat neįvardija imitacinių šovinių, kaip tapačių šovinių, turinčių kaunančiąją galią. Baudžiamieji įstatymai nenurodo, kad imitaciniai šoviniai yra tapatūs šoviniams, turintiems kaunamąją galią. Be to, pas T. A. nerastas joks ginklas, kuriuo būtų galima panaudoti tokius imitacinius šovinius, todėl nėra pagrindo kvalifikuoti T. A. veikos pagal BK 253 str. 1 d. Pirmosios instancijos teismo nuosprendžio dalis, kurioje T. A. nuteistas pagal BK 253 str. 1 d., naikintina, ir priimtinas naujas – išteisinamasis – nuosprendis, nes jo veikoje nėra nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo požymių (BPK 329 str. 1 d. 1 p.).“⁷⁸

⁷⁸ Klaipėdos Apygardos Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. rugsėjo 30 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 1A-184-174-2008).

Praėjus 2 metams Panevėžio apygardos teismas priėmė nuosprendį, kuriame nuteisė asmenį už tai, kad jis neteisėtai, neturėdamas leidimo įgijo, laikė ir gabeno šaudmenis - devynis pramoninės gamybos 7,62 mm kalibro imitacinius šovinius „7,62x51“, skirtus šaunamiesiems A, B ir C kategorijos ginklams. Teismas konstatavo, kad :

„Vertinant V. V. padarytos veikos pavojingumą, atkreiptinas dėmesys į tai, kad kratos metu rasti imitaciniai šaudmenys pagal Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymą yra skirti tik imituoti šūviui iš šaunamojo ginklo (2002 m. sausio 15 d. Nr. IX-705). Taigi, šaudymas tokiais šaudmenimis nėra pavojingas nei žmogaus sveikatai, nei gyvybei, t.y. nedaro esminės žalos baudžiamojo įstatymo saugomoms vertybėms. Ginklo V. V. neturėjo, tačiau, kaip nurodyta apeliaciniame skunde, šovinius laikė kaip suvenyrą iš karinės tarnybos. Jie buvo laikomi pašaliniais asmenims neprieinamoje vietoje – užrakintame stalčiuje.“

Nors pats teismas pripažįsta, kad imitaciniais šaudmenimis neįmanoma padaryti esminės žalos LR BK saugomoms vertybėms, tačiau toliau dėsto:

„Įvertinus paminėtas aplinkybes - nusikalstamos veikos tikslą, motyvą, nusikalstamos veikos dalyką (imitacinių šaudmenų) paskirtį, nuteistojo asmenybę charakterizuojančią medžiagą, atsakomybę lengvinančią aplinkybę (prisipažino padaręs nusikalstamą veiką ir nuoširdžiai gailisi), atsakomybę sunkinančių aplinkybių nebuvimą, kolegija daro išvadą, kad sankcijoje už padarytą veiką numatytų pakankamai griežtų bausmių skyrimas V. V. prieštarautų teisingumo principui. Todėl ir pirmos instancijos teismo paskirta penkiolikos parų arešto bausmė, ją atliekant poilsio dienomis, yra aiškiai per griežta.“⁷⁹

Teismas remdamasis LR BK 54 straipsnio 3 dalies nuostatomis paskyrė švelnesnę, negu įstatymu nustatyta bausmė – baudą, nors jo paties pateikti argumentai leido išteisinti asmenį, nesant nusikalstamos veikos sudėties.

Jei pastarojoje byloje teismas naudojo tinkamus argumentus ir atsižvelgė į imitacinių šovinių paskirtį, tai Lietuvos Apeliacinis Teismas 2011 m. lapkričio 18 dienos nutartimi į tai užmerkė akis ir konstatavo :

„Taigi, pirmiau aptartais bylos duomenimis nustatytos aplinkybės patvirtina, kad nuteistasis A. B. , būdamas suaugęs, normalaus protinio išsivystymo žmogus, turintis patirties

⁷⁹ Panevėžio Apygardos Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. balandžio 8 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 1A-216-185-2010-59).

praktiškai naudojant šaunamuosius ginklus, žinojo, jog savo gyvenamojoje vietoje laiko šovinius, neabejotinai suprato, jog neturi leidimo disponuoti šiais šaudmenimis ir laikyti juos savo gyvenamojoje vietoje bei norėjo taip veikti. A. B. baudžiamosios atsakomybės šiuo atveju nepašalina ta aplinkybė, jog, kaip nurodyta minėtoje specialisto išvadoje, apelianto laikyti šoviniai yra imitaciniai. Pagal Lietuvos Respublikos Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo 2 straipsnio 48 punktą, šaudmuo yra tai, kuo šaudoma iš šaunamųjų ginklų. Tuo tarpu minėtoje specialisto išvadoje konstatuota, jog A. B. gyvenamojoje vietoje rasti šaudmenys yra kariniai imitaciniai šoviniai, skirti įvairiems graižtviniams kariniams ginklams: šautuvams, automatams, rankiniams kulkosvaidžiams ir kitiems šio kalibro ginklams. Vadinasi, šie imitaciniai šoviniai priskiriami šaudmenims, už disponavimą kuriais neturint atitinkamo leidimo ir numatyta baudžiamoji atsakomybė pagal apeliantui pritaikytą baudžiamąjį įstatymą. Atsižvelgdama į pirmiau išdėstytas aplinkybes, teisėjų kolegija konstatuoja, jog A. B. pagrįstai pripažintas kaltu pagal BK 253 straipsnio 1 dalį.⁸⁰

Galutinį tašką tokiems ginčams turėtų padėti visai nauja Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis, kurioje konstatuota:

„Kasatorius skunde pagrįstai nurodo, kad jo darbo kabinete rasti vienuolika 5,45X39 mm kalibro šovinių negali būti pripažinti BK 253 straipsnyje numatytos nusikalstamos veikos dalyku. Teisėjų kolegija pažymi, kad byloje esančia 2010 m. vasario 9 d. specialisto išvada Nr. 40-25-IS1-0143 nustatyta, jog vienuolika 5,45X39 mm kalibro šovinių yra imitaciniai šaudmenys. Pagal 2002 m. sausio 15 d. Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo (įstatymo redakcija, galiojusi nuo 2008 m. birželio 5 d. iki 2010 m. liepos 1 d., t. y. G. J. nusikalstamos veikos padarymo metu) 2 straipsnio 53 punktą, imitacinis šaudmuo – šaudmuo be sviedinio (susidedantis iš tūtos, kapsulės, parako užtaiso ir kamščio ar be kamščio) šūviui iš šaunamojo ginklo imituoti. Taigi imitaciniai šaudmenys neturi kaunamosios galios, nes jie neturi sviedinio, t. y. šaudmens dalies (kulkos, šratų, artilerijos sviedinio ar kt.), strėlės, kuriais paveikiamas taikiny, todėl konstatuotina, kad šie šaudmenys baudžiamosios atsakomybės prasme nėra pavojingi visuomenės saugumui ir negali būti pripažinti BK 253 straipsnyje numatytos nusikalstamos veikos dalyku. Dėl šios priežasties pripažintina, kad vienuolikos 5,45X39 mm kalibro imitacinių šovinių laikymas G. J. inkriminuotas nepagrįstai, todėl šių

⁸⁰ Lietuvos Apeliacinio Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. lapkričio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 1A-517/2011).

*šaudmenų laikymas iš pirmosios instancijos teismo nuosprendžio bei apeliacinės instancijos teismo nutarties šalintinas pakeičiant šiuos teismų sprendimus.*⁸¹

Toks Lietuvos Aukščiausiojo Teismo sprendimas, autoriaus nuomone, atitinka Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje išplėtotą konstitucinio teisingumo ir teisinės valstybės principus, kurie suponuoja tai : „*kad už teisės pažeidimus valstybės nustatomos poveikio priemonės turi būti proporcingos (adekvačios) teisės pažeidimui, jos turi atitikti siekiamus teisėtus ir visuotinai svarbius tikslus, neturi varžyti asmens akivaizdžiai labiau negu reikia šiems tikslams pasiekti; tarp siekiamo tikslo nubausti teisės pažeidėjus ir užtikrinti teisės pažeidimų prevenciją ir pasirinktų priemonių šiam tikslui pasiekti turi būti teisinga pusiausvyra (proporcingumas).*⁸²

Toliau nagrinėsime sprogmenų ir sprogstamųjų medžiagų sampratą, kaip LR BK 253 straipsnio dalyką. Jei šaunamuosius ginklus ir šaudmenis nagrinėjome atskirai, tai sprogmenis ir sprogstamąsias medžiagas nagrinėsime kartu, nes tai tiesiogiai susijusios sąvokos, nors kiekvienas iš minimų objektų yra alternatyvus LR BK 253 straipsnio dalykas. Nagrinėdami LR BK nerasime sprogmenų ir sprogstamųjų medžiagų sąvokų išaiškinimo. Jei kalbėdami apie šaunamuosius ginklus ir šaudmenis sakėme, jog visuomenėje yra susiformavusi gan aiški jų samprata, tai kalbant apie sprogmenis ir sprogstamąsias medžiagas, susiduriame su itin specifiniais daiktais ir medžiagomis, reikalaujančiais tam tikrų ekspertinių žinių.

Lietuvos Respublikoje, šio darbo rašymo metu galioja Lietuvos Respublikos Sprogmenų apyvartos kontrolės įstatymas⁸³, kurio redakcija galioja iki 2012 m. gruodžio 31d., o po šios datos įsigalios naujos redakcijos įstatymas, įnešiantis tam tikrų naujovių. Šiame įstatyme randame mums aktualių sąvokų išaiškinimus. Įstatymo 2 straipsnio 15 punkte pasakyta, kad sprogmuo „*tai įtaisas, specialiai pagamintas sprogimui tam tikromis sąlygomis sukelti*“, o to paties straipsnio 16 punkte teigiama, kad sprogstamoji medžiaga, tai „*cheminis junginys ar mišinys, kuris veikiamas smūgio, kibirkšties, liepsnos, trinties ar kito išorinio impulso geba sprogti*“. Matome abi sąvokas jungiantį reiškinį – sprogimą, kuris mokslinėje literatūroje apibrėžiamas kaip „*labai greitas, žaibiškas didelio kiekio energijos kiekio išsiskyrimas mažame kai kurių medžiagų tūryje. Jo priežastis yra ypač greitas fizikinis ir cheminis medžiagos pokytis,*

⁸¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. liepos 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 2K-400/2012).

⁸² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus plenarinės sesijos 2012 m. spalio 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 2K-P-178/2012).

⁸³ Lietuvos Respublikos Sprogmenų apyvartos kontrolės įstatymas. *Valstybės žinios*. 2003, Nr. 17-701. [Aktuali redakcija nuo 2010m. birželio 10d. iki 2012m. gruodžio 31d.]

*plintantis visame sprogstamosios medžiagos tūryje*⁸⁴, nuo šios sąvokos neatitolta ir įstatyme, kuriame sproginimas įvardijamas, kaip „*medžiagos fizinio būvio pokytis, vykstantis ypač greitai ir lemiantis staigų didelio energijos kiekio ribotame tūryje atpalaidavimą*“.

Nors abu objektus jungia sproginimas, tačiau iš esmės jie vienas nuo kito skiriasi, o būtent – sprogmuo, tai tam tikras įtaisas, mechanizmas, neretai literatūroje net įvardijamas kaip „sprogstamasis įtaisas“, jis yra specialiai sukurtas (pramoninis ar savadarbis) gyvosios jėgos ar technikos naikinimui, savyje turintis sprogstamosios medžiagos – kuri yra tik medžiaga, cheminis mišinys ar junginys skirtas atlikti sproginimui, būtent ši medžiaga staigiai reaguoja (pakeičia savo cheminę ir fizinę būseną) ir atpalaiduoja milžinišką energijos kiekį, sukelti sproginimą.

Šis skirtumas dar geriau matomas naujos redakcijos įsigaliosiančiame Sprogmenų apyvartos kontrolės įstatymo⁸⁵ 2 straipsnio 22 ir 23 punktuose, kurie numatys, kad sprogmuo tai „*sprogstamosios medžiagos ir sprogdinimo priemonės, kurios sprogmenimis laikomos Jungtinių Tautų rekomendacijose dėl pavojingų prekių, priskiriamų tų rekomendacijų ST/SG/AC.10/1 pirmajai klasei, pervežimo, taip pat įtaisas su sprogstamąja medžiaga (ar iš sprogstamosios medžiagos), specialiai pagamintas sprogdinti ar tam tikromis sąlygomis sprogti.*“ Matome praplėstą sąvoką, kurios antroje dalyje pabrėžiamas sprogstamosios medžiagos sprogmenyje turėjimas. Minėtame 23 punkte sprogstamoji medžiaga apibrėžiama, kaip „*sproginimui atlikti skirtas cheminis junginys ar jų mišiniai, kurie, paveikti išorinio poveikio (trinties, šilumos, smūgio, kibirkšties ir kt.), gali staigiai išskirti didelį energijos kiekį.*“

Iš viso to galime padaryti išvadą, kad ekspertas gavęs tirti tam tikrą įrenginį ar medžiagą, kurie galimai yra sprogmenys ir sprogstamosios medžiagos, pasitelkęs žinias ir patirtį identifikuos juos kaip tokius. Tačiau tam tikrais atvejais to neužteks, nes reikės patikrinti Jungtinių Tautų Organizacijos ekspertų komiteto sudarytą pavojingų medžiagų sąrašą, siekiant nustatyti ar medžiaga pagal savo identifikuotą charakteristiką priskiriama prie sprogstamųjų medžiagų sąrašo⁸⁶.

⁸⁴ Vilutienė V., Dzidzevičius A., Žarys P., *Chemija, sprogstamosios medžiagos I dalis*, Mokomoji knygelė. Vilnius : Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija, 1999. P.10.

⁸⁵ Lietuvos Respublikos Sprogmenų apyvartos kontrolės įstatymo pakeitimo įstatymas. *Valstybės žinios*. 2012, Nr. 81-4220. Statusas – įsigalioja 2013m. sausio 1d.

⁸⁶ Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerijos pateiktas Jungtinių Tautų Organizacijos Ekspertų komiteto sudarytas pavojingų medžiagų sąrašas. *Valstybės žinios*. 1997, Nr. 113. Be to būtina atsižvelgti į padarytus pakeitimus - Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerijos pateiktas 2-9 pavojingumo klasių medžiagų sąrašo papildymas (JTO Nr. didėjimo tvarka). *Valstybės žinios*. 1998, Nr. 111.

Vertėtų paminėti, kad sprogstamosios medžiagos pagal savo poveikį aplinkai ir panaudojimo sritis skirstomos į keturias grupes (naudinga susipažinti su šia klasifikacija, nes beveik visose tokio pobūdžio bylose, procesiniuose dokumentuose nurodomas ne tik sprogstamosios medžiagos pavadinimas, bet ir kiti ją charakterizuojantys požymiai, tarp kurių ir priskyrimas tam tikrai grupei):

1. *„Inicijuojančios (pirminės) sprogstamosios medžiagos – jos dažnai vadinamos pirminėmis, nes naudojamos kitų sprogstamųjų medžiagų sprogstamajam virsmui sužadinti“.*⁸⁷ Iš esmės šiomis medžiagomis užtaisomos padegimo kapsulės ir detonatoriai.
2. *„Bizantinės sprogstamosios medžiagos – jos skirtos atlikti tam tikrą darbą suardant sąveikaujančius kūnus.“*⁸⁸ Šios medžiagos dažniausiai naudojamos sprogstamųjų užtaisų gamybai. Jos dažnai vadinamos antrinėmis sprogstamosiomis medžiagomis, nes *„skirtingai nuo inicijuojančių medžiagų, kurių detonacija sužadinama nedideliu išoriniu energijos impulsu, bizantinių medžiagų detonacijos tokiu būdu sužadinti negalima.“*⁸⁹ Tai yra – dažniausiai detonuojama sprogus nedideliame inicijuojančių sprogstamųjų medžiagų kiekiui.
3. Svaidančiosios medžiagos arba parakai – *„tai cheminių medžiagų mišiniai arba junginiai, kurie dega nesprogdami ir yra skirti atlikti tam tikrą darbą uždaramame tūryje nesuardant sąveikaujančių kūnų“*⁹⁰ Praktinis pavyzdys – šios medžiagos tinka suteikti kulka ar kitam sviediniui energijos pliūpsnį, kuris priverčia sviedinį judėti šaunamojo ginklo vamzdžiu, pastoviai greitėjant. Kituose šaltiniuose šios medžiagos įvardijamos kaip parakai ir kietas raketinis kuras.
4. Pirotechniniai mišiniai/medžiagos – *„šios medžiagos naudojamos įvairiems signaliniams įrenginiams gaminti. Jų tikslas – sukelti tam tikras (šviesos, garso ir kt.) efektus.“*⁹¹

Žvelgiant į praktiką nusikalstamų veikų susijusių su tyčiniu pramoninių ar savadarbių sprogmenų ar sprogstamųjų medžiagų panaudojimu, jei galima išsireikšti ne teisine kalba – „bumas“ buvo po nepriklausomybės paskelbimo, t.y. nuo 1990 metų iki pat 2000 metų, kai

⁸⁷ Vilutienė V., Dzidzevičius A., Žarys P., *supra note* 82. P.18.

⁸⁸ Švedas G., Abramavičius A., Bieliūnas E., *supra note* 25, P. 255.

⁸⁹ Vilutienė V., Dzidzevičius A., Žarys P., *op. cit.*, P.19.

⁹⁰ Švedas G., Abramavičius A., Bieliūnas E. *op. cit.* P. 254.

⁹¹ Kurapka E., Malevski H., Palskys E., Kuklianskis S., *supra note* 38 P.164.

dažniausiai savo santykius tokiais būdais aiškinosi organizuotos grupuotės. Teismų praktikoje, šiuo metu inkriminuojant sprogmenų ar sprogstamųjų medžiagų gaminimą, įgijimą, laikymą, nešiojimą, gabenimą ar realizavimą neturint tam leidimo, problemų dažniausiai nekyla, be to pažymėtina, kad ir tokių bylų skaičius minimalus. Gal būt tik atkreiptinas dėmesys į vieną klausimą, kuriuo Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra suformavęs praktiką, kad bet koks parakas yra nagrinėjamos nusikalstamos veikos dalykas, net ir pramoninės gamybos bedūmis parakas (jis paminėtinas dėl to, kad medžiokliniai šoviniai dažnai, užtaisomi namudiniu būdu, panaudojant parduotuvėse pirktus fabrikinės gamybos šovinio komponentus.). Tokia pozicija pradėta formuoti dar 1997m. gegužės 9d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pateiktoje konsultacijoje. Teismai klausė, ar neteisėtas fabrikinės gamybos bedūmio parako laikymas užtraukia atsakomybę pagal tuo metu galiojusio BK 234 straipsnį. Teismas atsakė teigiamai ir pabrėžė:

„ Bet kokio parako naudojimas, laikymas, įgijimas, gaminimas arba realizavimas be atitinkamo leidimo užtraukia baudžiamąją atsakomybę pagal BK 234 straipsnį, nes tai yra sprogstamoji medžiaga.“⁹²

Be to atkreiptinas dėmesys į šiuo metu galiojančio Sprogmenų apyvartos kontrolės įstatymo 18 straipsnio 4 dalies 1 punkte numatytą sąlygą, kad draudžiama parduoti sprogmenis „fiziniams asmenims, kurie nesiverčia šio Įstatymo nustatyta licencijuojama veikla, išskyrus bedūmį paraką ir kapsules lygiavamzdžių ir graižtvinių šaunamųjų ginklų savininkams ir valdytojams, kurie gali įsigyti ir laikyti bedūmį paraką ir kapsules pagal Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo nuostatas“. Tai tik dar kartą patvirtina, kad bet kokio parako turėjimas, nesant atitinkamo leidimo, bus laikytinas kaip LR BK 253 straipsnio pažeidimas.

Kaip matome šiam poskyriui skirta itin didelė darbo dalis ir tai gali būti pagrindžiama tuo, kad šios nusikalstamos veikos dalyko supratimas tiek teorijoje, tiek praktikoje lieka aktualia problema. Apibendrinami tai kas išdėstyta, pagrindinį akcentą turėtumėme skirti tam, kad nagrinėjamo straipsnio dispozicija nėra blanketinio pobūdžio sprendžiant ar objektas yra LR BK 253 straipsnio dalykas ir asmenys taikantys šį straipsnį, gavę specialisto ar eksperto išvadas, turėtų įvertinti dalyką baudžiamosios teisės rėmuose, atsižvelgdami į neteisėtos to dalyko apyvartos keliamą pavojų valstybės ir visuomenės saugumui.

⁹² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 1997 m. gegužės 9 d. konsultacija Nr. B3-46. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo internetinis puslapis - http://www2.lat.lt/lat_web_test/4_tpbuuletieniai/senos/nutartis.aspx?id=26716 [žiūrėta – 2012-10-15].

2.1.3. Pavojingos veikos

Kaip pastebi baudžiamosios teisės mokslininkai, „nusikaltimas ir baudžiamasis nusižengimas visų pirma yra žmogaus veika, be to, veika, kuri visuotinai įvardijama kaip pavojinga. Pavojinga veika yra nusikalstamos veikos ir jos sudėties šerdis.“⁹³ Nagrinėdami nusikalstamos veikos apibrėžimą, atsiremiami į LR BK 11 ir 12 straipsnius. Mūsų nagrinėjamas LR BK 253 straipsnis, kaip jau išsiaiškinome anksčiau kriminalizuoja tam tikras veikas kaip nusikaltimus. LR BK 11 straipsnis apibrėžia, kad „nusikaltimas yra pavojinga ir šiame kodekse uždrausta veika (veikimas ar neveikimas), už kurią numatyta laisvės atėmimo bausmė.“ Mums svarbiausia nuostata, kad veika tai pavojingas LR BK uždraustas veikimas arba neveikimas.

LR BK 253 straipsnio pažeidimo pavojingumą lemia tai, kad tam tikros veikos padaromos neturint leidimo ar licencijos arba tam tikro disponavimo dalyku visiškai draudžiamumas. Tai nulemia veikos ne tik pavojingumą, bet ir neteisėtumą.

LR BK 253 straipsnyje įtvirtinta pavojinga veika apibūdinama šio straipsnio dispozicijoje esančiu žodžių junginiu : „neturėdamas leidimo gamino, įgijo, laikė, nešiojo, gabenar realizavo“. Remiantis baudžiamosios teisės teorija, bei gramatiniu LR BK 253 straipsnio dispozicijos teksto aiškinimu, nagrinėjamas nusikaltimas gali būti padaromas tik veikimu, nesmurtinio pobūdžio fiziniais kūno judesiais. Atkreiptinas dėmesys, kad veikos požymiai įvardinti šešiais žodžiais, kurie sujungti kableliais ir pabaigoje jungtuku „ar“. Matome veikos apibūdinimą šešiais terminais, kurie reiškia skirtingus kūno judesius, tuo pačiu ir skirtingas pavojingas veikas. Kadangi išvardinti žodžiai sujungti jungtuku „ar“ (sujungimas kableliu taip pat reiškia „ar“, tačiau kableliai dedami dėl susiklosčiusios juridinės technikos, siekiant profesionalesnės teisinės kalbos, bei siekiant išvengti kalbos apsunkinimo) gramatinis šio žodžio aiškinimas leidžia teigti, kad nusikaltimo sudėčiai konstatuoti užtenka, jei padaryta bent viena iš minimų veikų. Baudžiamosios teisės teorijoje, tokios nusikalstamų veikų sudėtis vadinamos „sudėtys su alternatyviais veikos požymiais“⁹⁴ Tai puikiai atsispindi teismų praktikoje. Štai Lietuvos Apeliacinio Teismo nuosprendyje pasakyta, kad :

„BK 253 str. 1 d. dispozicija numato atsakomybę už neteisėtą (neturint leidimo) šaunamojo ginklo, šaudmenų, sprogmenų ar sprogstamųjų medžiagų gaminimą, įgijimą, laikymą, nešiojimą, gabenimą ar realizavimą. Tai reiškia, kad pagal BK 253 str. 1 d. nusikalstamai neteisėtas disponavimas šaunamaisiais ginklais, šaudmenimis, sprogmenimis ar sprogstamosiomis medžiagomis gali reikštis minėtomis veikomis. Kiekviena iš šių alternatyvių veikų atitinka iš esmės savarankišką nusikaltimo sudėtį. Taigi BK 253 str. 1 d. dispoziciją sudaro

⁹³ Piesliakas V. *supra* note 15, P. 241.

⁹⁴ *Ibis.*, P. 260.

nurodytų nusikalstamų veikų sudėčių visuma ir bet kurios iš jų padarymas gali būti pakankamas pagrindas kaltininką bausti pagal BK 253 str. 1 d. Tačiau teismas, pripažindamas asmenį kaltu ir nuteisdamas jį už kurios nors vienos ar kelių BK 253 str. 1 d. nurodytų veikų padarymą, byloje privalo nustatyti kiekvienos veikos padarymo faktą ir apkaltinamajame nuosprendyje tai pagrįsti baudžiamojo proceso įstatymo tvarka gautais ir teisiamajame posėdyje išnagrinėtais įrodymais, nekeldamas nė vienos iš šių alternatyvių veikų įrodinėjimui bei pagrindimui skirtingų (mažesnių ar didesnių) reikalavimų (kasacinė nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-218/2009).“⁹⁵

Tokiai praktikai pritaria Lietuvos Aukščiausiasis Teismas:

„BK 253 straipsnio 1 dalyje numatyto nusikaltimo objektyvioji pusė pasireiškia keliais arba bent vienu iš nurodytų alternatyvių veiksmų: neteisėtu šaunamojo ginklo, šaudmenų, sprogmenų ar sprogstamųjų medžiagų gaminimu, įgijimu, laikymu, nešiojimu, gabenimu ar realizavimu neturint reikiamo leidimo“⁹⁶

Reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad esant įrodytai vienai iš veikų, negalima preziumuoti kitų veikų padarymo, nesant nustatytų faktinių aplinkybių, nors tokios prielaidos darymas ir būtų pagrįstas loginiu mąstymu. Tai puikiai atsispindi pastarojoje cituotoje Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartyje:

„Neteisėtas šaunamojo ginklo, šaudmenų, sprogmenų ar sprogstamųjų medžiagų nešiojimas – tai jų turėjimas su savimi (pavyzdžiui, nešiojimas drabužiuose, portfelyje ir kt.) be leidimo namuose, darbovietėje, lauke ir kitose vietose. Baudžiamojoje byloje yra pagrįstai konstatuota D. G. nusikalstama veika – neteisėtas šaunamojo ginklo ir šaudmenų laikymas, tačiau šaunamojo ginklo ir šaudmenų neteisėtas nešiojimas nėra pagrįstas BPK nustatyta tvarka gautais ir teisiamajame posėdyje išnagrinėtais įrodymais. Neteisėtas šio šaunamojo ginklo ir šaudmenų laikymas savaiame nereiškia ir nesuformuoja įrodytu nusikalstamos veikos sudėties požymio – neteisėto nešiojimo, todėl negali būti preziumuojama, išvedama iš neteisėto laikymo, ir apkaltinamasis nuosprendis negali būti grindžiamas prielaidomis, todėl tai šalintina iš nuosprendžio.“

Jau minėta pirmajame šio darbo skyriuje, kad šio nusikaltimo sudėtis formali, bei pati veika gali būti trunkamojo pobūdžio (skirtingas faktinis ir juridinis baigtumas), todėl apie tai plačiau nekalbėsime. Tačiau atkreiptinas dėmesys, kaip sąveikauja šios sudėties charakteristika – alternatyvios veikos, formalioji sudėtis ir kai kurios trunkamosios veikos. Tai atsispindi vienoje

⁹⁵ Lietuvos Apeliacinio Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. sausio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 1A-14/2012).

⁹⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. birželio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 2K-311-2012).

iš bylų, kurioje asmuo buvo kaltinamas neteisėtu 2 šaudmenų, didelio kiekio sprogmenų, bei didelio kiekio sprogstamosios medžiagos įgijimu, laikymu ir nešiojimu, o taip pat apkaltintas ir tų pačių dalykų pasikėsiniu realizuoti. T.y. – buvo kaltinamas 2 savarankiškų nusikalstamų veikų padarymu. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas savo nutartyje nesutiko su tokio veikos kvalifikavimu ir pasisakė, kad :

„Teisėjų kolegija konstatuoja, kad pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai, pripažindami, kad N.Venckus padarė du savarankiškus nusikaltimus ir atskirai juos kvalifikuodami, netinkamai aiškino ir taikė baudžiamąjį įstatymą.

2000 m. BK 253 straipsnio 2 dalies dispozicijoje, kaip ir 1961 m. BK 234 straipsnio 2 dalyje, nurodyti keli vienodos reikšmės požymiai, t.y. vienodos reikšmės skirtingi veiksmai, kurių kiekvienas atskirai kartu su kitais nusikaltimo sudėties požymiais sudaro visą nusikaltimą. Jeigu kaltininkas padaro nusikaltimą, atitinkantį kelis įstatyme numatytus alternatyvius požymius, pripažįstama, kad padaryti ne keli, o vienas nusikaltimas. Kad nusikaltimas būtų laikomas baigtu nusikaltimu, pakanka bent vieno iš įstatymo dispozicijoje nurodytų alternatyvių veiksmų atlikimo.

Byloje nustatyta, kad N.Venckus 2002 m. gegužės mėn. neteisėtai įgijo, gabeną ir laikė šaudmenis, didelį kiekį sprogstamosios medžiagos ir sprogmenų, kuriuos 2002 m. birželio 19 d. pasikėsino parduoti nenustatytam asmeniui. Kaip matyti iš nustatytų faktinių bylos aplinkybių, N.Venckus atliko kelis objektyviąjį nusikaltimo sudėtį sudarančius veiksmus, todėl, nepriklausomai nuo to, kad nusikaltimo dalykas nebuvo realizuotas dėl nuo jo valios nepriklausančių priežasčių, visa N.Venckaus padaryta nusikalstama veika turėjo būti pripažinta pavieniu baigtu nusikaltimu ir kvalifikuota pagal 1961 m. BK 234 straipsnio 2 dalį.⁹⁷

Dabar aptarsime kiekvieną iš paminėtų alternatyvių veikų, išsiaiškinsime kiekvienos jos turinį. Verta pažymėti, kad veikos turinys iš esmės nesikeičia, lyginant su nagrinėjamos veikos dalyku (norima pasakyti, kad neteisėtas laikymas šaunamojo ginklo ir sprogmenų tomis pačiomis sąlygomis, pasireiškš tais pačiais veiksmais), tačiau kalbant apie gaminimą, natūralu, kad atsižvelgiant į dalyko specifiką, skirsis atliekamų veiksmų pobūdis, kuris pasireiškš kaip gaminimas. Pradėsime būtent nuo gaminimo veikos. Baudžiamojo kodekso komentaro autoriai, šią veiką apibrėžia kaip : „šaunamojo ginklo, šaudmenų, sprogmenų ar sprogstamųjų medžiagų rinkimas, neturint leidimo, iš atskirų detalių, darymas pagal kaltininko pasirinktą technologiją ir konstrukciją (namų gamybos šaunamasis ginklas), perdirbimas, pakeičiant konstrukcines savybes iš nešaunamojo ginklo į šaunamąjį ginklą arba iš D

⁹⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2004 m. kovo 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 2K-157-2004).

*kategorijos šaunamojo ginklo į aukštesnės kategorijos šaunamąjį ginklą (pavyzdžiui, dujinio pistoleto, kurį turėti nereikalingas leidimas, į B kategorijos šaunamąjį ginklą (pagal šiuo metu galiojančią Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo redakciją, norint įsigyti dujinius pistoletus arba revolverius yra reikalingas leidimas, apie tai rašoma tolimesniame darbe – aut. past.) ir pan.), savadarbių šaudmenų darymas (pavyzdžiui, iš garsinių šovinių, guminių šratų ir pan.), savo gamybos sprogmenų ar sprogstamųjų medžiagų darymas.*⁹⁸ Tokie pat ar analogiški aiškinimai pateikiami ir kituose šaltiniuose. Mes galime tik išskirti dvi sąlygines grupes gaminimo veikų : 1. Jau esamo dalyko perdribimas, konstrukcinių savybių keitimas, kurių tikslas iš esmės yra pritaikomumas nusikalstamos veikos padarymui (kaip pavyzdys - lygiavamzdžio medžioklinio šautuvo perdarymas į taip vadinamąjį „nupjautavamzdį“), arba nukaunamųjų, naikinamųjų savybių didinimas (kaip pavyzdys darbe jau paminėtas, Lietuvoje itin paplitę atvejais - dujinių pistoletų pritaikymas šaudyti koviniais šaudmenimis). 2. Naujo dalyko sukūrimas, priklausantis nuo kaltinamojo pasirinkto veikimo būdo, turimų medžiagų, naudojamų technologijų ir siekiamos dalyko konstrukcijos (kaip pavyzdį galime pateikti Lietuvos Apeliacinio Teismo nuosprendį, kuriame atskleidžiami kai kurie nuteistojo asmens sprogmenų ir sprogstamųjų medžiagų gaminimo aspektai⁹⁹).

Sekanti nagrinėtina veika – įgijimas. Teismų praktikoje ši veika apibrėžiama kaip *„veiksmai, kuriuos atlikęs asmuo gauna neturėdamas reikiamo leidimo šaunamąjį ginklą, šaudmenis ar kitas neteisėtus medžiagas. Tokie veiksmai yra pirkimas, neatlygintinas gavimas, įgijimas už skolas, mainai už kitą daiktą ir pan.“* Dažnai baudžiamosiose bylose įgijimo veika bandoma nuginčyti faktu, kad dalykas buvo rastas. Lietuvos teismų praktika šiuo klausimu vienareikšmė ir nėra argumentų galinčių paneigti tokią poziciją :

*„Kasatorius klysta manydamas, kad šaudmenų radimas negali būti traktuojamas kaip įgijimas. Šaudmenų suradimas (t. y. įgijimas) tampa neteisėtu tada, kai šaudmenys įstatymo nustatyta tvarka nepateikiami arba kai apie juos nepranešama policijai, todėl sprendžina, kad abiejų instancijų teismai teisingai konstatavo, kad šaudmenų įgijimas buvo neteisėtas.“*¹⁰⁰

⁹⁸ Švedas G., Abramavičius A., Bieliūnas E., *supra* note 25, P. 256.

⁹⁹ Lietuvos Apeliacinio Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. liepos 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 1A-348/2012).

¹⁰⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2004 m. rugsėjo 7 d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 2K-343/2004). Taip pat Lietuvos Apeliacinio Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. sausio 17 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 1A-14/2012), kuriame aiškiai teigiama, kad *„Pagal galiojančią teismų praktiką šaunamojo ginklo ir šaudmenų radimas yra laikytinas jų įgijimu“*.

Atkreiptinas dėmesys, kad į įgijimo veiką nepatenka pagrobimas, nes tokiu atveju yra numatyta baudžiamoji atsakomybė pagal LR BK 254 straipsnį. Šiuo atveju tai yra vienas pagrindinių kriterijų, leidžiančių atriboti LR BK 253 ir 254 straipsnius, nes šių straipsnių dalykas yra identiškas. Pagrobimu, LR BK 254 straipsnio prasme, laikomas „šaunamojo ginklo, šaudmenų, sprogmenų, ar sprogstamųjų medžiagų užvaldymas bet koku neteisėtu būdu, turint tikslą juos pasisavinti ar perduoti kitiems asmenims, ar kitokiu būdu užvaldytais daiktais savarankiškai disponuoti.“¹⁰¹ Teismų praktikoje randamas panašus aiškinimas : „pagrobimas – tai tyčinis, neteisėtas ir neatlygintinas svetimo turto fizinis užvaldymas.“¹⁰² Apibendrinami galime teigti, jog LR BK 254 straipsnio prasme pagrobimas, tai mūsų išnagrinėto LR BK 253 straipsnio dalyko neteisėtas paėmimas iš kito asmens teisėtos nuosavybės ir pavertimas sava. Iš esmės tai speciali norma paprasto turto pagrobimo atžvilgiu, ir atskyrimo pagrindas nuo tarkim LR BK 178, 180, 182 straipsnių yra dalykas – ribotos civilinės apyvartos objektas, keliantis didesnio pavojaus šaltinį. Be kita ko, dažniausiai praktikoje ši veika padaroma atliekant nusikalstamas veikas numatytas LR BK 178 ir 180 straipsniuose. Gali kilti klausimas kaip kvalifikuoti veiką, kai asmuo pagrobia tarkim šaunamąjį ginklą, o po to jį laiko ar nešioja. Teorijoje pateikiamas atsakymas, jog tokiu atveju šaunamojo ginklo pagrobimas ir pagrobto šaunamojo ginklo laikymas, nešiojimas, gabenimas ar realizavimas sudarytų nusikaltimų sutaptis. Tokiam požiūriui pritaria ir autorius, atsižvelgiant į tai, jog LR BK 254 straipsnio dispozicija, neapima tokių veikų, kaip laikymą, nešiojimą, gabenimą ar realizavimą.

Tačiau pats loginis pagrobimo fakto įvertinimas reiškia dalyko užvaldymą, kuris suponuoja to dalyko turėjimą savo valdžioje, kas iš esmės atitinka laikymo veiką. Turbūt todėl teismų praktikoje pavyko surasti tik vieną baudžiamąją bylą, kurioje asmuo būtų nuteistas už nagrinėto dalyko pagrobimą ir pagrobto dalyko disponavimą, nors lieka apgailestauti, dėl tokio veikos vertinimo nebuvo pasisakyta.¹⁰³ Autorius daro prielaidą, kad jei asmuo, kuris atliko grobimo veiksmus ir pasisavino mūsų jau išnagrinėtą dalyką, buvo sulaikytas praėjus trumpam laiko tarpui, nespėjus atlikti papildomus veiksmus su dalyku, tokia veika turėtų būti vertinama tik kaip LR BK 254 straipsnio pažeidimas, nes pagrobimo veika, pati savyje talpina dalyko užvaldymą ir turėjimą su savimi. Ir tik jei realizuojamas dalykas arba praėjus tam tikram laiko tarpui atliekami kiti veiksmai su pagrobto dalyku – jis perdirbamas (gaminimo veika), slepiamas

¹⁰¹ Švedas G., Abramavičius A., Bieliūnas E., *supra note* 25, P. 264.

¹⁰² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. liepos 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 2K-209/2008).

¹⁰³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. vasario 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 2K-148/2007).

ir pan. – tai tokiu atveju matome asmens suformuotą valią neteisėtai disponuoti pagrobtu dalyku ir tokia veika turėtų būti kvalifikuojama iš sutapties.

Trečioji mus dominanti veika – laikymas. Teorijoje šaunamojo ginklo, šaudmenų, sprogmenų ar sprogstamųjų medžiagų laikymas apibrėžiamas kaip : „*jų turėjimas neturint leidimo, neatsižvelgiant į trukmę, savo žinioje (valdymas), kai kaltininkas jų su savimi nesinešioja, tačiau laiko gyvenamojoje patalpoje, slėptuvėje, sodybos kieme, krūmuose ar kitoje jo pasirinktoje vietoje.*“¹⁰⁴ Beje teismų praktikoje formuojama pozicija, kad įmanomas laikymas, be įgijimo fakto :

„Neteisėtas šaunamųjų ginklų laikymas – tai faktinis jų turėjimas savo žinioje nesvarbu kiek laiko, jei tam tikslui neturima reikiamo leidimo. Šio nusikaltimo sudėtis yra formalioji, trunkamojo pobūdžio. Nusikaltimas laikomas baigtu nuo neteisėtų šaunamųjų ginklų ar šaudmenų laikymo pradžios momento, o faktiškai baigiamas daryti, kai kaltininkas sulaikomas. Veikos padarymo motyvai esminės reikšmės juridinei kvalifikacijai neturi.

*Lietuvos Respublikos Aukščiausiojo Teismo senato 2002 m. birželio 21 d. nutarimo Nr. 37 „Dėl teismų praktikos nagrinėjant psichotropinių ar narkotinių medžiagų grobimą, neteisėtą šių medžiagų ir jų pirmos kategorijos pirmtakų (prekursorių) gaminimo, įgijimo, laikymo, gabenimo, siuntimo, pardavimo ar kitokio platinimo baudžiamąsias bylas“ 12 punkte išaiškinta laikymo sąvoka, kuri yra tapati ir šaunamųjų ginklų ar šaudmenų laikymo sąvokai. Iš šio išaiškinimo seka, kad paprastai laikomos tos medžiagos (šiuo atveju ginklai ir šaudmenys), kurias kaltininkas buvo pasigaminęs ar įgijęs. Tačiau tam tikrais atvejais jas gali laikyti ir asmuo, kuris jų neįgijo.“*¹⁰⁵

Tokiai taikomai laikymo veikos turinio aiškinimo analogijai (ginklų ir šaudmenų su psichotropinėmis ar narkotinėmis medžiagomis) pritaria ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas¹⁰⁶, bei naujausia teismų praktika¹⁰⁷.

Kita susijusi veika – nešiojimas. Nešiojimas neatskiriamas nuo tokios veikos kaip laikymas, tačiau atskirai įstatymo leidėjo išskirtas, todėl ir buvo paminėta, kad laikymo negalima sutapatinti su nešiojimu, o priešingai, laikymas bus tik tada, kai dalykas nebus nešiojamas. Pati

¹⁰⁴ Švedas G., Abramavičius A., Bieliūnas E., *supra note 25*, P. 256.

¹⁰⁵ Lietuvos Apeliacinio Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. gruodžio 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 1A-465/2006).

¹⁰⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. balandžio 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 2K-290/2005).

¹⁰⁷ Lietuvos Apeliacinio Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. kovo 2 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 1A-112/2012).

nešiojimo veika apibūdinama, kaip šaunamojo ginklo, šaudmenų, sprogmenų ar sprogstamųjų medžiagų „turėjimas su savimi (pavyzdžiui, nešiojimas drabužiuose, portfelyje ir kt.) be leidimo namuose, darbovietėje, lauke ir kitose vietose.“¹⁰⁸ Labai panašus į šią veiką – gabenimas, kuris teismų praktikoje apibrėžiamas, kaip „neteisėtai šaunamojo ginklo, šaudmenų ar kt. medžiagų perkėlimas iš vienos vietos į kitą bet kuria transporto priemone arba pernešimas.“¹⁰⁹ Pagrindinis šios veikos aspektas – perkėlimas iš vienos vietos į kitą, t.y. – tikslo turėjimas, pakeisti neteisėtai disponuojamo dalyko vietą. Todėl nešiojant su savimi, tarkim šaunamąjį ginklą, kuriam asmuo neturi leidimo įsigyti, nešiotis ar laikyti, gatvėje su tikslu jį panaudoti gynybos atveju – kvalifikuotina veika kaip „nešiojo“, tačiau jei tas pats asmuo neša ginklą, norėdamas jį pernešti iš vienos vietos į kitą – vadinasi jis tą neteisėtai turimą ginklą „gabeno“. Gabenimas turi ne vien dalyko perkėlimo iš vienos vietos į kitą sampratą. Gabenimą galime suprasti ir kaip tam tikrą ekonominę veiklą – gabenimas importu, eksportu ar tranzitu per Lietuvos Respubliką, kuriam reikalinga atitinkama licencija. Atskiriant šias veikas taip pat gali pagelbėti Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo nuostatos, kurios numato, kad : „Ginklo ir šaudmenų nešiojimas – ginklo, šaudmenų turėjimas su savimi tokiomis sąlygomis, kuriomis ginklą galima panaudoti nedelsiant, o ginklo ir šaudmenų gabenimas – ginklo transportavimas (pervežimas, pernešimas) tokiomis sąlygomis, kurios užtikrina, kad ginklo nebus galima panaudoti nedelsiant (ginklas neužtaisytas, įdėtas į dėklą ar kitą tam tinkamą daiktą, dėtuvė išimta iš ginklo, šaudmenys išimti iš dėtuvės, būgnelio ir vamzdžio).“

Atkreiptinas dėmesys, kad jei mūsų nagrinėjamo straipsnio dalykas yra gabenamas per valstybės sieną neturint tam leidimo, arba turint leidimą, bet nepateikiant muitinės patikrai (kontrolėi), tokia veika bus kvalifikuojama iš sutapties su LR BK 199 straipsnio 2 dalimi.

Paskutinioji nagrinėtina veika – realizavimas. Tai šaunamojo ginklo, šaudmenų, sprogmenų ar sprogstamųjų medžiagų „pardavimas, išmainymas, dovanojimas ir kt. neturint leidimo.“¹¹⁰ Svarbu pažymėti, kad jei asmuo realizuoja LR BK 253 straipsnio dalyką, neturėdamas tam leidimo, kitam asmeniui ir realizavęs dalyką asmuo žino kokiam konkrečiam nusikaltimui bus panaudotas tas dalykas, tai veika bus kvalifikuojama pagal LR BK 253 straipsnį, bei bendrininkavimą padarant atitinkamą veiką.

LR BK 21 straipsnyje yra numatytos sąlygos kilti baudžiamajai atsakomybei už rengimąsi padaryti sunkų ar labai sunkų nusikaltimą. Prie rengimosi priskiriamas „kitoks tyčinis

¹⁰⁸ Švedas G., Abramavičius A., Bieliūnas E., *supra note 25*, P. 256.

¹⁰⁹ Lietuvos Apeliacinio Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. birželio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 1A-283/2010).

¹¹⁰ Švedas G., Abramavičius A., Bieliūnas E., *supra note 25*, P. 256.

nusikaltimo padarymą lengvinančių sąlygų sudarymas“. Prie tokių sąlygų priskiriamas ir šaunamųjų ginklų, šaudmenų, sprogmenų ar sprogstamųjų medžiagų apsirūpinimas. Jei asmuo pagamino ar įsigijo LR BK 253 straipsnio dalyką, neturėdamas tam leidimo, siekdamas tą dalyką panaudoti darant sunkius ar labai sunkius nusikaltimus, jo veika bus kvalifikuojama kaip LR BK 253 straipsnio pažeidimo, bei rengimosi atlikti konkretų sunkų ar labai sunkų nusikaltimą sutaptis.

Kalbant apie veikas, visur buvo minimas išsireiškimas „neturint leidimo“. Ir pačiame LR BK 253 straipsnyje minima sąlyga : „*Tas, kas neturėdamas leidimo*“. Mes jau minėjome, kad išnagrinėtos veikos yra įvardintinos kaip pavojingos. Tokių veikų atlikimas turint leidimą – t.y. teisėtai disponuojant LR BK 253 straipsnio dalyku, yra leidžiamas ir nepatenka į baudžiamosios teisės, bent jau LR BK 253 straipsnio taikymo sritį. LR BK pateiktas išsireiškimas „neturėdamas leidimo“ yra bendrojo pobūdžio, nes savyje talpina didelį kiekį informacijos. Todėl būtina išsiaiškinti, kas nulemia disponavimo šaunamaisiais ginklais, šaudmenimis, sprogmenimis ar sprogstamosiomis medžiagomis neteisėtumą.

Kalbant apie šaunamąjį ginklą ir šaudmenis, jų :

1. gaminimo, gabenimo ir realizavimo neteisėtumą nulemia Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo 19 straipsnyje numatytos licencijos verstis tokia veikla nebuvimas. Įstatymo reglamentavimą papildė ir įgyvendina poįstatyminiai teisės aktai¹¹¹.

2. įgijimo, laikymo ir nešiojimo neteisėtumą nulemia :

2.1. Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo nustatyto leidimo tam tikrų kategorijų šaunamiesiems ginklams ir šaudmenims neturėjimas. Visų pirma, įstatymo 12 straipsnio 9 dalis numato, kad „*leidimai įsigyti ginklus suteikia teisę įsigyti šaudmenų*“. Atkreiptinas dėmesys į Lietuvos policijos generalinio komisaro 2003 m. birželio 23 d. įsakymu Nr. V-362 patvirtintų „Fizinių asmenų ginklų ir šaudmenų civilinės apyvartos ir jos kontrolės taisyklių“¹¹² 36 punktą, kuriame nurodyta : „*Asmenys ginklus, šaudmenis įsigyja Ginklų fonde prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau – Ginklų fondas) arba įmonėse, turinčiose Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka išduotą licenciją gaminti, importuoti ar prekiauti ginklais (toliau – prekybininkai ginklais)*.“ Lietuvos Apeliacinis Teismas yra suformavęs praktiką, kad:

¹¹¹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. gruodžio 21 d. nutarimas Nr. 1495 „Ginklų, A kategorijos ginklų priedėlių, šaudmenų, jų dalių gamybos, ginklų taisymo, ginklų ir šaudmenų perdirbimo licencijavimo taisyklės“. *Valstybės žinios*. 2011, Nr. 159-7521. Taip pat Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. gegužės 27 d. nutarimas Nr. 665, „B, C, D kategorijų ginklų, jų šaudmenų, jų dalių eksporto (išvežimo), importo (įvežimo), gabenimo tranzitu taisyklės“. *Valstybės žinios*. 2003, Nr. 52-2341 ir kiti.

¹¹² Lietuvos policijos generalinio komisaro 2003m. birželio 23 d. įsakymas Nr. V-362 „Dėl fizinių asmenų ginklų ir šaudmenų civilinės apyvartos ir jos kontrolės taisyklių patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2003, Nr. 137-5023.

„J. V. G. 152 „Makarov“ šovinius nurodė įsigijęs iš savo pažįstamo asmens. Taip įsigydamas šaudmenis, žinoma, jis pažeidė Lietuvos policijos generalinio komisaro 2003 m. birželio 23 d. įsakymu Nr. V-362 patvirtintų „Fizinių asmenų ginklų ir šaudmenų civilinės apyvartos ir jos kontrolės taisyklių“ 36 punktą, tačiau BK 253 str. numato atsakomybę už šaudmenų įgijimą be leidimo, o ne įgijimą pažeidžiant pirmiau minėtų taisyklių nustatytą tvarką. Kitaip tariant, baudžiamasis įstatymas nedraudžia įsigyti ginklus ir šaudmenis bet kokių teisėtu būdu (pvz., pirkti, priimti palikimą ar dovanų ir pan.) jeigu tik tokiems daiktams įsigyti ir laikyti yra atitinkamas leidimas.“¹¹³

Šiuo pavyzdžiu norime priminti, kad LR BK 253 straipsnis nėra tiesiogiai blanketinė norma, todėl kitų teisės aktų pažeidimai automatiškai nesuponuoja baudžiamosios atsakomybės kilimo ir LR BK 253 straipsnio sudėties pažeidimą reikia vertinti visumoje baudžiamosios teisės taikymo pagrįstumo rėmuose, įvertinant, kiek ta veika buvo pavojinga ir pažeidė įstatymo saugomas vertybes.

Kalbant apie pačius ginklus, tai Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo 10-18 straipsniai numato leidimų ir registracijos tvarką A, B ir C kategorijų šaunamiesiems ginklams. Šias nuostatus įgyvendina ne tik minėtas Lietuvos policijos generalinio komisaro įsakymas, bet ir tos pačios dienos Generalinio komisaro įsakymas „Dėl juridinių asmenų ginklų ir šaudmenų civilinės apyvartos ir jos kontrolės taisyklių patvirtinimo.“¹¹⁴ Atkreiptinas dėmesys, kad LR BK 253 straipsnis nenumato baudžiamosios atsakomybės juridiniams asmenims, nors tokia galimybė yra visiškai įmanoma ir yra pagrindas kalbėti apie juridinių asmenų atsakomybę, dėl neteisėto disponavimo šaunamaisiais ginklais, šaudmenimis, sprogmenimis ar sprogstamosiomis medžiagomis. Be to šiuo metu galioja apie 20 Lietuvos Respublikos ginklų fondo prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos direktoriaus įsakymų, skirtų įgyvendinti tiek Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo, tiek Sprogmenų apyvartos kontrolės įstatymo nuostatus.

Tačiau būna situacijų, kai net ir leidimo neturėjimas šaunamajam ginklui, nėra pagrindas taikyti baudžiamąją atsakomybę. Visų pirma, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra suformavęs teisminę praktiką, pagal kurią, jei asmuo buvo teisėtai įsigijęs šaunamąjį ginklą, nustatyta tvarka jį įregistravo, gavo leidimą jį laikyti, tačiau, kadangi leidimas yra terminuotas, vėliau to leidimo laikyti ginklą nustatyta tvarka nepratęsė, asmuo turėtų būti traukiamas administracinėn atsakomybėn dėl ginklo perregistravimo terminų pažeidimo, bet ne baudžiamojon atsakomybėn,

¹¹³ Lietuvos Apeliacinio Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. vasario 12 d. nuosprendis baudžiamajoje byloje (bylos Nr. 1A-47/2009).

¹¹⁴ Lietuvos policijos generalinio komisaro 2003m. birželio 23 d. įsakymas Nr. V-363 „Dėl juridinių asmenų ginklų ir šaudmenų civilinės apyvartos ir jos kontrolės taisyklių patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2011, Nr. 28-1364.

dėl neteisėto šaunamojo ginklo laikymo¹¹⁵. Tačiau padaryta išimtis ir suformuluota taisyklė, kad *„Asmuo, laikęs medžioklinį šaunamąjį ginklą, nepratęsęs leidimo jį laikyti ir nešioti, pagal BK 234 str. gali atsakyti tik tuo atveju, jeigu leidimo galiojimo metu ar pasibaigus leidime nurodytam terminui atsirado sąlygos, dėl kurių leidimas laikyti ir nešioti šaunamąjį ginklą negali būti pratęstas, ir tai suprasdamas, pasibaigus leidimo galiojimo terminui, tyčia vengia kreiptis į policijos komisariatą dėl leidimo pratęsimo.*“¹¹⁶

Kita situacija yra šiek tiek sudėtingesnė. Ji daugumoje atvejų susiklostė dėl 1998m. kriminalizuoto neteisėto lygiavamzdžio medžioklinio ginklo įgijimo, nešiojimo, laikymo, gaminimo ir realizavimo. Pasitaikė atvejų, kai asmenys lygiavamzdžius medžioklinius ginklus įsigydavo teisėtai, tačiau jų neįregistruodavo ir neturėdavo leidimų jų laikyti, už ką iki 1998m. vasario 19d. jiems būtų grėsusi administracinė atsakomybė, tačiau ir po šios datos neįregistruojant ginklo ir negaunant leidimo jo laikyti, valstybės kaltintojams atrodydavo, kad tokią situaciją reikia vertinti kaip neteisėtą šaunamojo ginklo laikymą, nes minimi asmenys *„toku būdu sudarė kliūtis kontroliuojančių institucijų darbuotojams vykdyti ginklų ir šaudmenų apyvartos kontrolės funkciją.*“¹¹⁷. Šiuo konkrečiu cituotos bylos atveju, asmuo apylinkės teismo išteisintas, apygardos teismo nuteistas, o Lietuvos Aukščiausiasis Teismas gražino bylą ir savo sprendime nurodė:

„atskleidžiant G. S. kaltės turinį dėl neteisėto ginklo laikymo, taip pat atribojant baudžiamąją ir administracinę atsakomybę, būtina išsiaiškinti bei įvertinti kontroliuojančios policijos įstaigos veiksmus informuojant ginklo savininką dėl atsakomybės už neteisėtą ginklo laikymą, taip pat apie ginklų kontrolės įstatymo pasikeitimus dėl lygiavamzdžio šaunamojo ginklo įgijimo ir laikymo atsakomybės sugriežtinimo iš administracinės į baudžiamąją. Kasacinės instancijos teisėjų kolegija plačiau nenagrinėja skundo argumentų, dėl veikos kvalifikavimo, nes platesnių nurodymų pateikimas gali nustatyti išankstines išvadas bylą nagrinėsiančiam teismui.“¹¹⁸

Galiausiai apygardos teismas išteisino asmenį, argumentuodamas, kad:

¹¹⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2000m. spalio 31 d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 2K-633/2000).

¹¹⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2003 m. rugsėjo 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 2K-541/2003).

¹¹⁷ Vilniaus Apygardos Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. sausio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 1A-222-468/2012).

¹¹⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. lapkričio 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 2K-509/2011).

„Pabrėžtina, kad iki 1998 02 19 d. neteisėtas lygiavamzdžio medžioklinio šautuvo laikymas nebuvo laikomas nusikaltimu, tokia veika užtraukdavo tik administracinę atsakomybę (tuo metu galiojusio ATPK 194 str., 195 str., 196 str.). 1998 02 03 d. Lietuvos Respublikos Seimui pakeitus tuo metu galiojusio 1961 m. BK 234 str. dispoziciją (Lietuvos Respublikos Seimo 1998 02 03 d. įstatymo Nr. VIII-617 redakcija, įsigaliojo nuo 1998 02 19 d.), veika, pasireiškianti neteisėtu lygiavamzdžio medžioklinio šautuvo įgijimu, laikymu, nešiojimu, gaminimu ar realizavimu, buvo kriminalizuota. Kaip teisingai nustatė pirmosios instancijos teismas, šis BK 234 str. pakeitimas išplėtė neteisėtų veiksmų, susijusių su medžiokliniais lygiavamzdžiais šautuvais, apimtį, už kuriuos buvo pradėta taikyti baudžiamoji atsakomybė. Toks įstatymas laikytinas veikos nusikalstamumą nustatantis, bausmę griežtinantis ir kitaip sunkinantis nusikalstamą veiką padariusio asmens teisinę padėtį įstatymas, todėl neturintis grįžtamosios galios. Iš bylos medžiagos matyti, kad G. S. kaltinamajame akte nurodytą šaunamąjį ginklą ir šaudmenis įsigijo 1994 04 12 d. Atsižvelgiant į tai, G. S. atžvilgiu netaikytinas 1998 02 19 d. įsigaliojęs baudžiamasis įstatymas, numatantis baudžiamąją atsakomybę už neteisėtą lygiavamzdžio medžioklinio šautuvo įgijimą, laikymą, nešiojimą, gaminimą ar realizavimą.)“¹¹⁹

Taip pat teismas pažymėjo, kad:

„nei ATPK 195 str. ar BK 234 str. (1961 m. redakcija) ar BK 253 str. (2000 m. redakcija) nėra numatyta maksimali pavėlavimo kreiptis dėl ginklo įregistravimo trukmė. Šią aplinkybę patvirtino ir byloje liudytojais apklausti Utenos VPK Zarasų r. PK Viešosios tvarkos skyriaus Prevencijos poskyrio specialistas K. Č., parodęs, kad jokie įstatymai ar kiti norminiai aktai nenustatė ir nenustato jokio termino, kuriam pasibaigus, teisėtai įgytas šaunamasis ginklas negali būti registruojamas policijos įstaigoje ir leidimas jo laikymui neišduodamas.

E. Ž., nuo 1994 m. iki 1996 m. dirbęs Zarasų r. PK Leidimų (licencijavimo) skyriuje, parodęs, kad nebuvo jokių apribojimų įregistruoti ginklą, jie įregistruodavo ginklą ir po 5 metų ir išduodavo leidimą jo laikymui; už neteisėtą ginklo laikymą nuo 1998 m. buvo numatyta baudžiamoji atsakomybė, tačiau jei ginklo įsigijimui buvo gautas leidimas, jie laikė, kad jis įgytas teisėtai ir sumokėjus administracinę baudą jis būdavo įregistruojamas ir išduodamas leidimas jo laikymui“¹²⁰

„Kaip jau minėta, G. S. šaunamąjį ginklą įsigijo teisėtai. ATPK 195 str. numato administracinę atsakomybę už ginklo registravimo (perregistravimo) terminų arba jo įrašymo į

¹¹⁹ Vilniaus Apygardos Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. sausio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 1A-222-468/2012).

¹²⁰ Ibid.

*įskaitą pažeidimą (ginklo, kuriam įsigyti ir laikyti ar nešioti reikalingas leidimas, registravimo (perregistravimo) terminų arba jo įrašymo į policijos įstaigos įskaitą pasikeitus gyvenamajai vietai tvarkos pažeidimas). Vien tik ginklo laikymas, jo neužregistravus, nesukelia pagrindo baudžiamajai atsakomybei pagal BK 234 str. (1961 m. redakcija) ar BK 253 str. (2000 m. redakcija) atsirasti. Nors prokuroras mano, kad asmuo, atlikęs bent vieną iš BK 253 str. 1 d. numatytų alternatyvių veiksmų, pvz. laikydamas ginklą neturėdamas atitinkamo leidimo, turėtų būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn, tačiau kolegijos nuomone, asmuo, laikęs medžioklinį šaunamąjį ginklą, nustatyta tvarka jo neįregistravęs, pagal BK gali atsakyti tik tuo atveju, jeigu įstatymo nustatyto įregistravimo termino metu ar laiku, kai ginklas yra laikomas pasibaigus įregistravimo terminui, atsiranda sąlygos, dėl kurių ginklo įregistravimas, leidimas laikyti ir nešioti šaunamąjį ginklą negali būti išduotas, ir tai suprasdamas asmuo tyčia vengia kreiptis į policijos komisariatą dėl reikalingo leidimo gavimo ar pratęsimo. Atsižvelgiant į tai, atvirksčiai nei skunde teigia prokuroras, pirmosios instancijos teismas pagrįstai rėmėsi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2003 09 16 d. nutartyje baudžiamajoje byloje Nr. 2K-541/2003 suformuota praktika.*¹²¹

Manytina, kad toks teismo sprendimas tinkamas tokioje situacijoje. Lygindami ATPK 195 str. ir BK 253 str. 1 d. dispozicijas galime matyti, kad jos pagal savo pobūdį yra panašios, kadangi ginklo neįregistravimas sąlygoja tai, kad asmuo negauna leidimo šio ginklo laikyti. Teismas, sprenddamas ATPK 195 str. ir BK 253 str. 1 d. kolizijos klausimą, turėtų atsižvelgti į Lietuvos Aukščiausiojo Teismo formuojamą praktiką bei į ATPK 9 str. 2 d., kuriame nurodoma, kad administracinė atsakomybė už ATPK numatytus teisės pažeidimus atsiranda, jeigu savo pobūdžiu šie pažeidimai pagal galiojančius įstatymus neužtraukia baudžiamosios atsakomybės. Sprendžiant teisinės atsakomybės rūšies klausimą reikia vadovautis ne tik aukščiau minėtu teisiniu baudžiamojo įstatymo aiškinimu, tačiau būtina įvertinti veikos pavojingumo laipsnį.

Grįžtant prie mūsų temos, D kategorijos ginklams įsigyti, laikyti ir nešioti leidimas nereikalingas. Pažymėtina, kad 2010 m. lapkričio 18d. Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo pakeitimo įstatymas¹²² dujinius pistoletus ir revolverius, senovinius ginklus ir šaunamuosius ginklus, kurie atitinka kitų kategorijų kriterijus, tačiau joms nepriskiriami dėl nedidelės nukaunamosios galios, ir kurių sviedinio kinetinė energija yra nuo 2,5 J iki 7,5 J perkėlė iš D kategorijos ginklų grupės, prie C kategorijos ginklų, kuriems reikalingas leidimas įsigyti, laikyti

¹²¹ Vilniaus Apygardos Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. sausio 5 d. nutartis baudžiamajoje byloje (bylos Nr. 1A-222-468/2012).

¹²² Lietuvos Respublikos Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo pakeitimo įstatymas. *Valstybės žinios*. 2010, Nr. 142-7261.

ir nešioti. Iš esmės šis pakeitimas tai tam tikras atsakas į dujinių pistoletų ir revolverių perdirbimą, kad jie galėtų šaudyti koviniais šoviniais, bei juos perdirbus - siuntimu į užsienį, kur mokami dideli pinigai už tokio ginklo įsigijimą. Po šio pakeitimo susidarė situacija, kai įsigyti minimų ginklų, bei šaudmenų jiems be leidimo negalima, tačiau iki įstatymo įsigaliojimo įsigiję šių ginklų asmenys, turi teisę juos laikyti ir nešiotis be leidimo, tačiau kaip paties įstatymo pakeitime ir Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo pakeitimo įstatymo 2 straipsnio pakeitimo įstatyme¹²³ numatyta – tik iki 2014m. sausio 1d. Tai reiškia, kad asmenys po šios datos, turintys minėtus šaunamuosius ginklus ar šaudmenis, skirtus šiems ginklams šaudyti, tačiau nesugebėję gauti leidimo, bus traukiami baudžiamojon atsakomybėn pagal LR BK 253 straipsnį.

Pastebėtina, kad po šios datos gali susidaryti panaši situacija, kaip ir su imitaciniais šaudmenimis, tačiau šį kartą tai bus garsiniai šoviniai. Jie atitinka šaudmens sąvoką, neturint leidimo C kategorijos ginklui įsigyti, laikyti, nešioti, disponavimas minimais šaudmenimis bus pripažintas neteisėtu. Tačiau autoriaus manymu, kaip ir imitacinių šaudmenų vertinimo atveju, dėl tokios veikos neturėtų kilti baudžiamoji atsakomybė po 2014 m. sausio 1d. įstatymo įsigaliojimo.

2.2. Įgijimo, laikymo ir nešiojimo neteisėtumą taip pat nulemia Ginklų ir šaudmenų kontrolės 7 straipsnis, numatantis tam tikrų kategorijų šaunamųjų ginklų ir šaudmenų visišką draudžiamumą, tame pačiame įstatyme numatant tam tikras institucijas, galinčias disponuoti 7 straipsnyje išvardintais šaunamaisiais ginklais ir šaudmenimis. (Primename, kaip jau anksčiau darbe pastebėta, į šį sąrašą įtraukti ne tik šaunamieji ginklai ir šaudmenys, bet ir nešaunamieji ginklai, bei ginklų priedėliai.)

Aptarus kas nulemia neteisėtumą, disponuojant šaunamuoju ginklu ir šaudmenimis, pereiname prie to paties klausimo, tačiau sprogmenų ir sprogstamųjų medžiagų atžvilgiu. Galime teigti, kad disponavimas sprogmenimis ir sprogstamosiomis medžiagomis yra neteisėtas – kaip LR BK apibrėžta „neturint leidimo“, jeigu neatitinka Sprogmenų apyvartos kontrolės įstatymo nuostatų. Kaip minėta anksčiau, nuo 2013m. sausio 1d. pradeda galioti naujos redakcijos įstatymas, todėl teisėtumo sąlygas apžvelgsime lygindami darbo rašymo metu galiojančią ir naująją (įsigaliosiančią) redakcijas. Atsižvelgiant į tai, kad darbo gynimas numatomas jau įsigaliojus naujai Sprogmenų apyvartos kontrolės įstatymo redakcijai, toliau tekste naudojama sąvoka „senos redakcijos įstatymas“ – reikš iki 2013 m. sausio 1d. galiojančią Sprogmenų apyvartos kontrolės įstatymo redakciją, o „naujos redakcijos įstatymas“ – po 2013m. sausio 1d.

¹²³ Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo pakeitimo įstatymo 2 straipsnio pakeitimo įstatymas. *Valstybės žinios*. 2012, Nr. 81-4222.

įsigaliosiančią Sprogmenų apyvartos kontrolės įstatymo redakciją. Abi įstatymo redakcijos numato 3 licencijuojamos ūkinės komercinės veiklos rūšis :

1. Sprogmenų gamyba.

Senos redakcijos įstatymas šia veikla leidžia užsiimti tik juridiniams asmenims, tuo tarpu naujos redakcijos įstatymo 6 straipsnio 2 dalis numato, kad : „*Licencijas verstis šio straipsnio 1 dalyje nurodyta licencijuojama veikla gali gauti fiziniai ir juridiniai asmenys.*“ 11 straipsnis numato, kad : „*Fizinis ar juridinis asmuo, norintis gaminti sprogmenis, privalo turėti Ginklų fondo išduotą licenciją arba rašytinį sutikimą.*“ Tokia licencija verstis sprogmenų gamyba suteikia teisę įsigyti Lietuvos Respublikoje ir bet kurioje kitoje valstybėje narėje šiai veiklai reikalingas sprogmenų sudedamąsias dalis, parduoti ir naudoti bandymų tikslais savo pagamintus sprogmenis.

2. Prekyba sprogmenimis.

Abi įstatymo redakcijos numato, kad fizinis ar juridinis asmuo, norintis prekiauti sprogmenimis, privalo turėti Ginklų fondo išduotą licenciją arba rašytinį sutikimą. Tokia licencija nesuteikia teisės gaminti sprogmenis ir juos naudoti. Pažymėtina, kad draudžiama parduoti sprogmenis fiziniams asmenims, kurie nesiverčia įstatymo nustatyta licencijuojama veikla. Tai reiškia, kad bet koks sprogmens įgijimas bus neteisėtas (t.y. – laikytinas atitinkantis LR BK numatytą sąlygą „neturėdamas leidimo“) jei asmuo neturės licencijos sprogmenų gamybai, prekybai arba naudojimui (numatyta tik viena, jau darbe paminėta išlyga - „*išskyrus paraką ir kapsules lygiavamzdžių ir graižtvinių šaunamųjų ginklų savininkams ir valdytojams, kurie paraką ir kapsules gali įsigyti ir laikyti pagal Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo nuostatas*“).

3. Sprogmenų naudojimas.

Senosios redakcijos įstatyme buvo numatyta sąvoka „profesionalus sprogmenų naudotojas“. Pagal 19 straipsnio 1 dalį „*Profesionaliems naudotojams verstis sprogmenų naudojimu leidžiama tik šio Įstatymo nustatyta tvarka gavus licenciją iš Ginklų fondo arba šio Įstatymo 11 straipsnio 3 dalyje nustatyta tvarka gavus rašytinį sutikimą.*“ Naujos redakcijos įstatymas (13 straipsnis) numato, kad „*fizinis ar juridinis asmuo, norintis naudoti sprogmenis, privalo turėti Ginklų fondo išduotą licenciją ar rašytinį sutikimą.*“ Sprogmenų naudojimas reiškia fizinio ar juridinio asmens ūkinę komercinę veiklą, kurios metu sprogmenys bus panaudojami ūkinėje komercinėje veikloje tam tikslui, kuriam jie buvo pagaminti ir siekiant panaudoti jų sprogstamąsias savybes. Licencija ar rašytinis sutikimas verstis sprogmenų naudojimu suteikia teisę įsigyti, laikyti, gabenti ir naudoti sprogmenis. Beje gamintojai ir prekyautojai sprogmenimis, norėdami „laikyti“ sprogmenis, privalo turėti atskirą leidimą.

Atkreiptinas dėmesys, kad mes nagrinėjome tik įstatyminio lygmens nuostatas, tačiau konkretus įstatymo įgyvendinimas atliekamas poįstatyminiais teisės aktais.

Aptarę šias tris licencijuojamas veiklas matome, kad iš konteksto iškrenta LR BK 253 straipsnio veika „nešiojimas“. Nėra teisės aktų, kurie suteiktų teisę nešioti sprogmenis ar sprogstamąsias medžiagas, todėl formuluotė tas, kas neturėdamas leidimo nešioti sprogmenis ar sprogstamąsias medžiagas yra logiškai neteisingas, nes neįmanoma situacija, kad nešiojimas sprogmenis ar sprogstamosios medžiagos būtų pripažintas teisėtu, nesant tokio leidimo išdavimo galimybės, todėl galime teigti, jog tokia veika yra iš viso draudžiama.

Apibendrinami išdėstyti teiginiai, galime teigti, jog LR BK straipsnyje padarytos numatytos veikos, atitinkančios aplinkybę „neturėdamas leidimo“ reiškia ne tik, veikos padarymą neturint atitinkamos licencijos, leidimo ar esant visiškai draudžiamumui (t.y. nesilaikymas numatytos ribotos civilinės apyvartos įstatyminio reglamentavimo), bet ir keliamą pavojų visuomenei ir valstybei. Todėl įstatymų leidėjas kartais imasi iniciatyvos neteisėtai, be leidimo turimus ginklus paimti iš piliečių, juos įteisinti, taip sumažinant grėsmę visuomenei. Paminėtinas iki 1998m. LR BK numatytas specialus atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagrindas, bei specialūs įstatymai - 2006 06 22 d. Ginklų, šaudmenų ir sprogmenų savanoriško atidavimo ir ginklų bei šaudmenų įteisinimo laikinasis įstatymas Nr. X-713 (įsigaliojo 2006 10 01 d. ir galiojo 6 mėnesius), 2000 05 09 d. Ginklų, šaudmenų ir sprogmenų, sprogstamųjų medžiagų savanoriško atidavimo, ginklų ir šaudmenų įteisinimo laikinasis įstatymas Nr. VIII-1667 (įsigaliojo 2000 05 24 d. ir galiojo 6 mėnesius), 1999 06 08 d. Ginklų, šaudmenų ir sprogmenų, sprogstamųjų medžiagų savanoriško atidavimo, ginklų ir šaudmenų įteisinimo laikinasis įstatymas Nr. VIII-1216 (įsigaliojo 1999 06 23 d. ir galiojo 3 mėnesius). Minimų įstatymų tikslas buvo beveik vienodas – *sudaryti teisinės prielaidas išimti iš civilinės apyvartos neteisėtai laikomus šaunamuosius ginklus (toliau - ginklai), šaudmenis, sprogmenis, sprogstamąsias medžiagas ir paskatinti asmenis savanoriškai šiuos daiktus atiduoti policijos įstaigoms ar Lietuvos kariuomenei.*

2.1.4. Atsakomybėn trauktinas asmuo

Nusikaltimo numatyto LR BK 253 straipsnio, subjektu, remiantis LR BK 13 straipsnio 1 ir 2 dalimis, bei 20 straipsnio 1 dalimi gali būti tik pakaltinamas fizinis asmuo, kuriam iki nusikalstamos veikos padarymo buvo sueję 16 metų. Minėtoje nusikaltimo sudėtyje nėra įtrauktas specialaus nusikaltimo subjekto požymis ir teismas kvalifikuojant veiką pagal LR BK 253 straipsnį dėl atsakomybėn trauktino asmens nekyla problemų.

Šiame darbe jau buvo užsiminta apie tai, kad šiuo metu baudžiamajame įstatyme nėra numatyta baudžiamoji atsakomybė juridiniams asmenims už nusikaltimo numatyto LR BK 253 straipsnyje padarymą ir autorius tai vertina kaip įstatymo spragą, nes praktikoje tokia galimybė nėra neįmanoma (pavyzdžiui įmonės prekiaujančios, gaminančios ar naudojančios šaunamuosius ginklus, šaudmenis, sprogmenis ar sprogstamąsias medžiagas), kadangi Ginklų ir šaudmenų kontrolės, bei Sprogmenų apyvartos kontrolės įstatymo nuostatos taikomos ir fiziniams ir juridiniams asmenims, t.y. numatomos teisės ir pareigos. Juo labiau, kad XXXVI skyriuje, kuriame randame LR BK 253 straipsnį, iš 9 numatytų nusikalstamų veikų, net 6 numatyta juridinių asmenų atsakomybė. Atkreiptinas dėmesys, kad nėra pateiktų įstatymo pakeitimo projektų, numatančių baudžiamąją atsakomybę juridiniams asmenims, padariusiems LR BK 253 straipsnyje numatytą nusikalstamą veiką.

2.1.5. Trys šaunamieji ginklai, didelės sprogstamosios galios arba didelis kiekis šaudmenų, sprogmenų ar sprogstamųjų medžiagų, kaip kvalifikuojantys požymiai.

LR BK 253 straipsnio 2 dalyje numatyta ir baudžiamoji atsakomybė kyla, jei asmuo, neturėdamas leidimo *pagamino, įgijo, laikė, nešiojo, gabenar realizavo ne mažiau kaip tris šaunamuosius ginklus, didelės sprogstamosios galios arba didelį kiekį šaudmenų, sprogmenų ar sprogstamųjų medžiagų*. Šie požymiai yra kvalifikuojantys – jie didina veikos pavojingumo laipsnį ir numato didesnę asmens atsakomybę. Nagrinėdami įstatymo leidėjo suformuluotą LR BK 253 straipsnio 2 dalies dispozicijos konstrukciją, galime teigti, jog baudžiamoji atsakomybė kyla, kai neturint leidimo (neteisėtai) pagaminta, įgyta, laikoma, nešiojama, gabenama arba realizuojama :

1. ne mažiau kaip trys šaunamieji ginklai arba
2. didelės sprogstamosios galios šaudmenys, sprogmenys ar sprogstamosios medžiagos arba
3. didelis kiekis šaudmenų, sprogmenų ar sprogstamųjų medžiagų.

Matome, kad kvalifikuojantys požymiai suformuluoti kaip alternatyvos, todėl baudžiamajoje byloje esant bent vienai iš minimų aplinkybių, veika kvalifikuojama pagal antrąją nagrinėjamo straipsnio dalį. Dėl ne mažiau kaip trijų šaunamųjų ginklų, vertinimo problemų nekyla, nes pasirinktas konkretus, apibrėžtas požymis, tačiau susiduriame su didelio kiekio ir didelės sprogstamosios galios nustatymo problema. Nei vieno iš šių kriterijų apibrėžimo LR BK nepateikia. Jei žiūrėtumėme į įstatyminių lygmenį, tai anksčiau Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas numatydavo tam tikrą kiekį šaudmenų, kuris leistinas laikyti asmeniui, turinčiam

leidimą jais disponuoti. (Atkreiptinas dėmesys, kad šiuo metu įstatymas iš vis nenumato maksimalaus teisėtai laikomų šaudmenų skaičiaus) Dažnai tai tapdavo gynybos argumentas, jog reikia į šio įstatymo numatytą reglamentavimą atsižvelgti kaip į orientacinį skaičių, kalbant apie didelio kiekio šaudmenų skaičiaus nustatymą. Deja autorius nesutinka su tokia nuomone, nes toks reglamentavimas skirtas asmeniui, kuris turi leidimą, t.y. tam tikras skaičius buvo nustatomas teisėtai laikomiems šaudmenims. Negalime teigti, jog 100 teisėtai turimų šaudmenų kelia tokį patį pavojų, kaip ir 100 neteisėtai turimų šaudmenų. Tačiau naujausia teismų praktika nelinkusi laikytis tokios pozicijos. Štai Lietuvos Aukščiausiojo Teismo plenarinės sesijos nutartyje pasisakyta, kad:

„Sutiktina ir su kasacinio skundo argumentais, kad Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo nuostatos laikytinos tam tikru orientyru aiškinantis didelio kiekio požymį. Kasaciniame skunde teisingai nurodoma, kad šio įstatymo 12 straipsnio 8 dalyje (2002 m. sausio 15 d. įstatymo Nr. IX-705 redakcija) buvo nurodyta, kad fiziniai asmenys gali įsigyti ir vienu metu turėti ne daugiau kaip 300 vienetų kiekvieno tipo (kalibro) šovinių ginklams, kuriuos jie turi; fiziniai asmenys, turintys ginklus sportui, gali įsigyti ir vienu metu turėti iki 1000 vienetų kiekvieno tipo (kalibro) šovinių; vėliau įsigaliojusioje šio straipsnio redakcijoje (2007 m. gruodžio 4 d. įstatymo Nr. X-1348) šovinių skaičius padidintas iki 500 vienetų kiekvieno tipo (kalibro) šovinių ginklams, o šiuo metu šovinių kiekis apskritai neribojamas.“¹²⁴

Kalbant apie didelę sprogstamąją galią, Sprogmenų apyvartos kontrolės įstatymo 6 straipsnio 1 dalis numato, kad didelio galingumo sprogstamosios medžiagos yra tos, kurių detonacijos greitis didesnis negu 7500 m/s. Tačiau naujos redakcijos įstatymas atsisako šio reglamentavimo ir nenumato, ką laikyti didelės sprogstamosios galios sprogstamosiomis medžiagomis.

Pažymėtina, kad pagal 1961 m. LR BK didelis kiekis šaudmenų buvo laikomas 50, o sprogstamųjų medžiagų – 0,1 kg. Nors kai kurie šaltiniai teigia, kad tai galimas atskaitos taškas pripažįstant didelį kiekį šaudmenų, sprogmenų ar sprogstamųjų medžiagų, tačiau teismų praktika tai paneigia, kaip ir cituota plenarinė nutartis:

„Sisteminė teisinio reguliavimo analizė leidžia daryti išvadą, kad teismų praktika, susiformavusi galiojant 1961 m. BK, kurio 234 straipsnio 2 dalyje numatyta, jog daugiau kaip 50 šaudmenų laikoma dideliu šaudmenų kiekiu, šiuo metu negali būti laikoma reikšmingu šaltiniu sprendžiant baudžiamosios atsakomybės klausimus pagal dabar galiojančio BK 253 straipsnį.“

¹²⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo plenarinės sesijos 2012 m. spalio 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 2K-P-178/2012).

Apibendrinami tai kas pasakyta, galime konstatuoti, jog dvi sąvokos – didelis kiekis ir didelė sprogstamoji galia, LR BK 253 straipsnio 2 dalies prasme yra vertinamojo pobūdžio ir šio kvalifikuotino požymio pripažinimas priklauso teismo iniciatyvai kiekvienoje konkrečioje baudžiamojoje byloje, pagal konkrečias bylos aplinkybes. Tokią išvadą patvirtina Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pažymėjęs, kad :

„Atsakant į klausimą, ar disponuojama dideliu šaudmenų kiekiu, kaip ir kitose bylose (dėl kitų nusikaltimų padarymo), kuriose veikos kvalifikuojamos naudojant didelio kiekio požymį (pvz., kasacinės nutartys Nr. 2K-7-45/2007, Nr. 2K-7-48/2012), turi būti vertinamos visos reikšmingos bylos aplinkybės, o ne vien tik nusikaltimo dalyko kiekybinė išraiška.

Vien tik didesnio skaičiaus šaudmenų, nei oficialiai pareigūnui galėjo būti išduota, turėjimas pagal pavojingumą negali būti prilygintas tokiam pavojingumui, kokį visuomenei sukelia sunkaus nusikaltimo padarymas. Tokia išvada darytina ir atsižvelgus į tai, kad šoviniai buvo laikomi saugiai – ginklams ir šaudmenims saugoti tinkamame seife kartu su teisėtai laikytu ginklu ir šaudmenimis, todėl nebuvo jokios tikimybės, kad šaudmenys netinkamai laikant gali patekti kitiems asmenims, galintiems kelti grėsmę visuomenės saugumui. Byloje nenustatyta jokių požymių, kad nuteistasis šaudmenis būtų ketinęs ar galėjęs naudoti pavojingai visuomenei; šovinių įsigijimo aplinkybių ir įsigijimo tikslų nenustatymas niekaip negali būti vertinamas nuteistojo nenaudai.“¹²⁵

Matome suformuluotą taisyklę, kad nusikaltimo sunkumas nustatomas ne vien tik pagal nusikaltimo dalyko kiekybinę išraišką. Tad ką reikėtų įvertinti, norint pripažinti didelį kiekį šaudmenų, sprogmėnų ar sprogstamųjų medžiagų. Kaip jau minėta tai priklausys nuo konkrečių aplinkybių, kurios skiriasi atskirose baudžiamosiose bylose, tačiau galime išskirti, kad atsižvelgti reikia į kiekį vienetais, kilogramais, šių daiktų rūšis ir charakteristiką - cheminę sudėtį, paskirtį, smogiamąją ir griaujamąją galią, paplitimą, pritaikomumą, pavojingumą, taip pat laikymo būdą (nors pats veikos padarymo būdas ir motyvai neturi reikšmės kvalifikuojant veiką, tačiau atsižvelgti, ar dalykas buvo saugiai padėtas ir dėl to sumažėjo pavojus aplinkiniams) ir kitas aplinkybes.

Kalbant apie sprogstamąją galią, čia mažesnę reikšmę gali turėti dalyko kiekis, nes ir mažas kiekis sprogstamosios medžiagos, arba keli sprogmėnys, jei jie dėl savo sprogimo gali sukelti sunkius padarinius, bus pripažintini kaip didelės sprogstamosios galios. Vertinant šį požymį didelę svarbą įgaus specialisto ar eksperto išvada apie sprogstamosios medžiagos ar

¹²⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo plenarinės sesijos 2012 m. spalio 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 2K-P-178/2012).

sprogmens charakteristiką – cheminę sudėtis, griaunamoji galia, detonacijos greitis, pavojingumas ir pan.

Apibendrinami išdėstyti teiginius pastebime, kad sąvokos „didelis kiekis“ ir „didelė sprogstamoji galia“ yra vertinamojo pobūdžio, ir jų kvalifikavimas priklauso nuo daugelio faktorių, pagal konkrečias baudžiamosios bylos aplinkybes, todėl tai, kad LR BK 253 straipsnio 2 dalyje nėra nustatytų konkrečių skaičių įvardinant minėtas sąvokas, nelaikytinas įstatymo trūkumu, nes toks reglamentavimas nebūtų tikslingas. Todėl svarbiu šaltiniu, atskleidžiant nagrinėtų sąvokų turinį, tampa teismų formuojama teismų praktika.

2.2. Kaltė, kaip pagrindinis subjektyvusis neteisėto disponavimo šaunamaisiais ginklais, šaudmenimis, sprogmenimis ar sprogstamosiomis medžiagomis požymis.

Subjektyvieji nusikalstamos veikos sudėties požymiai „*apibūdina žmogaus vidinę – psichinę, savo elgesį suvokiančią, pateisinančią, nukreipiančią ir kontroliuojančią pusę.*“¹²⁶ Kaip jau minėjome, tikslai ir motyvai šios nusikalstamos veikos kvalifikavimui reikšmės neturi. Kalbėdami apie pakaltinamumą, žinome jog ši žmogaus savybė yra preziumuojama ir tik kilus abejonėms LR BK ir LR BPK yra numatytas atskiras veikimo mechanizmas. Atsižvelgiant į tai, šiame poskyryje nagrinėsime pagrindinį subjektyvųjį, nusikalstamos veikos, įtvirtintos LR BK 253 straipsnyje, sudėties požymį – kaltę, kuri turi būti įrodinėjama kiekvienoje baudžiamojoje byloje.

Kaltė baudžiamosios teisės teorijoje apibrėžiama, kaip „*asmens, padariusio pavojingą veiką, vidinis (psichinis) santykis su objektyviaisiais nusikalstamos veikos sudėties požymiais.*“¹²⁷ LR BK 16 straipsnio 4 dalyje yra numatyta, kad *asmuo baudžiamas už nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo padarymą dėl neatsargumo tik šio kodekso specialiojoje dalyje atskirai numatytais atvejais.* LR BK 253 straipsnyje nėra numatyta, kad ši veika padaroma dėl neatsargumo, todėl darytina išvada, kad ši veika padaroma LR BK 15 straipsnyje numatyta tyčinės kaltės forma. Atkreiptinas dėmesys, kad LR BK 16 straipsnio 4 dalis turi teismų praktikos suformuotų išimčių¹²⁸, todėl tai nėra absoliuti taisyklė.

¹²⁶ Piesliakas V. *supra note* 15, P. 335.

¹²⁷ *Ibid*, P. 352.

¹²⁸ Kaip pavyzdys pateiktinas - Lietuvos Aukščiausiojo Teismo plenarinės sesijos 2009 m. spalio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 2K-P-305/2009).

Konkretinant kaltės formą, atkreiptinas dėmesys, kad LR BK 253 straipsnyje numatyto nusikaltimo sudėtis – formalioji, o teorijoje teigiama, kad *padarant nusikalstamas veikas, kurių sudėtys yra formalios, tyčia gali būti tik tiesioginė*¹²⁹. Tai patvirtina ir baudžiamosios teisės specialistai, teigdami, kad LR BK 253 straipsnio „*subjektyviosios pusės požymiui – kaltei būdinga tik tiesioginė tyčia, t.y. kaltininkas supranta, kad neteisėtai, neturėdamas leidimo, gamina, įgyja, laiko, nešioja, gabena ar realizuoja šaunamąjį ginklą, šaudmenis, sprogmenis ar sprogstamąsias medžiagas, ir nori taip veikti.*“¹³⁰

Tai, kad LR BK 253 straipsnyje numatyta veika padaroma tyčine kaltės forma, patvirtina ir teismų praktika :

„*BK 253 str. numatyto nusikaltimo sudėtis yra formalioji, todėl šis nusikaltimas padaromas tik tiesiogine tyčia, t. y. kaltininkas turi suvokti, jog ginklus ar šaudmenis jis įgyja, laiko be leidimo ir nori taip veikti.*“¹³¹

Cituotoje byloje, atsižvelgiant į bylos aplinkybes, teismas sukonkretino kaltės turinį, teigdamas :

„*Kaip minėta, tam, kad asmenį būtų galima pripažinti kaltu dėl BK 253 str. 2 d. numatyto nusikaltimo padarymo, be objektyviųjų nusikaltimo sudėties požymių, būtina nustatyti ir subjektyviuosius, tarp jų – kalbę. Pripažįstant J. V. G. kaltu pagal BK 253 str. 2 d., būtina įrodyti, kad jis suvokė, jog tuos 152 vnt. šaudmenų jis įgijo ir laikė be leidimo, jog tai yra didelis kiekis ir, kad jis norėjo taip veikti. Dar konkrečiau aiškinant kaltės turinį ir susiejant jį su šios bylos faktinėmis aplinkybėmis, būtina įrodyti, kad nuteistasis žinojo ir suprato, kad jo įgyjami ir laikomi 152 vnt. šovinių yra netinkami šaudyti iš jo laikomo ginklo, dėl ko juos jis įgyja ir laiko neturėdamas tam leidimo, tačiau vis tiek norėjo veikti ir veikė neteisėtai, t. y. šiuos šovinius įgijo ir laikė.*“

Šioje byloje asmuo buvo išteisintas dėl nusikaltimo, numatyto LR BK 253 straipsnio 2 dalyje padarymo, nesant nusikalstamos veikos sudėties, o būtent, asmuo nusipirko 152 „Makarov“ šovinius, savo teisėtai turimam šaunamajam ginklui „SIG SAUER 230“, nors minimi šoviniai netinkami jo ginklui. Taigi neturėjo leidimo įsigyti tokius šovinius, tačiau kaip konstatavo teismas :

„*9 mm „Makarov“ šoviniai, už kurių neteisėtą įgijimą ir laikymą nuteistas J. V. G. , yra to paties kalibro, kaip ir jo leidime laikyti ir nešioti ginklą nurodyti šoviniai, jie*

¹²⁹ Piesliakas V. *supra note* 15, P. 376.

¹³⁰ Švedas G., Abramavičius A., Bieliūnas E., *supra note* 25, P. 257.

¹³¹ Lietuvos Apeliacinio Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. vasario 12 d. nuosprendis baudžiamajoje byloje (bylos Nr. 1A-47/2009).

nėra akivaizdžiai skirtingi nuo kitų apelianto laikytų šovinių, tinkančių šaudyti iš jo teisėtai laikyto pistoleto. Priešingai – jie labai panašūs ne tik vizualiai, bet ir pagal savo parametrus. Be to, „Makarov“ šovinius, kaip ir kitus, tinkančius apelianto pistoletui, šovinius, taip pat galima be išskirtinių pastangų įdėti į pistoleto dėtuvę. Apelianto laikyti „Makarov“ šoviniai šiuo metu naudojami šaudyti iš daugelio ginklų, o tai, kad jie pistoletui „SIG SAUER 230“ netinkami, paaiškėjo tik specialistui atlikus tyrimą. Taigi, J. V. G. dėl objektyvių priežasčių negalėjo suprasti ir nesuprato, jog jis įgijo ir laikė kitokius, nei leidime nurodyta, šovinius, netinkančius šaudyti iš jo pistoleto, todėl darytina išvada, kad jo veiksmuose nebuvo BK 253 str. 2 d. numatyto subjektyviosios pusės požymio – kaltės.“

Taigi asmuo turėjo leidimą ir nors įgijo bei laikė šovinius, kurie netinka jo turėtam pistoletui, tai darydamas jis dėl objektyvių priežasčių negalėjo suprasti, kad veikia neteisėtai, taigi sąžiningai klydo, todėl ir negalėjo būti patrauktas baudžiamojon atsakomybėn pagal BK 253 straipsnį.

Ne retai tokio tipo bylose, kaip jau matėme iš aukščiau cituotos bylos, apie kaltės buvimą teismai sprendžia pagal veikos objektyviuosius požymius – veiksmų pobūdį ir turinį, mąstą, kryptingumą ir pan. Dažnai tai nutinka bylose didinant šaudmenų kinetinę energiją:

„Nepagrįstas kasatoriaus teiginys, kad jo veikoje nėra tyčios, nes jis nežinojo, jog tokiu būdu užtaisyti ginklo negalima, ir, kad toks garsinio šovinio ir guminio šrato derinys turi žymiai didesnę kinetinę energiją, kad atseit taip užtaisyti ginklą patarė pardavėjas A. K., tačiau liudytojas A. K. tiek ikiteisminiame tyrime, tiek akistatos su T. V. metu, tiek teisme neigė pataręs tokiu būdu užtaisyti ginklą. A. S. davė parodymus, jog jis žinojo kad revolverį galima užtaisyti šoviniais su juose esančiomis guminėmis kulkomis. Taip pat žinojo, jog jie silpnesni už jo naudotą garsinio šaudmens ir šrato derinį. A. S. parodymus patvirtino ir T. V.

*Pats A. S. ne kartą iš revolverio šaudė pasigamintais savadarbiais šaudmenimis į įvairius taikinius ir pats suvokė, kad tokių savadarbių šovinių iššautų sviedinių kinetinė energija ženkliai didesnė už pramoniniu būdu pagamintų guminių šovinių. A. S. yra pripažinęs, kad T. V. jam padovanojo minimą revolverį su instrukcija bei šaudmenimis. Instrukcijoje nurodyta, kokiais šaudmenimis galima šaudyti iš dovanoto revolverio ir, kad šių šovinių kinetinė energija negali viršyti 7,5 J. Šios aplinkybės rodo, kad A. S. siekė akivaizdžiai padidinti šaudmens galingumą ir savo veiksmų pavojingumą aiškiai suprato.*¹³²

¹³² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. birželio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 2K-269/2009).

Apibendrinus išdėstytus teiginius, darytina išvada, kad įrodinėjant asmens kaltę, padarius LR BK 253 straipsnyje numatytą nusikaltimą, priklausant nuo konkrečios bylos aplinkybių, įrodinėtina kaltės apimtis gali kisti, tačiau būtina atskleisti intelektualųjį kaltės momentą – psichinį santykį su veika, o būtent, kad asmuo suvokė daromos veikos pavojingą pobūdį, bei valinį tiesioginės tyčios momentą, pabrėžiant ne padarinių, kadangi jie nėra sudėties elementas, siekimą, norėjimą, o patį veikos siekimą.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

1. LR BK 253 straipsnis, numatantis baudžiamąją atsakomybę už neteisėtą disponavimą šaunamaisiais ginklais, šaudmenimis, sprogmenimis ar sprogstamosiomis medžiagomis yra daugiamečio teisininkų darbo rezultatas, kuriam didelės įtakos turėjo ne tik tarybinės Rusijos baudžiamoji teisė, bet ir tarpukario Lietuvos teisinė patirtis. Nagrinėjant reglamentavimo kaitą, pastebima tam tikra socialinių santykių kitimo tendencija – tiek nacionaliniu, tiek tarptautiniu lygmeniu plečiama ir griežtinama baudžiamoji atsakomybė, už nagrinėjamo nusikaltimo padarymą.

2. Remiantis pateikiamais oficialios registruotos statistikos duomenimis, asmenų, teisėtai disponuojančių šaunamaisiais ginklais ir šaudmenimis, nuolat didėja, nors pačios visuomenės ginkluotumas, lyginant su kitomis valstybėmis išlieka mažas, o nusikaltimo numatyto LR BK 253 straipsnio dispozicijoje padarymo skaičiai išlieka stabilūs ir tam tikros didėjimo ar mažėjimo tendencijos neįžvelgiama.

3. Remiantis doktrininio ir teisminiu aiškinimu nustatyta, kad LR BK 253 straipsnio saugoma vertybė – visuomenės saugumas, siejamas su grėsme, kurią kelią neteisėtas disponavimas šaunamaisiais ginklais, šaudmenimis, sprogmenimis ar sprogstamosiomis medžiagomis, kuris apima neapibrėžtą teisinių gėrių ratą.

4. Lietuvos teismai nagrinėdami baudžiamąsias bylas, susijusias su LR BK 253 straipsnyje numatyto nusikaltimo padarymu, dažniausia susiduria su dalyko aiškinimo ir interpretavimo problema. Todėl kiekvienoje byloje, konkretaus objekto identifikavimas kaip LR BK 253 straipsnio dalyku turėtų būti pavestas atlikti kriminalistikos specialistui/ekspertui, paliekant teisę teismui spręsti klausimą dėl baudžiamosios atsakomybės kilimo.

5. LR BK 253 straipsnio dispozicija nėra blanketinio pobūdžio, todėl tam tikro teisės akto, reguliuojančio civilinę šaunamųjų ginklų, šaudmenų, sprogmenų ar sprogstamųjų medžiagų apyvartą, pažeidimas, automatiškai nesuponuoja baudžiamosios atsakomybės kilimo fakto pagal LR BK 253 straipsnį. Todėl pripažįstant šaunamąjį ginklą ar šaudmenis LR BK 253 straipsnio dalyku, negalima tiesiogiai remtis Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo nuostatomis, nes jos tik metodinė medžiaga, baudžiamasis įstatymas šaunamąjį ginklą ir šaudmenis, kaip aptariamo nusikaltimo dalyką supranta kiek kitaip ir kiek siauriau. Tenka konstatuoti, kad iki šiol klausimas, ką laikyti šaunamąjį ginklą baudžiamosios teisės prasme, lieka diskusijų objektu.

6. LR BK 253 straipsnio pažeidimo atribojimo kriterijus nuo LR BK 254 straipsnio – numatytų pavojingų ir uždraustų veikų specifikos aiškinimas, nes dalykas čia yra identiškas; nuo 258 straipsnio, be kitų bendrų skiriamųjų bruožų, pagrindinis dėmesys turi būti skiriamas - dalyko aiškinimui, o nuo ATPK 195 straipsnio – Lietuvos Aukščiausiojo Teismo suformuota

teisminė praktika, kurios pagrindinė nuostata, jog būtina įvertinti visumą aplinkybių, bei patį veikos pavojingumą.

7. Baudžiamajame įstatyme nėra numatyta baudžiamoji atsakomybė juridiniams asmenims už nusikaltimo, numatyto LR BK 253 straipsnyje, padarymą ir tai vertintina kaip įstatymo spraga, kurią siūloma ištaisyti papildant LR BK 253 straipsnį trečiaja dalimi, kuri numatytų juridinių asmenų atsakomybę, už nagrinėjamo straipsnio numatytus nusikaltimus.

8. Remiantis teismų praktika, kvalifikuojantys požymiai „didelis kiekis“ ir „didelė sprogstamoji galia“ yra vertinamojo pobūdžio, ir jų kvalifikavimas priklauso ne vien tik nuo nusikaltimo dalyko kiekybinės išraiškos, bet ir nuo daugelio kitų faktorių, pagal konkrečias baudžiamosios bylos aplinkybes.

9. Įrodinėjant asmens tiesioginę tyčinę kaltę, padarius LR BK 253 straipsnyje numatytą nusikaltimą, įrodinėtiną kaltės apimtį gali kisti, priklausomai nuo konkrečių baudžiamosios bylos aplinkybių. Pastebėtina, kad dažnai teismai apsiriboja tik konstatuojamojo pobūdžio pareiškimais apie asmens tiesioginę tyčinę kaltę, nors apie kaltės buvimą teismai turėtų spręsti pagal veikos objektyvius požymius – veiksmų pobūdį ir turinį, mastą, kryptingumą, asmens patirtį su šaunamaisiais ginklais, šaudmenimis, sprogmenimis ar sprogstamosiomis medžiagomis ir pan., bei tai aptarti nuosprendyje ar nutartyje.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Teisės norminiai aktai

- 1.1. Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Valstybės žinios*. 1992, Nr. 33-1014.
- 1.2. Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas. Įsigaliojęs nuo 1985 m. balandžio 1d. *Valstybės žinios*. 1985-01-03 Nr. 1-1.
- 1.3. Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo, Baudžiamojo proceso ir Pataisos darbų kodeksų pakeitimo ir papildymo. *Valstybės žinios*. 1991, Nr. 36-975.
- 1.4. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 8(1), 35, 54, 54(1), 131(1), 227(2), 234, 234(1), 294, 295, 321(2) straipsnių pakeitimo ir papildymo 227(3) straipsniu įstatymas. *Valstybės žinios*. 1998, Nr. 51-1396.
- 1.5. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas // *Valstybės žinios*. 2000-10-25. Nr.89-2741.
- 1.6. Lietuvos Respublikos policijos veiklos įstatymas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 90 - 2777.
- 1.7. Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas. *Valstybės žinios*. 1996. Nr.69 -1665.
- 1.8. Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas. *Valstybės žinios*. 2002. Nr.13 - 467. Aktuali įstatymo redakcija nuo 2012-09-01.
- 1.9. Lietuvos Respublikos Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo pakeitimo ir papildymo bei Įstatymo papildymo priedu įstatymas, *Valstybės žinios*, 2007, Nr. 135-5452.
- 1.10. Lietuvos Respublikos Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo pakeitimo įstatymas. *Valstybės žinios*. 2010, Nr. 142-7261.
- 1.11. Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo pakeitimo įstatymo 2 straipsnio pakeitimo įstatymas. *Valstybės žinios*. 2012, Nr. 81-4222.
- 1.12. Lietuvos Respublikos Sprogmenų apyvartos kontrolės įstatymas. *Valstybės žinios*. 2003, Nr. 17-701.
- 1.13. Lietuvos Respublikos Sprogmenų apyvartos kontrolės įstatymo pakeitimo įstatymas. *Valstybės žinios*. 2012, Nr. 81-4220.

- 1.14. Lietuvos Respublikos įstatymas Dėl leidimo įsigyti, laikyti ir nešioti šaunamuosius ginklus savigynai bei dėl neteisėtai įgytų ir laikomų šaunamųjų ginklų, šaudmenų arba sprogstamųjų medžiagų savanoriško atidavimo. *Valstybės žinios*. 1994m. Nr.5-66.
- 1.15. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. birželio 1 d. nutarimas Nr. 657 „Dėl naujos redakcijos Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo koncepcijos.“
- 1.16. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. gruodžio 21 d. nutarimas Nr. 1495 „Ginklų, A kategorijos ginklų priedėlių, šaudmenų, jų dalių gamybos, ginklų taisymo, ginklų ir šaudmenų perdirbimo licencijavimo taisyklės“. *Valstybės žinios*. 2011, Nr. 159-7521.
- 1.17. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. gegužės 27 d. nutarimas Nr. 665, „B, C, D kategorijų ginklų, jų šaudmenų, jų dalių eksporto (išvežimo), importo (įvežimo), gabenimo tranzitu taisyklės“. *Valstybės žinios*. 2003, Nr. 52-2341.
- 1.18. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. gegužės 27 d. nutarimas Nr. 666, „Dėl kai kurių rūšių veiklos, susijusios su ginklų ir šaudmenų apyvarta, licencijavimo taisyklių patvirtinimo.“ *Valstybės žinios*. 2003, Nr.52-2342.
- 1.19. Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerijos pateiktas Jungtinių Tautų Organizacijos Ekspertų komiteto sudarytas pavojingų medžiagų sąrašas. *Valstybės žinios*. 1997, Nr. 113.
- 1.20. Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerijos pateiktas 2-9 pavojingumo klasių medžiagų sąrašo papildymas (JTO Nr. didėjimo tvarka). *Valstybės žinios*. 1998, Nr. 111.
- 1.21. Lietuvos policijos generalinio komisaro 2003m. birželio 23 d. įsakymas Nr. V-363 „Dėl juridinių asmenų ginklų ir šaudmenų civilinės apyvartos ir jos kontrolės taisyklių patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2011, Nr. 28-1364.
- 1.22. Lietuvos policijos generalinio komisaro 2003m. birželio 23 d. įsakymas Nr. V-362 „Dėl fizinių asmenų ginklų ir šaudmenų civilinės apyvartos ir jos kontrolės taisyklių patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2003, Nr. 137-5023.
- 1.23. Ekspertų komisijos daiktų, įrenginių modeliams ginklams bei konkrečiai jų kategorijai priskirti 2011m. kovo 24d. posėdžio protokolo išrašas Nr. 12. *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 42-2033.
- 1.24. Protokolas prieš neteisėtą šaunamųjų ginklų, jų dalių ir komponentų bei šaudmenų gamybą ir prekybą jais, papildantis Jungtinių Tautų konvenciją prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą (2002 12 12) *Valstybės žinios*. 2005. Nr.12 – 358.

- 1.25. Europos Bendrijų Tarybos 1991m. birželio 18d. direktyva Nr. 91/477/EEB „Dėl ginklų įsigijimo ir laikymo kontrolės“. Europos sąjungos teisės internetinis puslapis <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:13:11:31991L0477:LT:PDF> [žiūrėta 2012-10-13]
- 1.26. 2008m. gegužės 21d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/51/EB iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 91/477/EEB dėl ginklų įsigijimo ir laikymo kontrolės. Europos sąjungos teisės internetinis puslapis <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32008L0051:LT:NOT> [žiūrėta 2012-10-13]

2. Specialioji literatūra

- 2.1. Abramavičius A., Čepas A., Drakšienė A. ir kt. *Baudžiamoji teisė: bendroji dalis. Vadovėlis*. Vilnius: Eugrimas, 1996 m.
- 2.2. Kavolis M., Bieliackinas S. *Baudžiamasis statutas su papildomais baudžiamaisiais įstatymais ir komentarais, sudarytais iš Rusijos Senato sprendimų bei kitų aiškinimų*. Kaunas : D.Gutmano knygynas, 1934.
- 2.3. Kurapka E., Malevski H., Palskys E., Kuklianskis S., *Kriminalistikos technikos pagrindai*, Vilnius Eugrimas, 1998.
- 2.4. Kurapka E., Malevski H., Pečkaitis J. Vaitkevičius E., Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas baudžiamosios teisės ir kriminalistikos kontekste, *Jurisprudencija*. 2006 7 (85) : 16 – 23.
- 2.5. Pavilionis V., *Lietuvos TSR baudžiamojo kodekso komentaras*. Vilnius, 1989.
- 2.6. Piesliakas V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Vadovėlis. Pirmoji knyga, antroji pataisyta ir papildyta laida*. Vilnius : Justitia, 2009.
- 2.7. RTFSR Baudžiamasis kodeksas su pakeitimais iki 1940 m. lapkričio 15d. Oficialus tekstas su pastraipsniui susistemintos medžiagos priedu. Lietuvos TSR Teisingumo Liaudies Komisariato Kodifikacijos skyriaus vertimas. Kaunas, 1941.
- 2.8. Švedas G., Abramavičius A., Bieliūnas E., *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras III tomas. Specialioji dalis (213 – 330 straipsniai) (II tomas 2 dalis)* Vilnius : Registrų centras, 2010.

- 2.9. *Teismo ekspertizės: jų skyrimas, klausimų formulavimas ir medžiagos joms rengimas.* Metodinės rekomendacijos. Vilnius, 2004.
- 2.10. Vaišvila A. *Teisės teorija. Vadovėlis. Antrasis, pataisytas ir papildytas leidimas.* Vilnius : Justitia, 2004. P. 451.
- 2.11. Vaitkevičius E. Ginklo pavojingumo sąvoka teisėje ir kriminalistikoje. *Jurisprudencija.* 2007, 5(95): 46-50.
- 2.12. Vaitkevičius E., Sinkevičius S. Dėl ginklų paskirties nustatymo svarbos taikant jų apyvartos apribojimus. *Jurisprudencija.* 2007, 11(101): 80-85.
- 2.13. Vilutienė V., Dzidzevičius A., Žarys P., *Chemija, sprogstamosios medžiagos I dalis,* Mokomoji knygelė. Vilnius : Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija, 1999.

3. Praktinė medžiaga

- 3.1. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2001 m. balandžio 12 d. nutarimas „ Dėl Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo 19 straipsnio 8 dalies 9 punkto ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. balandžio 10 d. nutarimu Nr.436 „ Dėl ginklų ir šaudmenų apyvartą reglamentuojančių taisyklių patvirtinimo“ patvirtintų Medžioklinių ginklų apyvartos taisyklių 14. 9 ir 57. 2 punktų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ *Valstybės žinios*, 2001, Nr. 33-1108.
- 3.2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas Nr.52 „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose. *Teismų praktika.* 2005, Nr. 23.
- 3.3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 1997 m. gegužės 9 d. konsultacija Nr. B3-46. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo internetinis puslapis - http://www2.lat.lt/lat_web_test/4_tpbiuleteniai/senos/nutartis.aspx?id=26716 [žiūrėta – 2012-10-15].
- 3.4. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 1998 m. balandžio 1 d. konsultacija Nr. B3-80. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo internetinis puslapis - http://www2.lat.lt/lat_web_test/4_tpbiuleteniai/senos/nutartis.aspx?id=26810 [žiūrėta – 2012-10-20].
- 3.5. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo plenarinės sesijos 2012 m. spalio 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 2K-P-178/2012).

- 3.6. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. liepos 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 2K-400/2012).
- 3.7. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. birželio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 2K-311-2012).
- 3.8. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. lapkričio 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 2K-509/2011).
- 3.9. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. birželio 7 d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 2K-281/2011).
- 3.10. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. birželio 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 2K-356/2010).
- 3.11. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. birželio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 2K-269/2009).
- 3.12. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. liepos 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 2K-209/2008).
- 3.13. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. sausio 22d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 2K-24/2008).
- 3.14. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. kovo 27d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 2K-304/2007).
- 3.15. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. vasario 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 2K-148/2007).
- 3.16. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. vasario 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 2K-172/2006).
- 3.17. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. gegužės 10d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 2K-362/2005).
- 3.18. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. balandžio 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 2K-290/2005).
- 3.19. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2004 m. rugsėjo 7 d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 2K-343/2004).

- 3.20. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2004 m. kovo 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 2K-157-2004).
- 3.21. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2003 m. rugsėjo 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 2K-541/2003).
- 3.22. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2000m. spalio 31 d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 2K-633/2000).
- 3.23. Lietuvos Apeliacinio Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. liepos 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 1A-348/2012).
- 3.24. Lietuvos Apeliacinio Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. balandžio 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje (baudžiamoji byla Nr. 1A-216/2012).
- 3.25. Lietuvos Apeliacinio Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. kovo 2 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 1A-112/2012).
- 3.26. Lietuvos Apeliacinio Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. sausio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 1A-14/2012).
- 3.27. Lietuvos Apeliacinio Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. lapkričio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 1A-517/2011).
- 3.28. Lietuvos Apeliacinio Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. birželio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 1A-283/2010).
- 3.29. Lietuvos Apeliacinio Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. gegužės 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 1A-76/2008).
- 3.30. Lietuvos Apeliacinio Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. vasario 12 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 1A-47/2009).
- 3.31. Lietuvos Apeliacinio Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. gruodžio 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 1A-465/2006).
- 3.32. Vilniaus Apygardos Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. sausio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 1A-222-468/2012).
- 3.33. Panevėžio Apygardos Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. balandžio 8 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 1A-216-185-2010-59).

3.34. Klaipėdos Apygardos Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. rugsėjo 30 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 1A-184-174-2008).

3.35. Rokiškio rajono apylinkės teismo 2009m. gegužės 21d. nuosprendis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 1-92-128/2009).

4. Elektroniniai šaltiniai

4.1. Informatikos ir ryšių departamento, prie Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerijos duomenys apie ikiteisminio tyrimo įstaigose užregistruotas nusikalstamas veikas susijusias su neteisėtu disponavimu šaunamaisiais ginklais, šaudmenimis, sprogmenimis ar sprogstamosiomis medžiagomis, padarytas Lietuvos Respublikoje. http://wwwold.vrm.lt/fileadmin/Image_Archive/IRD/Statistika/html_file.phtml?metai=2009&menuo=12&ff=EK-ITI&fnr=59 [žiūrėta 2012-10-12].

4.2. Informatikos ir ryšių departamento, prie Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerijos duomenys apie padarytus nusikaltimus panaudojant šaunamąjį ginklą. http://wwwold.vrm.lt/fileadmin/Image_Archive/IRD/Statistika/index2.phtml?id=198&idStat=13&metai=2009&menuo=12®ionas=0&id3=35 [žiūrėta 2012-10-12].

4.3. Lietuvos statistikos departamento duomenys apie eksporto ir importo struktūrą pagal kombinuotosios nomenklatūros skyrius <http://www.stat.gov.lt/lt/pages/view/?id=3730> [žiūrėta 2012-10-12].

4.4. Policijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos duomenys apie civilinėje apyvaroje esančių šaunamųjų ginklų skaičių. <http://www.policija.lt/index.php?id=5505> [žiūrėta 2012-10-12].

4.5. Balistinė ekspertizė. <http://www.ltec.lt/balistines-ekspertizes> [žiūrėta 2012-09-15]

4.6. Nešaunamojo ginklo ekspertizė - <http://www.ltec.lt/nesaunamojo-ginklo-metodines>

4.7. Teisingumo ministerijos internetinis puslapis, teikiamos konsultacijos http://tm.infolex.lt/?item=taktai_list&aktoid=42972&strnr=253 [žiūrėta 2012-11-05].

4.8. Karp, Aaron. 2007. 'Completing the Count: Civilian firearms.' *Small Arms Survey 2007: Guns and the City*, p. 67. Cambridge: Cambridge University Press. 27 August. <http://www.gunpolicy.org/firearms/region/lithuania> [žiūrėta 2012-11-20].

Tamulevičius M., Baudžiamoji atsakomybė už neteisėtą disponavimą šaunamaisiais ginklais, šaudmenimis, sprogmenimis ar sprogstamosiomis medžiagomis / Baudžiamosios teisės ir kriminologijos magistro baigiamasis darbas. Vadovas prof. dr. Aurelijus Gutauskas. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Teisės fakultetas, Baudžiamosios teisės ir kriminologijos katedra, 2012. - 69p.

SANTRAUKA

Šiandienos pasaulyje, vis didesnę svarbą įgauna visuomenės ir valstybės saugumo užtikrinimo klausimas. Baudžiamoji atsakomybė už neteisėtą disponavimą šaunamaisiais ginklais, šaudmenimis, sprogmenimis ar sprogstamosiomis medžiagomis yra viena iš teisinių priemonių, kuria bandoma kontroliuoti neteisėtą disponavimą minimais objektais. Darbas orientuotas į Lietuvos Respublikos teisinę ir teisminę patirtį, nagrinėjant : baudžiamosios atsakomybės už neteisėtą disponavimą šaunamaisiais ginklais, šaudmenimis, sprogmenimis ar sprogstamosiomis medžiagomis sampratą, istorinę raidą Lietuvoje, šios nusikalstamos veikos sudėtį, Lietuvos teismų praktiką šios nusikalstamos veikos apimtyje.

Teismų praktika rodo, kad dėl veikos kvalifikavimo pagal LR BK 253 straipsnį „Baudžiamoji atsakomybė už neteisėtą disponavimą šaunamaisiais ginklais, šaudmenimis, sprogmenimis ar sprogstamosiomis medžiagomis“ dažnai kyla ginčų, todėl šiame darbe daugiausia dėmesio skiriama šios nusikalstamos veikos sudėties požymių analizei, iškeliamos pagrindinės baudžiamosios atsakomybės už neteisėtą disponavimą šaunamaisiais ginklais, šaudmenimis, sprogmenimis ar sprogstamosiomis medžiagomis kvalifikavimo ir baudžiamojo įstatymo taikymo problemos. Taip pat nagrinėjami minimos nusikalstamos veikos atribojimo nuo kitų nusikalstamų veikų ir administracinių teisės pažeidimų klausimai.

Raktiniai žodžiai : baudžiamoji atsakomybė, šaunamasis ginklas, šaudmenys, sprogmenys, sprogstamosios medžiagos.

Tamulevičius M., Criminal responsibility for illegal possession of firearms, ammunition, explosive or explosive materials. / Master's work in Criminal law and criminology. Supervisor prof. dr. Aurelijus Gutauskas. – Vilnius: Mykolas Romeris University, Faculty of Law, Department of Criminal law and criminology, 2012. – 69 p.

SUMMARY

Lately, the security of the society and the state is getting more and more important. Criminal responsibility for illegal possession of firearms, ammunition, explosive or explosive materials is one of the legal remedies which help to control the illegal circulation of mentioned objects. This master's work is focused on the Lithuanian legal and judicial experience dealing with: the concept of criminal liability for illegal possession of firearms, ammunition, explosive or explosive materials, historical development of regulation on this matter in Lithuania, the criminal act elements and also the Lithuanian judicial practice on this question.

Judicial practice shows, that the qualification of the violation under Article 253 of the Criminal Code of Lithuania "Criminal responsibility for illegal possession of firearms, ammunition, explosive or explosive materials" cause many arguments, therefore in this research paper attention is paid mostly on the analysis of the criminal act elements and the main problems of the qualification are presented. Furthermore features of this crime separation from other offences are discussed.

Key words – criminal responsibility, firearm, ammunition, explosive, explosive materials.